ពុទ្ធប្បវត្តិកថា

បណ្ឌិត ឈឹម-សុមន៍
សាស្ត្រាចារ្យសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់

ប្រវត្តិទី ១ នៃព្រះពុទ្ធសាសនា

បណ្ណាគារ **សុមនសុវត្ថិ** លេខ ៤២
វិថីកែវ-ជា (មុខសាលាតេជោដំឌិន)

ឧទ្ទិសដល់
ពុទ្ធសាសនិកជនក្នុងសកលកម្ពុជរដ្ឋ

អារម្ភកថា

រឿងពុទ្ធប្បវត្តិ ដែលជាពុទ្ធភាសិតក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ជាសេចក្តីខ្លីៗ ឆ្លូកដោយដុំ ដោយអន្លើ, ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបឃើញមានសេចក្តីពិស្តារ, ប៉ុន្តែក៏មិនមានជាហូរហែប៉ុន្មានដែរ ។ ក្នុងជំនាន់ខាងក្រោយមក ព្រះគន្ថរចនាចារ្យទាំងឡាយ បានតែងបករណ៍វិសេសជាច្រើន ដូចយ៉ាងគម្ពីរជិនមហានិទាន និង គម្ពីរបឋមសម្ពោធិជាដើម, នោះទើបមានសេចក្តីពិស្តារទាក់ទងគ្នាល្អ ។ តមកទៀត ពួកអ្នកសិក្សាបានបំព្រួញសេចក្តីពីរឿង ដែលពិស្តារទាំងនោះ ឱ្យជាសេចក្តីខ្លីៗ ហៅថា រឿងពុទ្ធប្បវត្តិ។ ឯពាក្យថា ពុទ្ធប្បវត្តិនេះ ស្រូបសេចក្តីវែងឆ្ងាយណាស់ គឺដំណាលពីរឿងព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យើង តាំងពីចាប់ផ្តើមកសាង ដរាបដល់បានត្រាស់ ចូលនិព្វាន និងសាសនារបស់ព្រះអង្គ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ សេចក្តីពុទ្ធប្បវត្តិដែលបំព្រួញទាំងនេះ ច្រើនតែសរសេរចម្លងតៗគ្នា ពុំសូវទៀងទាត់ ជាហេតុឱ្យលំបាកដល់ការសិក្សានៃសិក្ខាកាមកុលបុត្រទាំងឡាយក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ ។ ដោយហេតុនេះ បានជាខ្ញុំខំឆ្លៀតដកគម្ពីរជិនមហានិទាន (ភាសាបាលី) និងគម្ពីរបឋមសម្ពោធិ (ភាសាសៀម) និង ព្រះត្រៃបិដកខាងវិន័យខ្លះ ខាងព្រះសូត្រខ្លះ ព្រមទាំងអដ្ឋកថា និងបករណ៍វិសេសឯទៀតខ្លះ ដែលសំដែងពីរឿងនេះ មកផ្ទៀបគ្នា បំព្រួញសេចក្តីរៀបរៀងបានជាសៀវភៅមួយឈុតនេះឡើង មាន ៣ ភាគ គឺៈ ពុទ្ធប្បវត្តិកថានេះ ដែលសំដែងពីរឿព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យើង តាំងពីបឋមកប្បដរាបដល់បានត្រាស់ ចូលនិព្វាន១, សង្គីតិប្បវត្តិ សំដែងពីបឋមសង្គាយនា ដល់បញ្ចមសង្គាយនា១, ពុទ្ធឃោសប្បវត្តិ សំដែងពី

ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ ដែលប្រែព្រះត្រៃបិដក ពីភាសាសីហឡៈ មកជាភាសាបាលី ដែលរាប់ជាសង្គាយនាទី៦, និងសង្គាយនាតៗ មកទៀតខ្លះ រហូតដល់មកឧត្តមសង្គាយនា ឬឧត្តមសង្គីតិ ក្នុងកម្ពុជរដ្ឋដែលខ្ញុំអាចដឹងបាននោះ១, ទាំង៣ ភាគនេះ ជាសៀវភៅ១ក្រុម ផ្នែកខាងពុទ្ធប្បវត្តិ ។ ភាគទី ៣ គឺពុទ្ធឃោសប្បវត្តិនោះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបានបោះពុម្ពចូលក្នុងទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយា ឆ្នាំ១៩៤៣ ម្តងហើយ, ខ្ញុំនឹងយកមកកែបន្ថែម បោះពុម្ពតទៅទៀត ។ ភាគទី ១ គឺពុទ្ធប្បវត្តិកថានេះ ខ្ញុំបានបោះពុម្ពម្តងពី ព.ស.២៤៩២, ដល់មក ព.ស.២៤៩៤ នេះ ខ្ញុំបានជូនលោក ប៊ូ-ប៉ូ ជួយកែ ហើយខ្ញុំប្រគេនព្រះតេជព្រះគុណព្រះគ្រូសង្ឃសត្ថា ប៉ុណ្យ-សុម្ភាជ សូមឱ្យលោកយកទៅពិគ្រោះ ពិនិត្យកែជាថ្មីទៀទ ក្នុងសំណាក់សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី (ជួន-ណាត) សង្ឃនាយកគណៈមហានិកាយ ។ សម្តេចបានពន្យល់ ឱ្យកែព្រមទាំងពិនិត្យឃើញថាត្រឹមត្រូវជាងមុន ទើបខ្ញុំយកមកចាត់ការបោះពុម្ពលើកទីពីរនេះទៀត សម្រាប់ការសិក្សាក្នុងសាលាបាលីរង និងសាលាធម្មវិន័យនៃកម្ពុជរដ្ឋ ។

ដោយអានុភាពនៃសេចក្តីព្យាយាមនេះ សូមសេចក្តីសុខចម្រើន កើតមានដល់ខ្ញុំផង ដល់ក្រុមពុទ្ធបរិស័ទដែលបានសិក្សានូវរឿងនេះផង ។

សូមព្រះពុទ្ធសាសនា ថ្កើងរុងរឿងអស់កាលជាអង្វែងទៅហោង ។

ថ្ងៃពុធ ២ កើត ខែជេស្ឋ ឆ្នាំថោះ ត្រីស័ក ព.ស.២៤៩៤

ស៊ុមន៍

ពុទ្ធប្បវត្តិកថា

បណាមគាថា

តថាគតំ ជិនំ ពុទ្ធំ សុទ្ធវំសំ ជិនុត្តមំ
បារគុំ សព្វធម្មានំ នត្វា បាបប្បឃាតកំ
វក្ខាមិ តស្ស ពុទ្ធស្ស ជនកានំ មនោរហំ
វំសំ វំសុត្តមំ ធេយ្យំ បីតិបាមោជ្ជវឌ្ឍនំ ។

ខ្ញុំព្រះករុណាឈ្មោះសុមនាចារ្យ **នត្វា** សូមក្រាបថ្វាយបង្គំប្រណម្យ ចំពោះព្រះពុទ្ធតថាគតជិនស្រី ទ្រង់មានព្រះវង្សដ៏បរិសុទ្ធឧត្តម ជាងអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ព្រះអង្គដល់នូវត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ព្រះអង្គសម្លាប់បង់នូវបាប ហើយខ្ញុំនឹងថ្លែងសម្តែងនូវព្រះនាមព្រះវង្សដ៏ឧត្តមដែលជាប់ៗ គ្នាមក នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់អង្គនោះ ជាទីនាំមកនូវទឹកចិត្ត ជាទីញ៉ាំងបីតិ និងបាមោជ្ជឱ្យចម្រើនឡើង ដល់ជនានុជនទាំងពួង ។

ទូរេ និទាន

ឞុព្វេ ភិរ គវេសន្តោ ពោធិញ្ញាណំ នរាសភោ
ឆិជោ ហុត្វា មហាភោគោ សុមេធបណ្ឌិតទ្ធយោ ។

បានឮមកថា កាលពីព្រេងនាយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជានរាសភៈ កាលព្រះអង្គស្វែងរកនូវពោធិញ្ញាណ ព្រះអង្គទ្រង់យោនយកកំណើតកើតជាព្រាហ្មណ៍ ព្រះនាមសុមេធបណ្ឌិត មានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន, បានលះបង់ទ្រព្យសម្បត្តិ ចេញទៅសាងផ្នួសបួសជាតាបសឥសី នៅព្រៃហេមពាន្ត បានសម្រេចឈាន និងអភិញ្ញា ចរលីលាមកតាមអាកាស បានឃើញបណ្ដាជនមីរដេរដាសកំពុងធ្វើផ្លូវថ្នល់ ដើម្បីព្រះទសពលទ្រង់ព្រះនាមទីបង្ករៈ ទ្រង់ចេញអំពីវិហារសុទស្សនៈ ចូលទៅកាន់នគរអមរវតី តាបសឫសីក៏បានទទួលនាទីមួយកន្លែងដើម្បីធ្វើដោយខ្លួនឯង ។ កាលបើផ្លូវថ្នល់នោះ ពុំទាន់សម្រេចនៅឡើយ, ជួនជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់និមន្តមក ។ តាបសក្រាលស្បែកខ្លាឃ្មុំលើភក់ ប្រះខ្លួនដេកធ្វើជាស្ពាន និមន្តព្រះទ្រង់ញាណ ព្រមទាំងសង្ឃជាសាវ័ក ឱ្យជាន់លើខ្លួនឆ្លងភក់នោះទៅ ។ ព្រះសាស្ដា

ទ្រង់ឆ្លងផុតពីភក់ ហើយទ្រង់ព្យាករថា ‹‹**ឯស ពុទ្ធង្កុរោ** តាបសនេះ ជាពុទ្ធង្កុរបណ្ដូលសារពេជ្ជតាញាណ អំណើះតទៅ នឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ព្រះនាមសិទ្ធត្ថៈ›› ។

តាំងពីកាលនោះ រៀងរាបដរាបមក ព្រះពោធិសត្វជាម្ចាស់យើងទាំងឡាយ ខំបំពេញបារមីទាំង ៣០ ប្រការ ឥតមានសម្រាកឱ្យអាក់ខានអស់កាលប្រមាណបួនអសង្ខេយ្យ និង មួយសែនកប្ប ដរាបមកទល់នឹងភទ្ទកប្បនេះ ។

មហាសម្មតិវង្សបរិច្ឆេទ ទី ១

ក្នុងកាលជាខាងដើមនៃភទ្ទកប្បនេះ ព្រះបរម-ពោធិសត្វជាម្ចាស់យើងទាំងឡាយ ទ្រង់កើតជាស្ដេចព្រះនាមមហាសម្មតិទេវរាជ បឋមក្សត្រ សោយរាជសម្បត្តិក្នុងសកលជម្ពូទ្វីបនេះ, ទ្រង់មានព្រះរាជ-ឱរសព្រះនាមរោជរាជ, ព្រះបាទរោជរាជនោះមានព្រះ

រាជឱរសព្រះនាមវររោជរាជ, ព្រះបាទវររោជរាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមកល្យាណរាជ, ព្រះបាទកល្យាណរាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមវរ-កល្យាណរាជ, ព្រះបាទវរកល្យាណរាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមមន្ធាតុរាជ, ព្រះបាតមន្ធាតុរាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមសក្កមន្ធាតុ[១], ព្រះបាទសក្កមន្ធាតុនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមឧបោសថរាជ, ព្រះបាទឧបោសថរាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះមានវររាជ, ព្រះបាទវររាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមឧបវររាជ, ព្រះបាទឧបវររាជនោះ មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមមឃទេវរាជ បានសោយរាជសម្បត្តិតព្រះវង្សជាលំដាប់មក ។ លំដាប់ពីនោះមក ព្រះរាជវង្សានុវង្ស បានសោយរាជសម្បត្តិតៗ គ្នាចនួន ៨៤.០០០ ព្រះអង្គទៀត ទើបដល់មកឱកាកវង្សទាំង ៣ ព្រះអង្គ គឺ ព្រះបាទមបឋមឱកាករាជ,

[1] -ព្រះបាទសក្កមន្ធាតុរាជនេះ ដែលក្នុងអដ្ឋកថាធម្មបទសំដែងថា ជាតួអង្គពោធិសត្វម្ចាស់យើង, មានព្រះជន្មចំនួន ៣៦ តព្រះឥន្ទ្រ ។

ទុតិយឱកាករាជ, តតិយឱកាករាជ ។ ព្រះបាទតតិយ-ឱកាករាជនេះ មានព្រះមហេសី ៥ ព្រះអង្គគឺ ព្រះនាងហដ្ឋា ១, ព្រះនាងចិន្តា ១, ព្រះនាងជន្តុ ១, ព្រះនាងជាលិនី ១, ព្រះនាងវិសាខា ១ ។

ព្រះនាងហដ្ឋា ដែលជាអគ្គមហេសី មានព្រះរាជ-បុត្រ ៤ ព្រះអង្គគឺឱកាកមុខរាជកុមារ១, ករណ្ឌរាជ-កុមារ១, ហត្ថិនិកេសីរាជកុមារ១, និបុររាជកុមារ១ និងព្រះរាជធីតា ៥ ព្រះអង្គទៀតគឺ ព្រះនាងបិយារាជកុមារី ១, សុបិយារាជកុមារី ១, អានន្ទារាជកុមារី ១, វិជិតា-រាជកុមារី ១, វិជិតសេនារាជកុមារី ១, រួមព្រះរាជបុត្រព្រះរាជធីតាទាំងអស់បាន ៩ ព្រះអង្គ ។

ក្នុងកាលជាខាងក្រោយមក ព្រះនាងហដ្ឋាជាអគ្គ-មហេសីចម្បងទ្រង់សោយព្រះវិលាល័យទៅ ។ ព្រះរាជាទ្រង់លើកមហេសីទី២ ជាអគ្គមហេសីឡើង ។ ព្រះអគ្គមហេសីថ្មីនេះ បានព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គ បានព្រះជន្ម ៥ ខែ ក៏ព្រះនាងនាំទៅគាល់ព្រះវររាជ-បិតា ។ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានព្រះហឬទ័យស្នេហា

ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជឱង្ការថា ‹‹យើងឱ្យពរនាង, នាងប្រាថ្នាអ្វី ចូរឱ្យបានសម្រេចដូចចិត្ត›› ។ ព្រះអគ្គមហេសីក៏ទូលស្នងព្រះរាជឱង្ការថា ‹‹ខ្ញុំម្ចាស់ចង់បានតែរាជសម្បត្តិឱ្យកូននេះ សូមទ្រង់ព្រះរាជទាន ឱ្យបានសម្រេចដូចប្រាថ្នា›› ។ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ឆ្អក់ក្នុងព្រះឱរាមានព្រះរាជហឫទ័យកន្ទះរា នឹងលៃថាដូចម្ដេចក៏ពុំកើត ទើបត្រាស់ព្រះរាជឱង្ការឱ្យព្រះរាជបុត្រទាំង ៤ ព្រះអង្គមកជួបជុំហើយត្រាស់ថា ‹‹ហៃបាទាំងឡាយ! បិតាជ្រុលសម្ដីនឹងអគ្គមហេសីនេះ, បើដូច្នេះចូរអ្នកទាំងឡាយជួយពិចារណា, តើគួរឱ្យបិតាថាដូចម្ដេចទៅវិញ?›› ព្រះរាជបុត្រាទាំង ៤ ព្រះអង្គក្រាបបង្គំទូលថា ‹‹ពុំគួរព្រះវររាជបិតាបង់សច្ចៈទេ›› ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា បើដូច្នោះ មានតែអ្នកទាំងឡាយ ចេញទៅព្រៃសិនចុះ, អ្នកទាំងឡាយចង់បានអ្វី ក៏ជញ្ជូនយកទៅចុះ លើកតែគ្រឿងប្រដាប់សម្រាប់រាជ្យចេញ ។ ព្រះរាជបុត្រាទាំង ៤ ព្រះអង្គ មានឱកាកមុខរាជកុមារជាប្រធាន បានថ្វាយបង្គំលាព្រះវររាជបិតា និងព្រះ

រាជវង្សានុវង្ស ទ្រង់ព្រះកន្សែងថ្លែងព្រះសំណោកសោកអាល័យ ហើយនាំគ្នាចេញចាករាជបុរី ព្រមទាំងព្រះរាជភគិនីទាំង ៥ ព្រះអង្គ និងបណ្តាជនប្រុស្រីចេញទៅតាមជាច្រើនបន្តគ្នាអស់មាគ៌ាចំនួន៣យោជន៍ក៏ពុំទាន់អស់ពពួកពលនិកាយទាំងនោះផង ។

ព្រះរាជកុមារកុមារីទាំងអស់ ប្រឹក្សាគ្នាថា ‹‹ពួកសេនាទាហានមានចំនួនច្រើន បើនឹងទៅច្បាំងដណ្តើមយកនគរស្តេចសាមន្តរាជឯណានីមួយក៏បាន, ប៉ុន្តែប្រយោជន៍អ្វី ដោយការបៀតបៀនគេដូច្នេះ, ហេតុនេះគួរយើងទៅនៅឯព្រៃហេមពាន្តទៅចុះ›› ហើយក៏នាំគ្នាសំដៅទៅព្រៃហេមពាន្ត ពិនិត្យរកទីឋានដើម្បីកសាងព្រះនគរថ្មី ។

គ្រានោះ ព្រះពោធិសត្វជាម្ចាស់យើង កើតក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍មហាសាលព្រះនាមកបិលព្រាហ្មណ៍ លះបង់សម្បត្តិ ចេញទៅសាងផ្នួសបួសជាតាបសឫសីនៅក្នុងអាស្រមមួយ នាសំយាយព្រៃហេមពាន្ត ។ កបិលតាបសនោះ ចេះស្ទាត់ជំនាញខាងភូមិតលវិទ្យា

ស្គាល់គុណនិងទោសនៃផែនដីសព្វអន្លើ បានឃើញភូមិភាគត្រង់កន្លែងនោះជាទីមានជ័យល្អ ព្រោះថា បើសត្វសាហាវទាំងឡាយ មានសីហៈនិងខ្លាជាដើម ដេញម្រឹគទៅក្តី ឆ្មាដេញកណ្តុរទៅក្តី ពស់ដេញកង្កែបទៅក្តី ដល់ទៅត្រង់កន្លែងនោះ, សត្វដែលឥតអំណាចទាំងនោះ អាចបែរគម្រាមតនឹងសត្វដែលមានអំណាចវិញ, សត្វដែលមានអំណាច ក៏រត់ថយចេញទៅទីឯទៀតទៅ ។

កាលបើព្រះរាជកុមារទាំងឡាយ មានឱកាកមុខ-រាជកុមារជាដើម កំពុងស្វែងរកទីកសាងព្រះនគរ, ក៏ព្រះកបិលតាបសប្រគល់ទីបណ្ណសាលានោះ ថ្វាយព្រះរាជា ។ ក្សត្រទាំងនោះ ព្រមទាំងពពួកពលយោធាក៏នាំគ្នាចាត់ការកសាងនគរ ហើយតាំងនាមករថា ‹‹កបិល-វត្ថុបុរី›› ដោយហេតុថា ទីនោះជាទីអាស្រមរបស់កបិលឥសី ។

តពីនោះមក អាមាត្យ ៨ នាក់ ដែលព្រះបាទឱកាកបរមរាជបិតាចាត់មកជារាជបរិរក្ស ដើម្បីមើលការខុស

ត្រូវនៃព្រះរាជបុត្រាបុត្រីទាំងនោះ ក៏ប្រជុំពិភាក្សាគ្នាថា ‹‹ព្រះរាជកុមារាកុមារីទាំងឡាយ បានចម្រើនវ័យ-វឌ្ឍនាការគ្រប់ព្រះអង្គហើយ, គួរយើងរៀបចំធ្វីរាជា-ភិសេក›› ហើយក៏នាំគ្នាទៅក្រាបបង្គំគាល់ទូលស្នើរសេចក្ដីនោះ នឹងព្រះរាជកុមារាកុមារីគ្រប់ព្រះអង្គសម្រេចសេចក្ដីថាត្រូវតាំងព្រះជេដ្ឋភគិនី (ព្រះរាជធីតាច្បង) ក្នុងទីជាព្រះមាតា ត្រូវអភិសេកព្រះរាជកុមារទាំង ៤ ព្រះអង្គ ជាគូនឹងព្រះរាជកុមារីទាំង ៤ ព្រះអង្គដែរ តាមលំដាប់ៗគ្នា ដើម្បីកុំឱ្យមានសម្ភិន្នជាតិច្រឡូកច្រឡំដោយលោហិត នៃជនដែលមិនបរិសុទ្ធ ។ ព្រះរាជវង្សនេះ មាននាមបញ្ញត្តិថា ‹‹សក្យរាជវង្ស›› បានសោយរាជសម្បត្តិតៗ គ្នាមក ជាច្រើនជួរក្សត្រ ដរាបដល់ព្រះបាទសិវិរាជ, ព្រះបាទសញ្ជយរាជ និងព្រះបាទវេស្សន្តររាជ ។ ក្នុងសិវិរាជវង្សនេះ បានកែប្រែនាមនគរកបិលវត្ថុ ហៅថានគរជេតុត្តរវិញ ។ ព្រះបាទវេស្សន្តររាជ សោយព្រះទិវង្គតទៅ ព្រះរាជឱរសព្រះនាមជាលី ដែលបានរាជាភិសេកជាមួយនឹងព្រះនាង

កណ្ហាជិនា ជាព្រះកនិដ្ឋភគិនី បានសោយរាជសម្បត្តិតរៀងមក មានព្រះរាជឱរសព្រះនាមសិរីវាហនៈ, ព្រះបាទសិរីវាហនៈមានព្រះរាជឱរស ព្រះនាមសីហសរ-រាជ បានសោយរាជតៗ មក ១៦១.000 ព្រះអង្គ ទើបដល់មករាជ្យព្រះបាទជយសេន ។ ព្រះបាទជយ-សេន មានព្រះរាជបុត្រព្រះនាមសីហហនុរាជ បានរាជាភិសេក ជាមួយនឹងព្រះអគ្គមហេសីព្រះនាមនាងកាញ្ចនា ជាកនិដ្ឋភគិនីព្រះបាទអញ្ជនៈ នគរទេវទហៈ ហើយទ្រង់ផ្លាស់នាមនគរជាកបិលវត្ថុវិញ ។ ព្រះបាទសីហហុមានព្រះបុត្រា ៣ [2] ព្រះអង្គគឺ សុទ្ធោទនៈ ១, សុក្កោទនៈ១, អមិតោ្តទនៈ១, មានព្រះរាជធីតា ២ ព្រះអង្គគឺ ព្រះនាងអមិត្តា ១, បមិត្តា ១ ។ ចំណែកខាងនាងយសោធរារាជបុត្រីព្រះបាទជយសេន បានជាមហេសីព្រះបាទអញ្ជនៈ មានព្រះរាជបុត្រី ២ ព្រះអង្គ

[២] -ក្នុងបឋមសម្ពោធិថា ៣ ព្រះអង្គ; ពុទ្ធប្បវត្តិច្បាប់ខ្លះថា ៥ ព្រះអង្គគឺមានធោតោទន ១ ឃនិតោទនៈ១ ទៀត ។ ពុទ្ធប្បវត្តិរបស់សម្តេចព្រះមហាសមណៈ (ថៃ) មានន័យលក្ខណៈពន្យល់ថា ធោតោទនៈនិងឃនិតោទនៈមិនសូវប្រាកដក្នុងបរកណ៍ទាំងឡាយ បានជាក្នុងច្បាប់ខ្លះថា ព្រះរាជបុត្រព្រះសីហហនុមានតែ ៣ ព្រះអង្គ ។

គឺ ព្រះនាងមាយា ១, បជាបតី ១, រាជបុត្រា ២ ព្រះអង្គគឺ សុប្បពុទ្ធ ១, ទណ្ឌបាណិ ១ ។

(ចប់មហាសម្មតិវង្សបរិច្ឆេទ ទី ១)

អាវាហបរិច្ឆេទ ទី ២

(១) **តទា សីហហនុរាជា អភិសេកំ ភាតុកាមោ**

កាលនោះព្រះបាទសីហហនុរាជ មានព្រះរាជហឫទ័យប្រាថ្នានឹងអភិសេកសិរីសុទ្ធោទនរាជកុមារ ទ្រង់ឱ្យអញ្ជើញព្រាហ្មណ៍ ៨ នាក់មក ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជាឱ្យទៅស្វែងរកព្រះរាជកញ្ញា ប្រកបដោយបញ្ចពិធ-កល្យាណី និងលក្ខណៈ ៦៤ ប្រការ ទើបទ្រង់ព្រះរាជ-ទានព្រះរាជទ្រព្យ ៨.០០០ កហាបណៈដល់ព្រាហ្មណ៍ព្រមទាំងមណិបិលន្ធនៈហើយផ្តាំថា បើព្រាហ្មណ៍រកបានខត្តិយកញ្ញា, ត្រូវប្រដាប់នូវគ្រឿងប្រដាប់នេះជាសម្គាល់។ ព្រាហ្មណ៍ទាំង៨នាក់ក៏ទទួលទៅស្វែងរក។

(២) ក្នុងកាលនោះ នាងសិរីមហាមាយា មានមូលបណិធិកុសលកសាង តាំងអំពីសាសនាព្រះពុទ្ធវិបស្សីដរាបមក នាងបានមកកើតជាព្រះរាជធីតា ព្រះបាទអញ្ជនៈជនាធិបរាជ នាងប្រកបដោយបញ្ចពិធ-កល្យាណីនិងលក្ខណៈ ៦៤ ប្រការ មានវ័យវឌ្ឍនាព្រះជន្ម ១៦ វស្សា ក្នុងកាលចិត្តមាសបុណ្ណមីខាងដើមគិម្ហរដូវ នាងនាំបរិវារស្ដេចទៅក្រសាលក្នុងឧទ្យាន ។

(៣) ក្នុងកាលនោះ ព្រាហ្មណ៍ទាំង ៨ នាក់ ដែលព្រះបាទសីហហនុរាជត្រាស់ប្រើមក ក៏ដើរស្វែងរកក្នុងនគរដទៃៗ មិនបាន លុះមកដល់ទេវទហនគរ ក៏ដើរទៅក្នុងឧទ្យាន បានឃើញព្រះនាងសិរីមហាមាយា ដែលប្រកបដោយបញ្ចពិធកល្យាណី និងលក្ខណៈ ៦៤ ប្រការ, ព្រាហ្មណ៍សន្ទនាសាកសួរសព្វគ្រប់ហើយក៏ថ្វាយមណិបិលន្ធនៈដល់ព្រះនាង, ទើបទៅកាន់សំណាក់ព្រះបាទជនាធិបរាជក្រាបទូលសព្វសេចក្ដី ។ ព្រះបាទជនាធិបរាជទ្រង់ព្រមនឹងថ្វាយ ។ ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ក៏ត្រឡប់ទៅកាន់កបិលវត្ថុបុរី ក្រាបបង្គំ

ទូលសេចក្តី ដល់ព្រះបាទសីហហនុរាជសព្វគ្រប់ប្រការ ។

(៤) ក្នុងថ្ងៃដែលព្រាហ្មណ៍មកដល់ ចំណែកព្រះបាទសីហហនុរាជ ទ្រង់ឃើញសុបិននិមិត្តក្នុងវេលារាត្រី ។ ឯសុបិននិមិត្តនោះប្រាកដជាពីរប្រការ គឺទ្រង់ឃើញថា រតនវិមានមួយមានជាន់ ១៨ ផុះឡើងអំពីភូមិភាគក្នុងទីពាក់កណ្តាលជម្ពូទ្វីប ទៅដល់ភវគ្គព្រហ្មប្រការ ១, ទ្រង់ឃើញថា មានមហាគង្គាមួយវែងជ្រៅក្រៃពេក ដ៏ដេរដាសដោយរបៀបនៃរលកធំ មានអគ្គបុរសមួយនាក់ដែលនៅក្នុងប្រាសាទនោះ តាក់តែងសំពៅនឹងចម្លងនូវសត្វអម្បាលនោះ អំពីត្រើយអាយទៅកាន់ត្រើយនាយប្រការ ១ ។

(៥) ព្រះបាទសីហហនុរាជ កាលបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យព្រាហ្មណ៍ក្រាបបង្គំទូលដូច្នោះ ព្រះអង្គមានព្រះរាជហឫទ័យរីករាយ ទ្រង់បង្គាប់ឱ្យអាមាត្យតាក់តែងមគ្គវិថី អំពីកបិលវត្ថុបុរី ទៅដល់ទេវទហនគរ, ព្រះអង្គក៏យាងទៅកាន់ទេវទហនគរ, លុះទៅដល់

លុម្ពិនិវ័នឧទ្យាន ក៏ជួបនឹងព្រះបាទអញ្ជនៈជនាធិបរាជ ស្ដេចសន្ទនាដោយព្រះរាជឱង្ការផ្សេងៗ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ជាងការយ៉ាងឯក ឱ្យតាក់តែងមហាប្រាសាទនឹងរៀបការអភិសេក ។

តស្មិំ ខណេ ខណៈនោះ ក៏កម្បនាការដល់បណ្ឌុកម្ពលសិលាអាសនាសម្ដេចអមរិន្ទ្រាធិរាជ; ទ្រង់អាវជ្ជនាការជ្រាបច្បាស់នូវហេតុ ទ្រង់បង្គាប់ទៅ វិស្ស-កម្មទេវបុត្រឱ្យមកនិម្មិតប្រាសាទ ដ៏ប្រកបដោយគ្រឿងឧបករណ៍ទាំងពួង ។

(៦) ព្រះរាជានិងខត្តិយវង្សទាំងពីរព្រះនគរ ក៏នាំពួកពលទៅប្រជុំរៀបមង្គលការ អភិសេកព្រះរាជបុត្រាបុត្រីក្នុងប្រាសាទដ៏ប្រសើរជាស្រេចការ ហើយក៏ត្រឡប់ទៅកាន់ព្រះនគរវិញ ។

ចំណែកខាងព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ និងព្រះនាងសិរីមហាមាយាទេវី ក៏ឧបដ្ឋាកព្រះជនកព្រះជននីដោយគោរព, ព្រះអង្គប្រតិបត្តិក្នុងបញ្ចង្គិកសីល និងទសពិធរាជធម៌ ១០ ប្រការ តាមបុរាណរាជប្បវេណី

គ្រប់ប្រការ ។ **សីហហនុរាជា** ព្រះបាទសីហហនុរាជ ទ្រង់ព្រះជរាទិវង្គតទៅ ព្រះរាជឱរស និង ព្រះរាជ-សុណិសា ខត្តិយវង្ស អមច្ចាមាត្យទាំងពួង ក៏រៀបចំធ្វើឈាបនកិច្ចបូជាព្រះភ្លើងស្រេចហើយ ព្រះបាទសិរី-សុទ្ធោទនៈ ទ្រង់សោយរាជសម្បត្តិស្នងព្រះវររាជបិតាជាសុខក្សេមក្សាន្តប្រសើរ ។

(ចប់អាវាហបរិច្ឆេទ ទី ២)

អវិទូរេ និទាន

តុសិតបរិច្ឆេទ ទី ៣

(១) **បុព្វេ កិរ ភគវេសន្តោ ពោធិញ្ញាណំ នរាសភោ** បានឮមកថា ព្រះសម្ពុទ្ធជានរាសភៈនៃយើងទាំងឡាយ កាលស្វែងរកពោធិញ្ញាណ ព្រះអង្គបាននូវពុទ្ធព្យាករណ៍ អំពីសំណាក់ព្រះពុទ្ធ ២៤ ព្រះអង្គ មានព្រះពុទ្ធទីបង្ករជាដើម, ព្រះអង្គឧស្សាហ៍បំពេញ បារមីធម៌ ៣០ ប្រការ និងបរិច្ចាគ ៥ ប្រការ ក្នុងកាលជាចន្លោះនេះ ដរាបដល់បានពុទ្ធព្យាករណ៍

អំពីព្រះពុទ្ធកស្សបជាបរិយោសាន ចំនួន ៤ អសង្ខេយ្យ និង ១ សែនកប្ប ។

(២) **ឥតោ សុត្វា ពោធិសត្តោ បសាទេត្វាន-មត្តនោ** ព្រះបរមពោធិសត្វឈ្មោះ ជាតិបាលភិក្ខុ បាន ស្ដាប់នូវពុទ្ធព្យាករណ៍ នៃព្រះកស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធ ក៏ តាំងចិត្តនៃខ្លួនឱ្យជ្រះថ្លា ឧស្សាហ៍បំពេញនូវបារមីធម៌ លុះច្យុតចាកអត្តភាពនោះហើយ ក៏អន្ទោលទៅក្នុងភព តូចនិងភពធំ ដរាបមកដល់កើតក្នុងនគរជេតុត្តរ ទ្រង់ នាមប្បញ្ញត្តិជាវេស្សន្តររាជ ។ ព្រះបាទវេស្សន្តររាជ ទ្រង់ព្រះរាជទាននូវសត្តសតកមហាទាន ដល់ពួក យាចក ។ តេជានុភាពនៃទានរបស់ព្រះអង្គ អាងញ៉ាំង មហាប្រឹថពីឱ្យញាប់ញ័រ ព្រះអង្គចេញទៅសាងបព្វជ្ជា ជាឥសី គង់នៅក្នុងបណ្ណសាលាទៀបភ្នំគិរីវង្កត ព្រះអង្គ បរិច្ចាគព្រះរាជបុត្រាបុត្រីភរិយាជាកំពូលបារមី ដល់ ព្រាហ្មណ៍ ទើបព្រះអង្គយាងមកគង់ក្នុងព្រះនគរវិញ លុះអស់ព្រះជន្មសោយទិវង្គតទៅ បានទៅកើតក្នុង

តុសិតបុរី ទ្រង់ព្រះនាមថា សន្តុសិតទេវបុត្រ សោយនូវឥស្សរិយយសដ៏ប្រសើរ ។

(៣) **អាយុនោ បរិយោសានេ** សន្តុសិតបរមពោធិសត្វ ព្រះអង្គឋិតនៅក្នុងតុសិតពិភព លុះអស់ព្រះជន្មប្រមាណ ៤.០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ៥៧ កោដិ និង ៦០ សែនឆ្នាំមនុស្ស ក៏ទេវតាដែលឋិតនៅក្នុងចក្កវាឡទាំងមួយម៉ឺន ចូលទៅអារាធនាដោយពាក្យថា ‹‹កាលនេះជាកាលគួរដល់ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គច្យុតទៅកើតក្នុងផ្ទៃមាតា បានត្រាស់ដឹងនូវផ្លូវព្រះនិព្វានហើយចម្លងសត្វលោកព្រមទាំងទេវតា ឱ្យរួចចាកវដ្តសង្សារ›› ។

ព្រះបរមពោធិសត្វទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ទ្រង់រមិលមើលនូវមហាវិលោកនៈទាំង ៥ ប្រការ គឺរមិលមើលនូវកាល ១, ប្រទេស ១, ទ្វីប ១, ត្រកូល ១, មាតា ១, ទើបឱ្យបដិញ្ញាដល់ទេវតាហើយបញ្ជូនទេវតាទាំងនោះទៅ ។

(៤) **កាលំ ទេសញ្ច ទីបញ្ច កុលំ មាតរមេវ ច**
ព្រះបរមពោធិសត្វ ដែលរមិលមើលនូវមហាវិលោកនៈទាំង ៥ ប្រការនោះ ព្រោះអាស្រ័យហេតុជាធម្មតាថា បើកាលណា សត្វមានអាយុច្រើនជាងមួយសែនឆ្នាំឡើងទៅ ថយតិចចុះពី ១០០ ឆ្នាំមក, កាលនោះ ព្រះពុទ្ធមិនដែលចុះមកកើតទេ ។ អាយុមនុស្សយ៉ាងច្រើនត្រឹម ១ សែនឆ្នាំ, យ៉ាងតិចត្រឹម ១០០ ឆ្នាំ ទើបព្រះពុទ្ធចុះមកកើតក្នុងលោក ។ ព្រះពោធិសត្វរមិលមើលនូវប្រទេសនោះ ដ្បិតថា ព្រះពុទ្ធមិនដែលកើតក្នុងបច្ចន្តប្បទេសទេ, បុគ្គលទាំងឡាយមានយសច្រើនមានព្រះពុទ្ធជាដើម រមែងកើតែក្នុងមជ្ឈិមប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះពោធិសត្វរមិលមើលនូវទ្វីបនោះ ព្រោះទ្វីបទាំង ៣ ព្រះពុទ្ធមិនដែលកើត តែងកើតតែក្នុងជម្ពូទ្វីបមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះពោធិសត្វរមិលមើលនូវត្រកូលនោះ ដ្បិតថា ព្រះពុទ្ធមិនដែលកើតក្នុងទាប, តែងកើតតែក្នុងត្រកូលពីរ គឺខត្តិយត្រកូក ១ ព្រាហ្មណត្រកូល ១ ។ ព្រះពោធិសត្វរមិលមើលនូវ

មាតានោះ ដ្បិតថា ស្រីដែលជាពុទ្ធមាតាមិនមែនជាស្រីឡេះឡោះ មិនមែនជាអ្នកលេងសុរាជាដើម, ឯពុទ្ធមាតានោះ ជាស្រីមានអភិនីហារកសាងមកអំពីអតីតភព មានបារមីធម៌បំពេញគ្រប់ ១ សែនកប្បហើយ ។

(៥) **ចុតោ សក្កកុលេ តស្មឹ បដិសន្ធឹ គហេសិ សោ** សន្តុសិតទេវរាជនោះ រមិលមើលនូវបញ្ចមហា-វិលោកនៈស្រេចហើយ ព្រះអង្គច្យុតចាកតុសិតពិភពមកកាន់យកនូវបដិសន្ធិ ក្នុងផ្ទៃនៃនាងសិរីមហាមាយានាសក្យត្រកូល ក្នុងថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ពេញបូណ៌មី ខែអាសាធ ឆ្នាំរកា សឹងប្រកបដោយមហន្តច្ឆរិយៈអស្ចារ្យផ្សេងៗ ។

(ចប់តុសិតបរិច្ឆេទ ទី ៣)

គព្ភាភិនិក្ខមនបរិច្ឆេទ ទី ៤

(១) **តទា ភិរ មហាមាយា បុរេ បុណ្ណមីទិវសតោ** បានឮមកថា ក្នុងកាលមុន ៧ ថ្ងៃ អំពីថ្ងៃពេញបូណ៌មី

ខែអាសាធនោះ មហាជនក្នុងនគរកបិលវត្ថុនោះ បបួលគ្នាលេងមហោស្រព ។ ឯនាងសិរីមហាមាយា ក៏តាក់តែងកាយ ដោយគ្រឿងសុគន្ធវិលេបនៈ ហើយក្រសាលនក្ខត្តឫក្សអស់ ៧ ថ្ងៃ ដល់ថ្ងៃបុណ្ណមីវេលាព្រឹក នាងទេវីស្រង់ស្រេចហើយ ក៏បរិច្ចាគទ្រព្យចំនួន ៤ សែនកហាបណៈ ឱ្យជាទាន នាងសោយស្រេច ក៏សមាទានឧបោសថសីល ហើយឡើងផ្ទំលើសិរីសយនា ។

(២) **បច្ចូសសមយេ** លុះដល់បច្ចូសសម័យ ព្រះនាងទេវីបានឃើញសុបិននិមិត្ត ។ ឯសុបិននិមិត្តនោះ នាងឃើញថា ‹‹ចាតុម្មហារាជទាំង ៤ មកលើកព្រះនាងទាំងសិរីសយនា នាំទៅកាន់ព្រៃហិមវន្តហើយតាំងទុកលើមនោសិលាដ៏ធំ ប្រមាណ ៦០ យោជន៍ ខាងក្រោមដើមរាំងធំមួយ កំពស់ ៧ យោជន៍; កាលនោះ នាងទេវីទាំងឡាយ របស់មហារាជទាំងនោះ មកអញ្ជើញព្រះនាងទៅស្រង់ទឹកក្នុងស្រះអនោតត្ត ដុះជម្រះព្រះកាយថ្វាយព្រះនាង ហើយលាបដោយ

គន្ធវិលេបនៈជាទិព្វ; ក្នុងទីជិតស្រះនោះមានភ្នំប្រាក់មួយ មានសុវណ្ណវិមាន ១ ឋិតនៅលើភ្នំប្រាក់នោះ; នាងទេពធីតាក៏អញ្ជើញព្រះនាង ទៅឱ្យផ្ទំក្នុងសុវណ្ណ-វិមាន ឱ្យយកព្រះសិរទៅទិសខាងកើត; ក្នុងទីជិតរជតបព៌តនោះ មានសុវណ្ណគិរី ១; មានសេតហត្ថី ១ ត្រាច់ចរលើសុវណ្ណបព៌ត ចុះចាកសុវណ្ណគិរីមក ឡើងលើរជតបព៌ត; សេតហត្ថីនោះ មានប្រមោយកាន់យកនូវសេតបទុមជាតិ បន្លឺនូវកោញ្ចនាទ ចូលមកក្នុងសុវណ្ណវិមាន ដើរប្រទក្សិណព្រះនាង ៣ ជុំ ហើយហាក់បីដូចជា ចូលទៅក្នុងឧទរប្រទេសខាងស្តាំ›› ។ ព្រះបរមពោធិសត្វចុះចាប់បដិសន្ធិក្នុងកាននោះ ។

(៣) **ទ្វត្តឹសបុព្វនិមិត្តានិ** បុព្វនិមិត្ត ៣២ ប្រការ មានកម្បនាទលោកធាតុជាដើម មានឱភាសភ្លឺទូទៅជាទីបំផុត ដើម្បីសំដែងនូវគុណនោះៗ ក៏កើតឡើងក្នុងកាលនោះ ។ កាលបើរាត្រីភ្លឺឡើង, ព្រះនាងក៏យាងទៅក្រាបបង្គំទូលសួរនូវសុបិននិមិត្តនោះ ដល់ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ

រាជបុរសទៅអញ្ជើញព្រាហ្មណ៍មកទាយ ។ ព្រាហ្មណ៍សោតក៏ធ្វើទំនាយតាមប្រភេទគ្រប់ប្រការ ។

(៤) **សោ គព្ភំ ធារេន្តី** កាលព្រះនាងទេវីទ្រង់គភ៌, ចាតុម្មហារាជទាំង ៤ ក្នុងចក្រវាឡនេះ មានព្រះហស្ដកាន់ព្រះខាន់មកជួយរក្សា, មិនត្រឹមតែស្ដេចទាំង ៤ ក្នុងចក្កវាឡនេះប៉ុណ្ណោះឡើយ សូម្បីចាតុម្មហារាជទាំង ១ ម៉ឺនចក្រវាឡ ក៏មានព្រះហស្ដកាន់ព្រះខាន់មកជួយអភិបាលបីបាច់រក្សាព្រះនាង ជាពុទ្ធមាតាដែរដរាបដល់គ្រប់ ១០ ខែជាកំណត់ ។

ចំណែកខាងព្រះពោធិសត្វដែលនៅក្នុងឧទរ ព្រះអង្គពែនព្រះភ្នែនបែរព្រះភក្ត្រ ទៅខាងព្រះឧទរព្រះមាតា ព្រះបិដ្ឋិបែរទៅខាងបិដ្ឋិព្រះមាតា មិនដូចជាសត្វទាំងឡាយដទៃឡើយ ។

(៥) **សា បរិបុណ្ណគព្ភា** លុះនាងទេវីមានគភ៌បរិបូណ៌ក៏មានប្រាថ្នានឹងយាងទៅកាន់ទេវទហនគរ ជាជាតិភូមិនៃខ្លួន ទើបទៅក្រាបបង្គំទូលដល់ព្រះភស្ដា ។ ព្រះរាជាទ្រង់អនុញ្ញាតហើយ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជា

ឱ្យរាជអាមាត្យតាក់តែងនូវរាជវិថីជាទីទៅ តាំងពីនគរ-
កបិលភស្តុ ដរាបដល់នគរទេវទហៈ ។ លុះដល់
បុព្វណ្ហសម័យ ថ្ងៃបុណ្ណមីនៃខែវិសាខ ព្រះនាងទេវី
ក្រាបថ្វាយបង្គំលាព្រះភស្តា ស្តេចទៅដោយសុវណ្ណ-
សិវិកា (វមាស) ដល់លុម្ពិនិវនុយ្យាន ជាចន្លោះនៃ
នគរទាំងពីរ គឺនគរកបិលភស្តុ ១ ទេវទហៈ ១ ។

(៦) **សា ទេវី សាលវនំ បស្សន្តី** ព្រះនាងទេវី
កាលបានទស្សនាសាលវ័ន ក៏មានព្រះហឫទ័យចង់
ចូលទៅប្រពាតក្នុងព្រៃនោះ ។ រាជអាមាត្យក៏អញ្ជើញ
ព្រះនាងចូលទៅ ។ ព្រះនាងយាងទៅដល់ខាងក្រោម
ដើមសាលព្រឹក្សហើយ ក៏មានព្រះរាជហឫទ័យ ចង់
តោងមែកសាលព្រឹក្ស មិនអាចនឹងឈោងព្រះហស្ត
ទៅចាប់បានឡើយ ។ ខណៈនោះ មែកសាលព្រឹក្ស
ក៏ទន់ទោរចូលមកឱ្យព្រះនាងចាប់ ។ កាលព្រះនាង
កំពុងចាប់នូវមែកសាលព្រឹក្ស, ខ្យល់កម្មជ្ជវាតក៏កម្រើក
ឡើង ។ ជនទាំងឡាយបានដឹងហេតុ ក៏យកព្រះ
សន្និយាទៅបិទបាំងក្រោមដើមសាលព្រឹក្ស ហើយ

ចេញមកខាងក្រៅ ។ ទេវតាទាំង ១ ម៉ឺនលោកធាតុ ក៏មកប្រជុំព្រមក្នុងទីនោះ ។ ព្រះពោធិសត្វក៏ប្រសូត ចាកព្រះឧទរនៃព្រះមាតា មានព្រះកាយដ៏បរិសុទ្ធល្អ ក្នុងឆ្នាំច ខែវិសាខ ថ្ងៃសុក្រ ពេញបូណ៌មីនោះ ។

(៧) **តស្មឹំ ខណេ** ក្នុងខណៈដែលព្រះពោធិសត្វ ប្រសូតនោះ មានទរទឹកក្តៅត្រជាក់ហូរធ្លាក់ចុះមក លាងមន្ទិលគភ៌ ។ សុទ្ធាវាសមហាព្រហ្មទាំង ៤ អង្គ ក៏ចុះមកទទួលព្រះពោធិសត្វដោយបណ្តាញមាស ។ ចាតុម្មហារាជទាំង ៤ ក៏ទទួលពីមហាព្រហ្ម ។ ពួកស្រី ស្នំទទួលពីចាតុម្មហារាជទៅទៀត ។ ឯមហាបុរសក៏ ចុះចាកហត្ថាស្រីស្នំ ទ្រង់ឈរលើភូមិភាគដោយព្រះ បាទទាំងពីរ ។ មហាព្រហ្មក៏យកស្វេតច្ឆ័ត្រមកបើក បាំងថ្វាយ ។ សុយាមទេវរាជក៏យកវាលវិជនី មកបក់ ថ្វាយ ។ ទេវបុត្រមួយអង្គកាន់យកកែវ ៧ ប្រការ ។ ទេវបុត្រ ១ អង្គកាន់យកសុវណ្ណបាទុកា ។ ទេវបុត្រ ១ អង្គកាន់មកុដគ្រឿងកកុធភណ្ឌទាំង ៥ ។ នោះឃើញ ប្រាកដដល់ភ្នែកមនុស្ស ។

(៨) **ឧត្តរាភិមុខោ មហាបុរិសោ** មហាបុរសទ្រង់ឈរលើភូមិភាគបែរព្រះភក្ត្រទៅកាន់ទិសឧត្តរ យាងទៅបាន ៧ ជំហាន ហើយពោលអាសភិវាចា, ទ្រង់យាងទៅលើផែនដី ប្រាកដដូចជាយាងទៅដោយអាកាស, ព្រះកាយមិនបានបិទបាំងដោយសំពត់ ប្រាកដដូចជាទ្រង់ប្រដាប់សំពត់ និងគ្រឿងអាភរណៈទាំងពួង, ព្រះអង្គជាកុមារតូច ប្រាកដដូចជាមនុស្សធំអាយុ ១៦ ឆ្នាំ ។

(៩) **តស្មឹ ជាតទិវសេ** ក្នុងថ្ងៃដែលមហាបុរសប្រសូតនោះ មានសហជាតវត្ថុ ដែលកើតព្រមក្នុងថ្ងៃនោះ ៧ គឺ នាងពិម្ពា ១, ព្រះអានន្ទជាបុត្រនៃព្រះសុក្កោទនៈ ១, នាយឆន្នអាមាត្យ ១, កាឡុទាយីអាមាត្យ ១, កណ្ឋករាជអាជានេយ្យ ១, ដើមមហាពោធិព្រឹក្ស ១, កំណប់ទ្រព្យទាំងបួន ១ ។ កំណប់ទ្រព្យមួយឈ្មោះសង្ខនិធិ មានសំណុំមាត់មូលជុំវិញ ១ គាវុត ។ មួយឈ្មោះឯលនិធិ មានសំណុំមាត់មូលជុំវិញកន្លះយោជន៍ ។ មួយឈ្មោះឧបលនិធិ មានសំណុំមាត់

មូលជុំវិញ ៣ គាវុត ។ មួយឈ្មោះបុណ្ឌរីកនិធិ មានសំណុំមាត់មូលជុំវិញ ១ យោជន៍ ។ ជម្រៅរហូតដល់ទីបំផុតនៃផែនដីដូចគ្នាទាំង ៤ ។ ក្នុងកាលនោះ ពួកខត្តិយទាំងពីរនគរ ក៏កើតបីតិសោមនស្ស អញ្ជើញមហាបុរស ព្រមទាំងព្រះជននីត្រឡប់ចូលទៅក្នុងក្រុងកបិលវត្ថុវិញ ។

(ចប់គព្ភាភិនិក្ខមនបរិច្ឆេទ ទី ៤)

លក្ខណបរិគ្គហណបរិច្ឆេទ ទី ៥

(១) **តំ ទិវសំ តាវតឹសា ទេវា អត្តមនា** ក្នុងថ្ងៃដែលមហាសត្តប្រសូតនោះ ទេវតាទាំងឡាយដែលនៅក្នុងតាវត្តិង្សពិភព មានសម្តេចអមរិន្ទ្រាធិរាជជាដើម មានព្រះទ័យត្រេកអរចរចាដល់គ្នានឹងគ្នាថា ‹‹ព្រះរាជបុត្រ របស់ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនមហារាជដែលប្រសូតនោះ នឹងបានត្រាស់ជាព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធទ្រង់នឹងសំដែងធម្មចក្រ, យើងនឹងបានឃើញនូវព្រះពុទ្ធ

មិនខាន›› ទើបទេវតាទាំងឡាយ ក៏បបួលគ្នាថ្វាយពរ សព្ទសាធុការ ធ្វើសក្ការបូជាច្រើនក្រៃលែង ទូទៅទាំងទេវលោក ។

(២) **តស្មឹ សមយេ កាឡទេវិលោ នាម តាបសោ** ក្នុងសម័យនោះ តាបសឈ្មោះកាឡទេវិល ជាអ្នកបាននូវអដ្ឋសមាបត្តិ មានឫទ្ធិច្រើន ជាជីតុនព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ បានឮពាក្យទេវតាដូច្នោះ ក៏ចេញចាកទិវាវិហារ ចុះចាកទេវលោក មកកាន់សំណាក់ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ ដល់ហើយក៏ថ្វាយព្រះពរសួរថា ‹‹បុត្រមហារាជប្រសូតហើយឬ? អាត្មាភាពចង់ឃើញ›› ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជា ឱ្យនាំព្រះរាជបុត្រមកដើម្បីឱ្យថ្វាយបង្គំព្រះតាបស ។ ខណៈនោះ ព្រះបាទទាំងពីរនៃព្រះមហាសត្វ ក៏ត្រឡប់ទៅជាប្រតិស្ឋានលើជដាតាបសវិញ ។ តាបសឃើញហេតុជាអស្ចារ្យ ក៏ក្រោកចាកអាសនៈធ្វើអញ្ជលីទ្រព្រះបាទមហាសត្វ ។ ព្រះវរបិតាទតឃើញហើយ ក៏ធ្វើអភិវន្ទនាការព្រះរាជឱរសដោយសេចក្តីសម្គាល់ថា ដូចជាមហាព្រហ្ម ។

(៣) **តាបសោ លក្ខណសម្បត្តឹ ទិស្វា** តាបសបានឃើញនូវចរណលក្ខណសម្បត្តិនៃពោធិសត្វ ។ ក៏ពិចារណាថា ‹‹ព្រះរាជកុមារនេះបានត្រាស់ឬទេ?›› ទើបដឹងច្បាស់ដោយញាណថា ‹‹ព្រះរាជកុមារនេះនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធមិនមានសង្ស័យឡើយ›› លុះដឹងដូច្នេះហើយ ក៏សើចហើយត្រឡប់ជាយំវិញ ។ មនុស្សទាំងឡាយសួរហេតុនោះ ។ ទើបតាបសប្រាប់ហេតុនោះថា ដែលអាត្មាសើចនោះ ដោយសេចក្តីត្រេកអរនឹងព្រះអយ្យបុត្រនេះបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ, ដែលអាត្មាយំនោះ ដោយគំនិតគិតអាណិតខ្លួនថា ជាមនុស្សឥតភ័ព្វ មិនបានទាន់ព្រះអយ្យបុត្រ ដែលនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ។

(៤) **តតោ តាបសោ** លំដាប់នោះ តាបសពិចារណាតទៅទៀត បានឃើញនាឡកៈជាក្មួយថានឹងបានទាន់, ទើបថ្វាយព្រះពរលាទៅកាន់សំណាក់ប្អូនស្រីនៃខ្លួន ដល់ហើយក៏ឱ្យហៅនាឡកកុមារមក, កាលបើនាឡកកុមារមកដល់ហើយ, តាបសប្រាប់ថា

‹‹ម្នាលបានាទ្បក:, ព្រះរាជឱរសនៃព្រះបាទសិរី-សុទ្ធោទនៈនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ, បាឯងនឹងបានទាន់ព្រះអង្គ, ចូរបាឯងបួសក្នុងថ្ងៃនេះចុះ›› ។ នាទ្បក-កុមារ បានស្តាប់ពាក្យឪពុកធំហើយក៏ទទួលព្រម ទើបផ្គងអញ្ជលីឆ្ពោះទៅរកព្រះពោធិសត្វថា ‹‹បុរសឯណាជាឧត្តមបុគ្គលក្នុងលោក, បព្វជ្ជារបស់ខ្ញុំឧទ្ទិសចំពោះបុរសនោះ›› ហើយឱ្យគេកោរសក់និងពុកចង្ការ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយ៍ ច្រកបាត្រក្នុងស្ពោក ស្ពាយចូលទៅនៅធ្វើសមណធម៌ ក្នុងព្រៃហេមពាន្ត[3] ។ ចំណែកតាបស លុះធ្វើមរណកាលទៅ ក៏បានទៅកើតក្នុងអរូបភព ។

(៥) **ពោធិសត្តោ បញ្ចាហំ និក្ខន្តោ** ចំណែកព្រះបរមពោធិសត្ត រាប់អំពីថ្ងៃប្រសូតមកបាន ៥ ថ្ងៃ ព្រះវររាជបិតាទ្រង់នឹងថ្វាយព្រះនាម ទើបទ្រង់ឱ្យតាក់តែងរាជពិភព រោយរាយដោយបុប្ផជាតិមានលាជជាគម្រប់

---

[3] -ក្នុងគម្ពីរ ឯកនិបាតជាតក, គម្ពីរអដ្ឋកថាធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ, គម្ពីរជិនមហានិទាន មានសេចក្តីត្រូវគ្នាដូច្នេះតែបែបមួយ ។

៥, ព្រះរាជាឱ្យតាក់តែងមធុបាយាស ទើបទ្រង់ឱ្យប្រជុំខត្តិយៈ និង ព្រាហ្មណ៍សេនាប្រមុខាមាត្យ ក្នុងរាជ-និវេសន៍, ព្រះរាជាឱ្យអញ្ជើញព្រាហ្មណ៍ ១០៨ នាក់មកគង់លើអាសនៈ អង្គាសដោយភត្តាហារដ៏ប្រណីតស្រេចហើយបញ្ជូនទៅ ទុកតែព្រាហ្មណ៍ ៨ នាក់ ដែលមាននាមប្រាកដគឺ រាមព្រាហ្មណ៍១, លក្ខណព្រាហ្មណ៍១, យញ្ញព្រាហ្មណ៍ ១, ធជព្រាហ្មណ៍ ១, សុភោជ-ព្រាហ្មណ៍១, សុទត្តព្រាហ្មណ៍១, សុយាមព្រាហ្មណ៍១, កោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍ ១, សុទ្ធសឹងជាអ្នកចេះចាំស្ទាត់ក្នុងត្រៃវេទជាងព្រាហ្មណ៍ទាំងពួង ។

(៦) **សត្ត ព្រាហ្មណា** ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ៧ នាក់ លើលម្រាមដៃពីរហើយទាយដោយចំណែកពីរថា ‹‹បពិត្រព្រះសម្មតិទេព កុមារដែលប្រកបដោយមហា-បុរិសលក្ខណៈ ៣២ ប្រការនេះ សឹងប្រកបដោយគតិពីរប្រការ គឺបើកុមារនៅគ្រប់គ្រងគេហដ្ឋាន នឹងបានសោយរាជសម្បត្តិជាស្តេចចក្រ ប្រកបដោយធម៌, បើចេញទ្រង់បព្វជ្ជា នឹងបានត្រាស់ជាព្រះអរហំ សម្មា-

សម្ពុទ្ធក្នុងលោក ។ **តេសំ បន ទហរោ កោណ្ឌញ្ញោ** ចំណែកកោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍ ដែលក្មេងជាងព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ បានឃើញនូវលក្ខណៈហើយក៏លើកម្រាមដៃមួយទាយថា ‹‹កុមារនេះ ពុំមែននៅគ្រប់គ្រងគេហដ្ឋានទេ, ពិតជានឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធប្រាកដ›› ។

(ចប់លក្ខណបរិគ្គហណបរិច្ឆេទ ទី ៥)

រាជាភិសេកបរិច្ឆេទ ទី ៦

(១) **អថស្ស នាមំ គណ្ហន្តា សព្វលោកស្ស អត្ថសិទ្ធកត្តា សិទ្ធត្ថោតិ នាមំ អកំសុ** កាលនោះព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ក៏ថ្វាយព្រះនាមដល់ពោធិសត្វថា ‹‹សិទ្ធត្ថកុមារ›› ព្រោះហេតុព្រះពោធិសត្វ ជាអ្នកសម្រេចនូវប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកទាំងពួង ។ លុះកាលជាចំណែកខាងក្រោយមក ពោធិសត្វបានព្រះ

នាមថាគោតម ដោយអំណាចនៃគោតមគោត្រ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់សួរព្រាហ្មណ៍ថា បុត្តរបស់យើងឃើញនូវអារម្មណ៍ដូចម្តេច ទើបចេញទៅបួស? ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយក្រាបទូលថា ព្រះរាជបុត្រនៃព្រះអង្គបានឃើញនិមិត្ត ៤ ប្រការ គឺមនុស្សជរា ១, មនុស្សឈឺ ១, មនុស្សស្លាប់ ១, អ្នកបួស ១ ។

(២) **តំ សុត្វា រាជា** ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យព្រាហ្មណ៍ក្រាបទូលហើយ ទើបបង្គាប់រាជអាមាត្យថា ‹‹តាំងអំពីថ្ងៃនេះទៅ អ្នកទាំងឡាយកុំឱ្យមនុស្សមានសភាពយ៉ាងនេះ ចូលមកកាន់ទីជិតកូនយើងឡើយ›› ហើយទ្រង់តាំងទុកនូវការរក្សាចម្ងាយ ១ គាវុតៗ ក្នុងទិសទាំង ៤ ដើម្បីមិនឱ្យមនុស្សមានសភាពដូច្នោះ ចូលទៅត្រង់វង់ចក្ខុរបស់ព្រះរាជកុមារ។

(៣) **អថ តេ ព្រាហ្មណា** លំដាប់នោះព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ ផ្តាំបុត្រទាំងឡាយរបស់ខ្លួនថា ‹‹យើងចាស់ហើយ, ព្រះរាជឱរសព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ គង់បានត្រាស់ជាព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ, យើងមិនទាន់ទេ, កាល

បើព្រះរាជឱរសនោះទ្រង់បព្វជ្ជា បានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធហើយ ចូរអ្នកទាំងឡាយបួសក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធនោះចុះ ។ ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ៧ នាក់ឋិតនៅដរាបដល់អស់អាយុ ក៏ទៅកើតតាមយថាកម្មរបស់ខ្លួន ។ ចំណែកខាងកោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍ មិនមានរោគាព្យាធិ ក៏ឋិតនៅឡើយ ។

(៤) **ទ្វេអសីតិ ញាតិគណា** ចំណែកពពួកញាតិប៉ែតសិបពាន់ពីរដង ក៏ប្ដេជ្ញាគ្នាថា ព្រះសិទ្ធត្ថរាជកុមារនេះ បានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធក្ដី បានជាស្ដេចចក្រពត្តិក្ដី យើងនឹងថ្វាយបុត្រម្នាក់ៗ គ្រប់ៗ គ្នា ។

ចំណែកព្រះនាងសិរីមហាមាយា រាប់អំពីថ្ងៃដែលប្រសូតពោធិសត្វមកបាន ៧ ថ្ងៃ នាងក៏សោយព្រះវិលាល័យទៅកើតក្នុងតុសិតពិភព ។ ព្រះនាងសោយព្រះវិលាល័យនោះ ដោយហេតុដែលប្រសូតព្រះពោធិ-សត្វក៏ទេ, ពិតជាដោយអស់ព្រះជន្ម ។

(៥) **នន្ទកុមារោ** ឯព្រះនន្ទកុមារ ក្មេងជាងព្រះបរមពោធិសត្វពីរបីថ្ងៃ ។ កាលនន្ទកុមារប្រសូតមក,

នាងបជាបតិគោតមី បានឱ្យមេនំបំបៅ, នាងសោតក៏សម្រេចកិច្ចជាមេនំបំបៅព្រះបរមពោធិសត្វ ជាលំដាប់រៀងរាបដរាបមក ។

អថេកទា រាជា ក្នុងកាលថ្ងៃមួយជាខាងក្រោយមក ព្រះរាជាទ្រង់ឱ្យអាមាត្យតាក់តែងព្រះនគរ, កាលទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ទីច្រត់ព្រះនង្គ័ល ព្រះអង្គឱ្យនាំព្រះរាជ-ឱរសទៅផង, ទ្រង់ស្តេចទៅជាមួយពួកព្រាហ្មណ៍និងគហបតីនិងអាមាត្យទាំងពួង ។

(៦) **តស្មឹ អភិនវេ** ក្នុងទីជិតកសិដ្ឋាននោះ មានដើមជម្ពូព្រឹក្ស ១ ដើម មានមែកនិងស្លឹងក្រាស់ជិតមានសណ្ឋានដូចជាមណ្ឌប ។ ព្រះរាជាទ្រង់ឱ្យរៀបចំទីសយនាថ្វាយពោធិសត្វផ្ទំក្រោមដើមព្រីងនោះ ទើបស្តេចយាងច្រត់ព្រះនង្គ័ល ។ មេនំទាំងឡាយឱ្យព្រះពោធិសត្វផ្ទំហើយ ក៏បបួលគ្នាទៅមើលស្តេចច្រត់ព្រះនង្គ័ល ។ **ពោធិសត្តោ** ព្រះបរមពោធិសត្វ ទ្រង់ទតមិនឃើញអ្នកណាមួយសោះ ក៏តើនចាកអាសនា គង់ផ្គត់ព្រះភ្នែនកំណាត់យកអនាបានស្សតិ ញុាំងបឋមជ្ឈាន

ឱ្យកើតឡើង ។ ស្រមោលឈើទាំងឡាយឯទៀតជ្រេទៅ, ឯស្រមោលដើមព្រីងនោះ នៅមូលថ្កុំឥតជ្រេឡើយ ។ មេនំត្រឡប់មកវិញបានឃើញព្រះពោធិសត្វគង់លើសយនា ទើបទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជា ។ ព្រះអង្គយាងមកឃើញនូវបាដិហារ្យ ក៏ថ្វាយបង្គំព្រះរាជ-បុត្រម្តងទៀត ។

(៧) **រាជា កម្មន្តេ បយោជេត្វា** ព្រះបាទសិរី-សុទ្ធោទន ទ្រង់ច្រត់ព្រះនង្គ័លរួចស្រេចហើយ, លុះសាយណ្ហសម័យ ទ្រង់នាំពោធិសត្វចូលកាន់នគរវិញ។ ព្រះបរមពោធិសត្វចម្រើនបានព្រះជន្ម ៧ វស្សា ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់សួរអាមាត្យទាំងឡាយថា ក្មេងអាយុ ៧ ឆ្នាំ ស្រឡាញ់របស់អ្វី? អាមាត្យក្រាបបង្គំទូលថា ក្មេងអាយុ ៧ ឆ្នាំចូលចិត្តលេងទឹក ។ ទើបព្រះរាជាទ្រង់ឱ្យជាងជីកស្រះបោក្ខរណី ។ ខណៈនោះ ក៏ក្តៅទៅដល់អាសនាសម្តេចអមរិន្ទ្រាធិរាជ, ទើបស្តេចត្រាស់ប្រើវិស្សកម្មទេវបុត្រ មកនិម្មិតស្រះថ្វាយ ។

វិស្សកម្មទេវបុត្រចុះមកនិម្មិតស្រះបោក្ខរណី ប្រកប ដោយកែវ ៧ ប្រការ ។

(៨) **តតោ បដ្ឋាយ មហាសត្តោ** ចាប់ដើមពីកាល នោះមក ព្រះមហាសត្វក៏យាងទៅក្រសាលក្នុងស្រះ បោក្ខរណីជាលំដាប់ដរាបដល់ព្រះជន្ម ១៦ វស្សា ទើប ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទនៈ ទ្រង់ឱ្យជាងសាងប្រាសាទ ៣ សមគួរដល់រដូវទាំង ៣ គឺប្រាសាទ ១ មានជាន់ ៩ សមគួរដល់ហេមន្តរដូវ, ប្រាសាទ ១ មានជាន់ ៧ សម គួរដល់គិម្ហរដូវ, ប្រាសាទ ១ មានជាន់ ៥ សមគួរដល់ វស្សានរដូវ ។ លុះធ្វើស្រេចព្រះរាជាទ្រង់បញ្ជូនព្រះ រាជបណ្ដាំដល់ស្ដេចសក្យៈទាំងពួង ឱ្យបញ្ជូនព្រះរាជ-ធីតាមកថ្វាយ ។ ស្ដេចសក្យៈទាំងឡាយក៏តបមកវិញ ថាព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គគ្រាន់តែមានរូបល្អ តែពុំចេះ សិល្បសាស្ត្រសោះ ។

(៩) **រាជា បុត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា** ព្រះបាទសិរី-សុទ្ធោទនទ្រង់ជ្រាបហើយ ក៏យាងទៅកាន់សំណាក់ ព្រះរាជបុត្រប្រាប់តាមដំណើរ ។ ព្រះពោធិសត្វក៏ទូល

ថា សូមព្រះវរបិតាឱ្យប្រជុំព្រះញាតិចុះ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងសំដែងសិល្បថ្វាយ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ឱ្យប្រជុំពួកព្រះញាតិហើយ ទើបឱ្យពោធិសត្វលើកនូវសហស្សថាមធនូ, សូរស័ព្ទក៏លាន់ឮទូទៅជាអស្ចារ្យ ។ សក្យរាជទាំងពួងក៏ខ្លាច ហើយទើបប្រដាប់នូវរាជធីតាបញ្ជូនមកថ្វាយ ។ ខត្តិយកញ្ញាទាំងអស់ ៤ ម៉ឺនព្រះអង្គ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ឱ្យរៀបចំធ្វើរាជាភិសេកពោធិសត្វ ក្នុងរាជសម្បត្តិ មានព្រះនាងពិម្ពាយសោធរា ជាអគ្គមហេសី ក្នុងឆ្នាំឆ្លូវ ។ ព្រះបរមពោធិសត្វគង់នៅក្នុងប្រាសាទទាំង ៣ ដ៏សមគួរដល់ឧតុកាល ។

(ចប់រាជាភិសេកបរិច្ឆេទ ទី ៦)

មហាភិនិក្ខមនបរិច្ឆេទ ទី ៧

(១) **អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ ឧយ្យានភូមឹ គន្តុកាមោ** ក្នុងសម័យថ្ងៃមួយជាខាងក្រោយមក ព្រះបរមពោធិសត្វ ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងស្ដេចទៅ

ក្រសាលក្នុងឧទ្យាន ទ្រង់ឱ្យនាយសារថីទឹមរាជរថ ដោយសេះសន្ធព្វជាមង្គលពីរគូស្រេច មហាបុរសទ្រង់ឡើងគង់លើរាជរថ មានពួកសេវការមាត្យចោមរាមជាបរិវារ ទ្រង់ស្ដេចទៅកាន់ឧទ្យាន ។ លំដាប់នោះ សុទ្ធាវាសទេវតាមកនិម្មិតជាមនុស្សចាស់ជរា ដើរទៅពីមុខ ។ ពោធិសត្វនិងនាយសារថីបានឃើញប្រាកដ។ ពោធិសត្វសួរ, នាយសារថីក៏ក្រាបបង្គំទូលសព្វគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះអង្គមានសេចក្ដីសង្វេគ ទ្រង់ឱ្យនាយសារថីត្រឡប់ព្រះរាជរថមកវិញ ។

(២) **ចតុនិមិត្ត** លុះថ្ងៃមួយជាខាងក្រោយមកទៀត ព្រះអង្គទ្រង់ស្ដេចទៅម្ដងទៀត បានជួបនឹងមនុស្សមានព្យាធិឈឺបម្រះនឿល ។ ទ្រង់ស្ដេចទៅក្នុងវារៈជាគម្រប់ ៣ បានជួបនឹងមនុស្សស្លាប់ ។ ព្រះអង្គសាកសួរ, នាយសារថីក្រាបទូលសព្វប្រការ ទ្រង់មានសេចក្ដីសង្វេគក៏ត្រឡប់វិលមកវិញ ។ ព្រះបរម-ពោធិសត្វទ្រង់ស្ដេចទៅក្នុងវារៈជាគម្រប់ ៤ ក៏ជួបនឹងមនុស្សទ្រង់ភេទបព្វជ្ជា, ទ្រង់ត្រាស់សួរ នាយសារថី

ក៏ក្រាបទូលតាមដំណើរ ។ នាយសារថីដែលក្រាបទូលនូវទេវទូតទាំង ៤ បាន ដោយអំណាចសុទ្ធាវាសទេវតាបញ្ចូលចិត្ត ។ ព្រះបរមពោធិសត្វទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ហើយ មានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្សក្នុងភេទបព្វជ្ជា ទើបព្រះអង្គស្ដេចទៅក្រសាលក្នុងឧទ្យាន ដល់ហើយទ្រង់យាងចុះស្រង់ក្នុងស្រះបោក្ខរណីជាមង្គល ស្រេចហើយទ្រង់យាងឡើងមកគង់លើផែនសិលា មានប្រាថ្នានឹងប្រដាប់ដោយគ្រឿងប្រដាប់ ក៏វិស្សកម្មទេវបុត្រក្លែងភេទជាខ្មាន់ព្រះកេសមកប្រដាប់ថ្វាយ ។ ព្រះពោធិសត្វស្ដេចទៅកាន់ឧទ្យានម្ដងៗ កន្លងទៅ ៤ ខែៗ ព្រោះព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យើងព្រះជន្មតិច ។

(៣) **តស្មិំ ខណេ** ខណៈនោះ នាងពិម្ពាក៏ប្រសូតព្រះរាជបុត្រគឺរាហុលកុមារ ។ ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍បញ្ជូនអាមាត្យឱ្យទៅក្រាបទូលដល់ពោធិសត្វ ។ កាលបើអាមាត្យទៅក្រាបបង្គំទូល តាមព្រះរាជបណ្ដាំហើយ, ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការថា ‹‹រាហុលកុមារជាចំណងធំប្រសូតហើយ›› ទើបព្រះអង្គឡើងគង់លើព្រះរាជរថ

ត្រឡប់ទៅដល់រាជនិវេសន៍ ក៏បានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវគាថា ដែលនាងខត្តិយកញ្ញាឈ្មោះ កីសាគោតមី ពោលថា:

និព្វុតា នូន សា មាតា និព្វុតា នូន សោ បិតា
និព្វុតា នូន សា នារី យស្សាយំ ឦទិសោ បតិ ។

សេចក្តីថា: ព្រះសិទ្ធត្ថអង្គនេះ បើបានជាបុត្រនៃព្រះមាតាណា ព្រះមាតានោះរលត់ទុក្ខដោយពិត, បើបានជាបុត្រនៃព្រះបិតាណា ព្រះបិតានោះរលត់ទុក្ខដោយពិត, បើបានជាប្តីនៃនារីណា នារីនោះរលត់ទុក្ខដោយពិត ។

ពោធិសត្វបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ មានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្ស ទ្រង់ដោះកែវមុក្តាហារអំពីព្រះសូរងបញ្ជូនទៅព្រះរាជទាន ដល់នាងខត្តិយកញ្ញានោះ ។

(៤) **មហាបុរិសោ** ព្រះមហាបុរសយាងឡើងលើប្រាសាទសោយស្រេចហើយ ទ្រង់យាងចូលទៅកាន់ទីសយនាក្រឡាព្រះបន្ទំ ផ្ទំស្តប់ស្តល់អស់បឋមយាម ។

នាងនាដកិត្តិ៍ស្រីរបាំដែលប្រគំតូរ្យតន្ត្រី លែងប្រគំដេក លក់ទៅ ក៏សំដែងវិប្បការៈផ្សេងៗ មានដេកអាក្រាត កាយជាដើម ។ លុះដល់មជ្ឈិមយាមទ្រង់តើនឡើង ទតឃើញវិប្បការនៃស្រីរបាំ ក៏មានសេចក្តីសង្វេគ ព្រោះឃើញទីប្រាសាទ ដូចជាពាសពេញដោយ សាកសព, ទើបទ្រង់ដាស់ឆន្នអាមាត្យ ឱ្យទៅនាំយក កណ្ឋកអាជានេយ្យមក ព្រះអង្គយាងចូលទៅក្នុងបន្ទប់ ប្រាថ្នានឹងលើកបីព្រះរាជបុត្រ ទ្រង់ទតឃើញនាង យសោធរាពិម្ពា ផ្ទំដាក់ព្រះហស្តគងលើព្រះរាជឱរស ព្រះអង្គយាងចេញមកវិញដោយទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹គ្រា ក្រោយសឹមមកឃើញមុខកូន›› ព្រះអង្គយាងចុះចាក ប្រាសាទឡើងគង់លើខ្នងអស្សពាហន៍ មានខ្លួនប្រវែង ១៨ ហត្ថ ទ្រង់ឱ្យឆន្នអាមាត្យតោងកន្ទុយ ព្រះអង្គ យាងចាករាជនិវេសន៍ ទៅដល់ខាងក្រៅនគរ ទ្រង់បែរ ទតមកនគរវិញ ។ ទីនោះឈ្មោះអនិវត្តនចេតិយ ។

(៥) **តស្មឹ ខណេ មារោ បាបិមា** ខណៈនោះ មារមានចិត្តបាបដឹងហេតុហើយ ចុះចាកទេវលោកមក

បិននៅក្នុងអាកាសពោលឃាត់ថា ‹‹នែសិទ្ធត្ថ! អ្នកកុំចេញទៅបួសឡើយ នៅតែ ៧ ថ្ងៃទៀតសម្បត្តិចក្រពត្តិនឹងមកដល់ហើយ›› ។ ពោធិសត្វថា ‹‹យើងដឹងហើយ យើងមិនអាល័យទេ›› ។ មារក៏ចៀសចេញទៅ ។

មហាបុរសសោត មានទេវតាចោមរោមជាបរិវារព្រះអង្គយាងរំលងនគរទាំង ៣ គឺនគរកបិលវត្ថុ ១, សាវត្ថី ១, វេសាលី ១, អស់ផ្លូវចម្ងាយ ៣០ យោជន៍ ទៅដល់ស្ទឹងអនោមា ទ្រង់សួរឆន្នអាមាត្យគ្រប់ប្រការព្រះអង្គក៏បរសេះឆ្លងទៅត្រើយនាយ ខ្លាចព្រះវរបិតាឱ្យទៅតាម ។

(៦) **អថ ពោធិសត្តោ** គ្រានោះ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់ចុះចាកខ្នងកណ្ឋកៈ គង់លើផ្នូកខ្សាច់ ហើយត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យឆន្នអាមាត្យនាំសេះយកគ្រឿងប្រដាប់វិលមកវិញ ដើម្បីថ្វាយដំណឹងដល់ព្រះវរបិតា ។ នាយឆន្នអាមាត្យក៏នាំសេះទៅផុតទីបន្តិច សេះក៏បែកហឫទ័យស្លាប់ដោយសេចក្ដីទុក្ខ បានទៅកើតក្នុងតាវត្តិង្សវិមាន ឈ្មោះកណ្ឋកទេវបុត្រ ។ ព្រះមហា-

បុរសប្រាថ្នានឹងកាត់ព្រះកេសា ។ ខណៈនោះ រតន- ខគ្គាវុធជាទិព្វក៏ធ្លាក់ចុះមកពីអាកាស ។ ព្រះអង្គកាត់ ព្រះកេសាទុកឱ្យសល់ប្រវែង ២ ធ្នាប់, នោះក៏វិលជា ទក្ខិណាវដ្ដ ។ ទើបព្រះអង្គអធិដ្ឋានមោលីហើយបោះ ទៅក្នុងអាកាស ។ ព្រះឥន្ទយកប្រអប់កែវមកដាក់ យក ទៅបញ្ចុះទុកក្នុងចូឡាមណីចេតិយ ក្នុងឋានតាវត្តិង្ស។

(៧) **ពោធិសត្តោ បុន ចិន្តេសិ** ព្រះបរមពោធិសត្វ ទ្រង់ព្រះចិន្តានឹករកត្រៃចីវរទៀត ។ លំដាប់នោះ ឃដិការមហាព្រហ្មក៏នាំនូវគ្រឿងបរិក្ខារ ៨ គឺ ចីវរ ៣, បាត្រ ១, កាំបិតកោរ ១, បំពង់ម្ជុល ១, វត្ថពន្ធ ១, តម្រង់ទឹក ១ មកថ្វាយ ។ ព្រះមហាបុរសទ្រង់ទទួល គ្រឿងបរិក្ខារហើយ សមាទាននូវទង់ព្រះអរិយៈ ទ្រទ្រង់ត្រៃចីវរទ្រង់បព្វជ្ជាស្រេចហើយ ទើបប្រទាននូវ សំពត់ ១ គូ ដល់មហាព្រហ្ម ។ ឃដិការមហាព្រហ្មក៏ ទទួលយកទៅបញ្ចុះទុកក្នុងទុស្សចេតិយកំពស់ ១២ យោជន៍ ក្នុងព្រហ្មលោក ។

ព្រះពោធិសត្វ ដែលយាងចេញសាងបព្វជ្ជានេះ ព្រះជន្ម ២៩ ឆ្នាំ ចេញទៅក្នុងវេលាមជ្ឈិមយាម ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ បុណ្ណមី ខែអាសាឍ ឆ្នាំថោះ ។

(ចប់មហាភិនិក្ខមនបរិច្ឆេទ ទី ៧)

ទុក្ករកិរិយាបរិច្ឆេទ ទី ៨

(១) **ឆន្នោ មតំ កណ្ឋកំ ទិស្វា** នាយឆន្នអាមាត្យឃើញសេះកណ្ឋកៈស្លាប់ដូច្នោះហើយ ក៏កើតសេចក្ដីទុក្ខទួញយំ, លុះបន្ទោបង់នូវសេចក្ដីសោកហើយ ក៏ស្រាយគ្រឿងប្រដាប់អំពីកណ្ឋកៈ វេចជាបង្វិចស្ពាយដើរទៅ, លុះទៅដល់នគរកបិលវត្ថុហើយ ក៏នាំគ្រឿងប្រដាប់ទាំងអស់ទៅថ្វាយព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍ ក្រាបទូលតាមបណ្ដាំព្រះបរមពោធិសត្វ ។

ចំណែកកោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍ បានដឹងជាមហា-បុរសចេញសាងបព្វជ្ជា ទើបបបួលកូនព្រាហ្មណ៍ទាំង

៧ នាក់ ដែលទាយលក្ខណៈព្រះមហាបុរស ។ ចំណែកកូនព្រាហ្មណ៍ ក៏មិនព្រមចិត្តគ្នាទាំង ៧ នាក់ឡើយ, ព្រមតែ ៤ នាក់ រួមទាំងកោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ទៀតផង ត្រូវជា ៥ នាក់ នាំគ្នាចេញទៅសាងបព្វជ្ជា មានឈ្មោះថា បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ ។

(២) **មហាបុរិសោ អនុបិយម្ពវនេ វសន្តោ** ព្រះមហាបុរសទ្រង់បព្វជ្ជាហើយ ក៏យាងទៅគង់ក្នុងអនុបិយម្ពវ័ន ទ្រង់មិនសោយអាហារអស់ ៧ ថ្ងៃ ព្រះអង្គញ៉ាំងកាលឱ្យប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ដោយសេចក្តីសុខក្នុងបព្វជ្ជា ។ លុះដល់ថ្ងៃជាគម្រប់ ៨ ព្រះមហាបុរសទ្រង់ប្រដាប់ដោយបាត្រនិងចីវរ ស្តេចចរសំដៅទៅនគររាជគហៈដើម្បីបិណ្ឌបាត ។ មនុស្សក្នុងនគរ បានឃើញនូវព្រះពោធិសត្វមានរូបល្អ ក៏មានចិត្តត្រេកអរសោមនស្សរីករាយរាល់គ្នា ។

(៣) **រាជបុរិសោ ចន** ចំណែករាជបុរស បានឃើញព្រះពោធិសត្វ ក៏ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះបាទពិម្ពិសារថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព, មានមនុស្សម្នាក់

រូបល្អចំណាប់ ខ្ញុំព្រះអង្គពុំស្គាល់ជាទេវតាឬគ្រុឌ គន្ធព្វ ឬយក្ស ឬក៏នាគទេ ត្រេចចរបិណ្ឌបាតក្នុងនគរ ។ **តំ សុត្វា រាជា** ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យរាជបុរសក្រាបបង្គំទូលហើយ ក៏ទ្រង់បើកសីហបញ្ជរ ទតទៅឃើញមហាបុរស ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជាឱ្យរាជ-អាមាត្យទៅចាំឃ្លាំមើល ។

(៤) **មហាបុរិសោ សន្តិន្ទ្រិយោ** ព្រះមហាបុរសមានឥន្ទ្រិយសង្រួមល្អប្រពៃត្រេចចរបិណ្ឌបាត, លុះបានភត្តាហារល្មម ១ ចំអែត ទ្រង់ក៏យាងចេញចាកនគរ ទៅគង់ក្នុងញកភ្នំបណ្ឌវបព៌ត ប្រារព្ធនឹងសោយភត្តាហារដោយដបិកូលសញ្ញា ទូន្មាននូវខ្លួនហើយទើបព្រះអង្គធ្វើនូវភត្តកិច្ច ។ រាជបុរសដែលតាមមើលនោះ លុះបានឃើញព្រះបរមពោធិសត្វ សោយភត្តាហារក្នុងញកភ្នំ ក៏ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះបាទពិម្ពិសាររាជវិញ តាមដំណើរសព្វគ្រប់ប្រការ ។

(៥) **រាជា តំ សុត្វា** ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់នូវហេតុនោះហើយ ទើបព្រះអង្គយាងទៅកាន់សំណាក់

ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់សាកសួរជាតិត្រកូល ។ ព្រះពោធិ-សត្វក៏ថ្វាយព្រះពរសព្វគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបាទពិម្ពិសាររាជជ្រាបហើយ ក៏អញ្ជើញពោធិសត្វដោយរាជសម្បត្តិពាក់កណ្ដាល ។ ព្រះពោធិសត្វមិនព្រមទទួល ។ ព្រះរាជាទ្រង់ប្ដេជ្ញាថា បើមហាមិត្របានត្រាស់ហើយ, សូមមកប្រោសញោមជាមុន ។ ព្រះពោធិសត្វ ក៏ទទួលសេចក្ដីប្ដេជ្ញា នៃព្រះបាទពិម្ពិសារ-រាជ ។ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ស្ដេចចូលទៅក្នុងនគរវិញ ។

(៦) **ពោធិសត្តោ តស្សេវ បដិញ្ញំ ទត្វា** ព្រះបរម-ពោធិសត្វថ្វាយសេចក្ដីប្ដេជ្ញា ដល់ព្រះបាទពិម្ពិសាររាជហើយ ព្រះអង្គក៏យាងចាកភ្នំបណ្ឌវៈទៅកាន់សំណាក់អាឡារតាបស, ទ្រង់ខំចម្រើនបានសមាបត្តិ ៧, ទើបទ្រង់យាងទៅកាន់សំណាក់ឧទកតាបស, ព្រះអង្គខំចម្រើនបានសមាបត្តិ ៨ ហើយព្រះអង្គសួរធម៌វិសេសតទៅទៀត ។ ឧទកតាបសក៏ទញ់ទាល់ ។ ទ្រង់ក៏សន្និដ្ឋានថា ‹‹ផ្លូវនេះមិនមែនជាផ្លូវត្រាស់ដឹងទេ›› ទើប

ព្រះអង្គយាងទៅកាន់ឧរុវេលនិគម ទ្រង់តាំងទុកនូវមហាបធាន (កិរិយាព្យាយាមធំ) ក្នុងទីនោះ ។

(៧) **តេន ខោ បន សមយេន** ក្នុងសម័យនោះ កោណ្ឌញ្ញ ដែលបានឃើញ បានទាយលក្ខណៈមហាបុរស ហើយបបួលគ្នាទៅបួសនោះ ក៏ដើរត្រេចចរបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុកនិងនិគម បានទៅដល់ទីលំនៅព្រះបរមពោធិសត្វ ហើយធ្វើកិច្ចការបម្រើ ។ ព្រះពោធិសត្វខំធ្វើបធានកិរិយាអស់ ៦ វស្សា មិនទាន់បានត្រាស់ ក៏ព្រះអង្គបន្ថយអាហារជាលំដាប់ៗ ដរាបដល់តតសោយសោះ ។ ទេវតាក៏នាំយកឱជារសទិព្វមកដាក់ក្នុងរណ្តៅនៃរោម ។ ព្រះពោធិសត្វខំធ្វើព្យាយាមដរាបដល់ដួលស្ដឹកលើផែនដី ។ ខណៈដែលព្រះអង្គដួលនោះ ទេវតាជាមារកាយិកា (បក្សពួកមារ) ឃើញពោធិសត្វដួល គិតស្មានថាព្រះអង្គសុគត ក៏ហោះទៅទូលព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍ ។ ព្រះរាជាទ្រង់មិនបានជឿ ។ ចំណែកមារក៏ហោះចុះមកពោលពាក្យចំអកចំអន់ផ្សេងៗ ហើយត្រឡប់ទៅ ។ សក្កទេវរាជ

យកពិណមានខ្សែ ៣ មកដេញថ្វាយ, រឹតខ្សែ ១ តឹងណាស់ដាច់ទៅ, រឹតខ្សែ ១ ធូរណាស់មានសម្លេងមិនពីរោះ, រឹតខ្សែ ១ យ៉ាងកណ្តាលសំឡេងសោតក៏ពីរោះស្រួលល្អ ។ ព្រះអង្គមានព្រះស្មារតីឡើង ទ្រង់ពិចារណាថា «អាត្មាអញធ្វើព្យាយាមតឹងណាស់ បានជាមិនបានត្រាស់» ដល់ថ្ងៃក្រោយមកទៀត ទ្រង់យាងបិណ្ឌបាតសោយអាហារតាមធម្មតាវិញ ។ លក្ខណសម្បត្តិក៏ពេញដូចដើម ។

(៨) **អថ ខោ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ** លំដាប់នោះឯងភិក្ខុទាំង ៥ អង្គ បានឃើញមហាបុរស សោយភោជនាហារវិញដូច្នោះ ក៏គិតគ្នាថា ព្រះសិទ្ធត្ថនេះខំធ្វើទុក្ករកិរិយាអស់ ៦ វស្សា មិនបានត្រាស់, ឥឡូវនេះត្រឡប់សោយភត្តាហារវិញហើយ កាលណានឹងបានត្រាស់! ប្រយោជន៍អ្វីយើងនឹងនៅបម្រើ ។ បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុមិនបានឋិតនៅក្នុងព្យាករណ៍របស់ខ្លួន ក៏យកបាត្រត្រៃចីវរ ដើរចោលមហាបុរសទៅកាន់ផ្លូវចម្ងាយ ១៨

យោជន៍ បបួលគ្នាទៅនៅក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ទៀបនគរពារាណសី តាមសេចក្តីសប្បាយ ។

(៩) **តតោ មហាបុរិសោ** លំដាប់នោះ មហាបុរស ទ្រង់ឃើញមហាសុបិននិមិត្តទាំង ៥ ក្នុងវេលាបច្ចូស-សម័យ ថ្ងៃ ១៥ កើតខែវិសាខ ។ ឯសុបិននិមិត្តទាំង ៥ នោះដូច្នេះគឺ ព្រះអង្គឃើញមហាប្រឹថពីជាទីសយនា ក្រឡាបន្ទំ, ភ្នំហិមវន្តជាខ្នើយរងព្រះសិរ, ព្រះហស្តខាង ឆ្វេងសណ្តូកចុះក្នុងមហាសមុទ្ទ ខាងទិសបូព៌, ព្រះ ហស្តខាងស្តាំ សណ្តូកចុះក្នុងមហាសមុទ្រខាងទិស បស្ចិម, ព្រះបាទទាំងពីរសណ្តូកចុះក្នុងមហាសមុទ្រ ទិសទក្សិណ, នេះជាមហាសុបិនទី ១ ។ ទ្រង់ឃើញ ស្មៅចិញ្ចៀន ដុះលេចពីនាភីឡើងទៅទល់នឹងអាកាស, នេះជាមហាសុបិនទី ២ ។ ព្រះអង្គឃើញដង្កូវទាំង-ឡាយខ្លួនសក្បាលខ្មៅ វារឡើងពីចុងព្រះបាទា ដរាប ដល់ព្រះជាណុមណ្ឌល, នេះជាមហាសុបិនទី ៣ ។ ព្រះអង្គឃើញសត្វបក្សី ៤ ពួកមានវណ្ណៈផ្សេងៗ ហើរ ពីទិសទាំង ៤ មកក្រាបទៀបព្រះបាទ ហើយត្រឡប់

ជាមានវណ្ណៈសទាំងអស់, នេះជាមហាសុបិនទី ៤ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ឃើញថា ទ្រង់យាងចង្រ្កមលើភ្នំលាមកដ៏ធំ ព្រះបាទាមិនបានប្រឡាក់ដោយលាមកឡើយ, នេះជាមហាសុបិនទី ៥ ។

(១០) **មហាបុរិសោថិ ឥមេ បញ្ច មហាសុបិនេ ទិស្វា** ព្រះមហាបុរសទ្រង់ឃើញមហាសុបិនទាំង ៥ នេះហើយ ព្រះអង្គតើនចាកទីសយនាទ្រង់សន្និដ្ឋានក្នុងព្រះទ័យថា ‹‹អាត្មាអញនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ›› ព្រះអង្គទាយដោយព្រះអង្គឯងសព្វគ្រប់ប្រការថា ការផ្ទំលើផែនដី ជាបុព្វនិមិត្តនៃកិរិយាបាននូវអនុត្តសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ; ភ្នំហិមវន្តជាខ្នើយរងព្រះសិរ ជាបុព្វនិមិត្តនៃកិរិយាបាននូវខ្នើយ គឺសព្វញ្ញុតញ្ញាណ; ការសណ្ដូលព្រះហស្តនិងព្រះបាទចុះក្នុងសមុទ្រនោះ ជាបុព្វនិមិត្តនៃកិរិយាសំដែងនូវធម្មចក្រ ដល់ទេវតានិងមនុស្ស; ការផ្ទំផ្ងារលើផែនដី ជាបុព្វនិមិត្តនៃកិរិយាធ្វើសត្វដែលមានមុខផ្កាប់ចុះឱ្យផ្ងារឡើង; កិរិយាផ្ទំបើកព្រះនេត្រ ជាបុព្វនិមិត្តនៃកិរិយាបាននូវទិព្វចក្ខុ; ការ

ឃើញនូវពន្លឺភ្លឺដរាបដល់ភវគ្គព្រហ្ម ជាបុព្វនិមិត្តនៃអនាវរណញ្ញាណ; ការឃើញតិណជាតិដុះអំពីនាភី ជាបុព្វនិមិត្ត នៃការសំដែងនូវអដ្ឋង្គិកមគ្គ; ការឃើញថាដង្កូវប្រែកាយ ជាបុព្វនិមិត្តនៃបរិស័ទទាំង ៤ ដល់នូវត្រៃសរណគមន៍ស្មើដោយជីវិត; ការឃើញថាសត្វបក្សី ៤ ពួក ជាបុព្វនិមិត្តនៃត្រកូលទាំង ៤ ចេញសាងបព្វជ្ជាប្រព្រឹត្តតាមធម៌វិន័យ; ការឃើញថាចង្ក្រមលើភ្នំលាមក ជាបុព្វនិមិត្តនៃចតុប្បច្ច័យ ដែលកើតឡើងដល់ព្រះអង្គ តែព្រះរាជហឫទ័យមិនជាប់ជំពាក់ ក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ ឡើយ ។

(ចប់ទុក្ករកិរិយាបរិច្ឆេទ ទី ៨)

ពុទ្ធបូជាបរិច្ឆេទ ទី ៩

(១) **តេន ខោ បន សមយេន ឧរុវេលាយំ សេនានិគមោ** ក្នុងសម័យនោះ មានស្រុកមួយឈ្មោះសេនានិគមក្នុងឧរុវេលាប្រទេស ។ មានទារិកាម្នាក់ឈ្មោះនាងសុជាតា ជាធីតានៃសេនកុដុម្ពីក៍ នៅក្នុង

ប្រទេសនោះ ។ នាងមានវ័យចម្រើនឡើងបានធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នាទៀបដើមជ្រៃមួយដើមថា ‹‹បើខ្ញុំបានប្តីមានជាតិត្រកូលស្មើគ្នាហើយបានកូនប្រុសច្បង, ខ្ញុំនឹងធ្វើគ្រឿងពលិកម្ម ដោយការបរិច្ចាគទ្រព្យ ១ សែនកហាបណៈដល់លោករាល់ៗឆ្នាំ›› ។ លុះកាលជាខាងក្រោយមក សេចក្តីប្រាថ្នានៃនាងសុជាតា ក៏សម្រេចមិនមានឃ្លាត ។

(២) **តស្ស ឆព្វស្សានិ ទុក្ករកិរិយំ ករោន្តស្ស** កាលដែលមហាបុរសធ្វើទុក្ករកិរិយាអស់ ៦ វស្សា, នាងសុជាតា មានប្រាថ្នាដើម្បីធ្វើពលិកម្មដល់ទេវតា, នាងបង្គាប់ឱ្យមនុស្សនាំមេគោ ១.០០០ មកលែងក្នុងព្រៃឈើឯម ឱ្យមេគោបរិភោគឈើឯង ។ លុះដល់វេលាល្ងាច នាងឱ្យយកភាជនៈ ៥០០ មកត្រងទឹកដោះមេគោ ៥០០ យកមកឱ្យមេគោ ៥០០ ដែលមិនរីតទឹកដោះនោះផឹក ។ នាងសុជាតា ឱ្យបែងពាក់កណ្តាលៗ យ៉ាងនេះ ដរាបដល់នៅសល់តែមេគោ៨។ នាងសុជាតាធ្វើយ៉ាងនេះ ដើម្បីឱ្យទឹកដោះនោះមាន

រសផ្អែម ។

(៣) **វិសាខបុណ្ណមីទិវសេ បាតោវ** នាងសុជាតាគិតថា ‹‹វេលាព្រឹកស្អែកនេះ ជាថ្ងៃបុណ្ណមីខែវិសាខ, អាត្មាអញនឹងធ្វើពលិកម្ម ដល់ទេវតារក្សាដើមព្រះជ្រៃ››; លុះព្រឹកឡើង នាងឱ្យរីតទឹកដោះមេគោទាំង ៨; នាកាលភាជនៈ ដែលគេបង្អោនចូលទៅជិតដើមដោះមេគោ, ទឹកដោះក៏ហូរចុះមកខ្លួនឯង។ **តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា** នាងសុជាតា បានឃើញហេតុជាអស្ចារ្យដូច្នោះ ក៏កាន់យកទឹកដោះដោយដៃខ្លួនឯងទៅចាក់ចុះក្នុងភាជនៈថ្មី បង្កាត់ភ្លើងដោយដៃខ្លួនឯងប្រារព្ធនឹងចម្អិនមធុបាយាស ។ ពពុះសោតក៏វិលជាទក្ខិណាវដ្ដ ប្រព្រឹត្តទៅជុំវិញ មិនបានស្រក់ធ្លាក់ចុះខាងក្រៅភាជនៈឡើយ ។

(៤) **តស្មឹ ខណេ ចត្តារោ មហារាជានោ** ខណៈនោះ ចតុលោកបាលទាំង ៤ ក៏ចុះមកជួយរក្សាចង្ក្រាន ។ មហាព្រហ្មយកស្វេតច្ឆ័ត្រមកបាំង ។ សម្ដេចអមរិន្ទ្រាធិរាជមកថៃភ្លើង ។ ទេវតាដែលនៅក្នុង

ចក្រវាឡ ក៏នាំទិព្វឱជារស មកដាក់ក្នុងមធុបាយាស ដោយអានុភាពនៃខ្លួន ។ នាងសុជាតាឃើញហេតុអស្ចារ្យដូច្នោះ ក៏ហៅនាងបុណ្ណាទាសីមកប្រាប់ថា ‹‹បុណ្ណាអើយ ថ្ងៃនេះទេវតាមានចិត្តត្រេកអរនឹងយើងក្រៃពេក, ហេតុជាអស្ចារ្យដូច្នេះយើងមិនធ្លាប់ឃើញទេ, ចូរឯងទៅបោសក្រោមព្រះជ្រៃជាទីលំនៅ នៃទេវតាឱ្យស្អាត›› ។ នាងបុណ្ណាទាសី ក៏ទទួលតាមពាក្យនៃនាងសុជាតា ។

(៥) **ពោធិសត្តោ តស្សា វត្តិយា អច្ចយេន** លុះរាត្រីនោះកន្លងទៅ ព្រះបរមពោធិសត្វទ្រង់ធ្វើសរីរកិច្ចស្រេចហើយ ព្រះអង្គគង់រង់ចាំភិក្ខាចារវេលា ទើបទ្រង់ស្តេចទៅគង់នៅនាដើមព្រះជ្រៃ ។ លំដាប់នោះ នាងបុណ្ណាទាសីដើរទៅ បានឃើញព្រះពោធិសត្វគង់ទតលោកធាតុ បែរទៅខាងកើត មានរស្មីផ្សាយចេញអំពីព្រះកាយ មានវណ្ណៈដូចជាមាស ក៏កំណត់ថា ‹‹ថ្ងៃនេះទេវតាយើងចុះចាកដើមជ្រៃ មករង់ចាំទទួលគ្រឿងពលិកម្មដោយដៃខ្លួនឯង››, នាងក៏មានចិត្តត្រេកអរ

ត្រឡប់ទៅជម្រាបហេតុនោះដល់នាងសុជាតា ។

(៦) **សុជាតា តស្សា វចនំ សុត្វា** នាងសុជាតាបានស្តាប់ពាក្យបុណ្ណាទាសី ក៏មានចិត្តត្រេកអរស្រដីតបទៅថា ‹‹បើពិតដូច្នោះមែន, តាំងពីថ្ងៃនេះទៅនាងចូរឋិតនៅក្នុងទីជាធីតានៃយើង››, ទើបនាងសុជាតាឱ្យគ្រឿងប្រដាប់ទាំងពួង ដល់នាងបុណ្ណាទាសីតាមសមគួរ ហើយឱ្យយកភាជនៈមាសមានតម្លៃ ១ សែនមកដាក់មធុបាយាស យកភាជនៈដទៃមកគ្របស្រេច រុំដោយសំពត់ស ។ នាងសុជាតាតែងខ្លួនស្រេចហើយ ឱ្យនាងបុណ្ណាទាសីទូលភាជនៈដើរតាមក្រោយ ទៅដល់ដើមព្រះជ្រៃ ក៏បានឃើញព្រះពោធិសត្វគង់នៅក្រោមដើមព្រះជ្រៃនោះ ទើបលើកមធុបាយាសទៅថ្វាយ ។ បាត្រដីដែលឃដិការមហាព្រហ្មថ្វាយក៏បាត់ទៅ ។ ព្រះពោធិសត្វងាករកបាត្រមិនឃើញ ។

(៧) **សា ពោធិសត្តស្ស អាការំ សល្លក្ខេត្វា** នាងសុជាតាកំណត់ដឹងអាការនៃព្រះពោធិសត្វ ហើយ

នាងក៏ថ្វាយទាំងភាជនៈដោយពាក្យថា ‹‹សេចក្ដីប្រាថ្នានៃខ្ញុំសម្រេចហើយ, ខ្ញុំថ្វាយមធុបាយាសព្រមទាំងភាជនៈមាសនេះ›› ហើយនាងក៏ចៀសចេញទៅ ។ ដំណែកខាងមហាបុរស ក៏ក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើប្រទក្សិណដើមព្រះជ្រៃបីជុំហើយ ព្រះអង្គកាន់យកភាជនៈមាសនោះ យាងទៅកាន់ស្ទឹងនេរញ្ជរា, ដល់ហើយព្រះអង្គតម្កល់ភាជនៈទុកទៀបឆ្នេរស្ទឹង ទើបទ្រង់យាងចុះស្រង់ក្នុងស្ទឹង, ស្រង់ស្រេចហើយ ទ្រង់ស្លៀកដណ្ដប់ត្រៃចីវរ គង់បែរព្រះភក្ត្រទៅកាន់បុរត្ថិមទិស, ព្រះអង្គពូតមធុបាយាសជាពំនូតប៉ុនគ្រាប់ត្នោត បានចំនួន ៤៩ ពំនូត ។

(៨) **សោ បរិត្ញូនបរិយោសានេ** ព្រះបរមពោធិសត្វទ្រង់សោយមិនមានសល់ ស្រេចហើយទើបព្រះអង្គកាន់យកនូវសុវណ្ណភាជនៈ ទ្រង់អធិដ្ឋានថា ‹‹បើអាត្មាអញបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធពិតប្រាកដ ក្នុងថ្ងៃនេះមែន, សូមឱ្យសុវណ្ណភាជនៈអណ្ដែតច្រាសទឹកឡើងទៅ›› ទើបព្រះអង្គបណ្ដែតទៅក្នុងស្ទឹង ។ ភាជនៈ

នោះហាក់បីដូចជាមានចេតនា ក៏អណ្តែតច្រាសទឹក ឡើងទៅ ដើម្បីសំដែងនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណនិមិត្ត, លុះ អណ្តែតច្រាសទឹកទៅបាន ៨០ ហត្ថហើយ, ក៏លិចចុះ ក្នុងអន្លង់មួយជាទីជិតពិភពកាឡនាគ ទង្គិចនឹងភាជនៈ ព្រះពុទ្ធ ៣ ព្រះអង្គពីបុរាណ ឮសូរក្រិកៗ ហើយ សៀតស៊កទ្រពីខាងក្រោមភាជនៈទាំង ៣ នោះ ។

(៩) **កាឡនាគរាជា តំ សុត្វា បពុជ្ឈិត្វា** ស្តេច កាឡនាគបានឮសូរភាជនៈទង្គិចគ្នា ក៏ភ្ញាក់ឡើងគិតថា ‹‹ពីថ្ងៃម្សិលមិញព្រះពុទ្ធបានត្រាស់ ១ ព្រះអង្គ ថ្ងៃនេះ ព្រះពុទ្ធបានត្រាស់ ១ ព្រះអង្គទៀតហើយ›› ទើបទៅ ជិតភាជនៈមាសពោលសរសើរព្រះពុទ្ធគុណ ។

ចំណែកខាងព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់សម្រាកព្រះកាយ ក្នុងសាលវ័នទៀបឆ្នេរស្ទឹង, លុះដល់សាយណ្ហសម័យ ព្រះអង្គយាងចាកសាលវ័ន ។ ពពួកទេវតាក៏ធ្វើសក្ការៈ ដោយទិព្វមាលា ។ រុក្ខាលតាជាតិទាំងសងខាងមាគ៌ា ក៏បញ្ចេញផ្កាបូជា ។ ពពួកទេវតាក្នុងលោកធាតុទាំង ១ ម៉ឺន ក៏ថ្វាយសព្ទសាធុការបូជាដោយផ្កាភ្ញី ។ ព្រះអង្គ

ទ្រង់យាងឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស ។

(១០) **តស្មឹ សមយេ** ក្នុងសម័យនោះ សោត្ថិយ-ព្រាហ្មណ៍អ្នកច្រូតស្មៅ បានឃើញព្រះពោធិសត្វហើយក៏ថ្វាយស្មៅ[4] ។ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់ស្ដេចទៅដល់ពោធិព្រឹក្ស ប្រទក្សិណហើយគង់នៅត្រង់ទក្ខិណទិស, បច្ឆិមទិស, ឧត្តរទិស, តាមវារៈ ទ្រង់បែរព្រះភក្ត្រទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស ។ ចក្កវាឡក្នុងទិសនោះៗ ក៏ញាប់ញ័របីដូចជាក្រាបទូលថា ‹‹ទីនេះមិនមែនជាទីកើតរតន-បល្ល័ង្កទេ›› ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ ទើបយាងទៅគង់ខាងបុរត្ថិមទិស បែរព្រះភក្ត្រទៅកាន់ទិសបស្ចិម ។ ទីនោះមិនបានញាប់ញ័រ ។ ព្រះអង្គក៏សន្និដ្ឋានថា ‹‹ទីនេះជាទីកើតបល្ល័ង្ក›› ទើបទ្រង់ក្រាលនូវស្មៅតាមធម្មតា ។ តិណជាតិនឹងកើតជារតនបល្ល័ង្កក៏ទេ ។ ឯវជិរាសនៈដ៏ហើយដោយកែវវជីរកំពស់ ១៤ ហត្ថ ក៏ផុះឡើងក្នុងកាលនោះ ។

---

[4] -ពីដើមធ្លាប់ប្រែថា ស្បូវភ្លាំង ។ តែពីកាល ព.ស.២៤៩៣ សម្ដេចព្រះសង្ឃនាយក (ជួន-ណាត) និមន្តទៅឥណ្ឌាបានសង្កេតឃើញថាវត្ថុនោះជាស្មៅទេ ។

(១១) **ពោធិសត្តោ រតនបល្លង្កំ ទិស្វា** ព្រះពោធិសត្វឃើញរតនបល្ល័ង្កហើយ ឡើងគង់ទ្រង់អធិដ្ឋានព្យាយាមប្រកបដោយអង្គ ៤ ថា ‹‹ស្បែក សរសៃ ឆ្អឹង ឈាម នៃយើង ចូររីងស្ងួតអស់ទៅចុះ, បើអាត្មាអញមិនបានត្រាស់ទេ, នឹងមិនក្រោកចាករតនបល្ល័ង្កនេះឡើយ›› ទ្រង់អធិដ្ឋានស្រេចហើយ ទើបបែរព្រះបិដ្ឋិទៅកាន់ដើមពោធិព្រឹក្សដ៏មានកម្ពស់ ៥០ ហត្ថ ។ ក្នុងកាលនោះ សក្កទេវរាជកាន់យកស័ង្ខមកផ្លុំថ្វាយ ។ គន្ធព្វទេវបុត្រយកពិណមកប្រគំថ្វាយ ។ សុយាមទេវបុត្រយកចាមរទិព្វមកបក់ថ្វាយ ។ សហម្បតីព្រហ្មយកស្វេតច្ឆត្រមកបាំងថ្វាយ ។ មហាកាឡនាគរាជក៏នាំយកនាងកញ្ញាមករាំថ្វាយ ។ ទេវតាក្នុងចក្រវាឡទាំង១ម៉ឺន នាំយកទិព្វមាលាមកធ្វើសក្ការបូជា ថ្វាយស័ព្ទសាធុការដល់ព្រះបរមពោធិសត្វរាល់ៗ គ្នា ហើយឈរនៅក្នុងទីនោះ ។

(ចប់ពុទ្ធបូជាបរិច្ឆេទ ទី ៩)

មារវិជយបរិច្ឆេទ ទី ១០

(១) **តស្មឹ សមយេ មារោទេវបុត្តោ** ក្នុងសម័យនោះ ទេវបុត្តមារមានចិត្តបាបគិតក្នុងចិត្តថា ‹‹ព្រះសិទ្ធត្ថរាជកុមារនេះ ប្រាថ្នាដើម្បីកន្លងនូវវិស័យនៃអញ, ឥឡូវអញមិនឱ្យព្រះសិទ្ធត្ថនេះកន្លងបានទេ›› ទើបមារកេណ្ឌសេនាឃោសនានាំមារពលចេញមក ។ ឯសេនានៃមារនោះកម្រាស់ខាងមុខ ១២ យោជន៍ ខាងឆ្វេងស្តាំ ១២ យោជន៍ដូចគ្នា ។ មារសេនាទាំងអម្បាលនោះ ក៏បិតនៅដេរដាសពាសពេញដរាបដល់កណ្តាប់ចក្រវាឡ ។ មារសេនាចំណែកខាងលើ មានប្រមាណ ៩ យោជន៍ ។ សម្លេងដែលមារឃោសនានោះពន្លឺរខ្ទរខ្ទាយទៅចម្ងាយ ១ សែនយោជន៍ដោយជុំវិញបីដូចជាសន្ធឹកកក្រើកផែនដីទាំងមូល ។

(២) **មារោ ទេវបុត្តោ បញ្ញាសាធិកយោជនសតុព្វេធំ** មារទេវបុត្រឡើងជិះលើដំរីមេខល មាន

កំពស់ ១៥០ យោជន៍ និម្មិតដៃ ១ ពាន់ កាន់គ្រឿងអាវុធមានប្រការផ្សេងៗ ។ ចំណែកមារសេនាសោតក៏និម្មិតកាយផ្សេងៗ មានវណ្ណៈខៀវលឿងជាដើម មានដៃកាន់គ្រឿងអាវុធផ្សេងៗគ្នា ។ មារសេនាពួកខ្លះមានខ្លួនជាសត្វមានក្បាលជាយក្ស, ជំពូកខ្លះមានខ្លួនជាយក្សមានក្បាលជាសត្វម្រឹគនិងបក្សីជាដើម មានកាយខ្ពស់ផ្សេងៗគ្នា, ជំពូកខ្លះកំពស់ ១ គាវុត, ខ្លះ ២ គាវុត, ខ្លះ ៣ គាវុត, ខ្លះ ១ យោជន៍ ដើរចូលទៅកាន់ពោធិមណ្ឌលរាល់ៗ គ្នា ។

(៣) **មារេ ពោធិមណ្ឌាលំ អសម្បត្តេ** នាកាលមារនិង ពលនៃមារ មិនទាន់ដល់ពោធិមណ្ឌលនៅឡើយ ទេវតាទាំងឡាយ ដែលនៅក្នុងចក្រវាឡទាំង ១ ម៉ឺន ដែលមកចោមរោមព្រះបរមពោធិសត្វ គ្រាន់តែឮសម្លេង សន្ធឹកគឹកកងនៃមារសេនាលើកមក ក៏រត់ទៅកាន់ទីដទៃផ្សេងៗ ។ ចំណែកសក្កទេវរាជក៏កាន់ស័ង្ខវិជយុត្តលាក់ក្រោយខ្នង រត់ទៅឈរនៅលើភ្នំចក្រវាឡ ។ មហាព្រហ្មក៏ចាប់កំពូលស្វេតច្ឆ័ត្រហោះ

រត់ទៅ ។ ស្ដេចកាឡនាគក៏នាំនាងកញ្ញាទាំងអស់ រត់វ្រៀកដីចុះទៅកាន់ពិភពនាគ មានប្រមាណ ៥០០ យោជន៍ យកដៃខ្ទប់មុខដេក ។ កាលបើទេវតារត់ទៅអស់, ព្រះបរមពោធិសត្វគង់នៅតែមួយអង្គឯង បីដូចជាមហាព្រហ្មឋិតនៅក្នុងវិមាន មិនខ្លាចនូវមារពលនោះឡើយ ។

(៤) **អថ មារោ អត្តនោ បរិសំ អាហ** លំដាប់នោះមារាធិរាជ ក៏ស្រែកប្រាប់សេនាជាបរិស័ទ្យនៃខ្លួនថា ‹‹ម្នាលអ្នករាល់គ្នា បុរសដទៃទៀតស្មើនឹងព្រះសិទ្ធត្ថនេះគ្មានទេ, យើងមិនអាចនឹងធ្វើសង្គ្រាមក្នុងទីចំពោះមុខនៃសិទ្ធត្ថនេះបានឡើយ, យើងចូលទៅបានតែខាងឆ្វេង ខាងស្ដាំ និងខាងក្រោយប៉ុណ្ណោះ ។ ឯមហាបុរសទ្រង់ទតទៅឃើញទិសទាំង ៣ ស្ងាត់ ព្រោះទេវតារត់ទៅអស់ ទ្រង់ឃើញមារពលលើកមកខ្ទាន់ខ្ទាប់អំពីទិសឧត្តរ ទើបទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា ‹‹ជនទាំងអម្បាលនេះ លះបង់អាត្មាអញរត់ទៅអស់ ឱ្យតែអាត្មាអញនៅម្នាក់ឯង, មាតាបិតា បងប្អូនញាតិសន្ដាននៃអាត្មាអញ ឯណា

នីមួយមិនមានឡើយ, បារមីនៃអាត្មាអញទាំង ១០ ប្រការនេះ ដូចជាជនជាបរិវារនៃអាត្មាអញ អស់កាលជាយូរណាស់មកហើយ›› ។ ព្រះអង្គនឹកបារមីទាំង ១០ ប្រការស្រេចហើយគង់នៅព្រងើយ ។

(៥) **អថ មារោ ទេវបុត្តោ** លំដាប់នោះ ទេវបុត្តមារ ក៏បណ្ដាលនូវមណ្ឌលខ្យល់ឱ្យតាំងឡើង ដោយគិតថា ‹‹អញនឹងឱ្យព្រះសិទ្ធត្ថនេះ រត់ចេញដោយខ្យល់នេះ›› ។ ឯខ្យល់នោះខ្លាំងណាស់ អាចបក់បោកបំបាក់កំពូលភ្នំបាន, លុះមកដល់ព្រះពោធិសត្វ ក៏មិនអាចនឹងបក់ សូម្បីតែជាយចីវរឱ្យកម្រើកបាន ។ លំដាប់នោះ ទេវបុត្តមារក៏បណ្ដាលភ្លៀងធំ, ភ្លៀងដុំថ្ម, ភ្លៀងគ្រឿងប្រហារ, ភ្លៀងរងើកភ្លើង, ភ្លៀងផេះក្ដៅ, ភ្លៀងដីខ្សាច់, ភ្លៀងភក់, បណ្ដាលឱ្យងងឹតផ្សេងអំពីអស់ទិសទាំង ៤, សភាវៈទាំងឡាយមានខ្យល់ជាដើមនោះ មិនអាចបៀតបៀនព្រះពោធិសត្វបានឡើយ, ត្រឡប់ក្លាយទៅជាគ្រឿងបូជាវិញ ។

(៦) **ឯវំ មារោ ឥមេហិ នវហិ វាតវស្សាទីហិ** ឯមារាធិរាជ មិនអាចដើម្បីឱ្យព្រះពោធិសត្វរត់ទៅ ដោយហេតុទាំង ៩ ប្រការ មានខ្យល់និងភ្លៀងជាដើម បាន ទើបបង្គាប់ពួកពលសេនា ឱ្យចូលទៅចាប់ព្រះ ពោធិសត្វសម្លាប់ ឬបណ្តេញឱ្យរត់ចេញទៅ ។ ចំណែកក្រុងមារ ក៏ឡើងអង្គុយលើ-កដំរី មានដៃកាន់ យកអាវុធ ១ ពាន់ បរដំរីចូលទៅជិតហើយពោលថា ‹‹នែសិទ្ធត្ថ! ចូរអ្នកក្រោកចេញចាករតនបល្ល័ង្កនេះៗ មិនត្រូវបានអ្នកទេ, ត្រូវបានយើងទេតើ›› ។ ព្រះពោធិ-សត្វក៏ពោលតបទៅមារថា ‹‹ម្នាលមារអើយ! បារមី ទាំង ៣០ ប្រការ មហាបរិច្ចាគ ៥ ចរិយា ៣ ប្រការ អ្នកឯងមិនាបនបំពេញទេ, បល្ល័ង្កនេះមិនមែនកើត ឡើងសម្រាប់អ្នកទេ, បល្ល័ង្កនេះកើតឡើងដោយបុណ្យ បារមីនៃយើងទេតើ›› ។

(៧) **មារោ បាបិមា រសិតមានសោ** មារមានចិត្ត បាបបានឮហើយ ក៏រឹងក្រេវក្រោធកាន់យកចក្រាវុធ មានមុខដ៏មុតចោលតម្រង់ទៅព្រះបរមពោធិសត្វ ។ ឯ

ចក្រាវុធក៏ក្លាយទៅជាពិតាន ឋិតនៅខាងលើព្រះបរម-ពោធិសត្វ ។ ចំណែកមារបរិស័ទ ក៏លើកយកកំពូលភ្នំធំៗ ចោលទៅសំដៅព្រះពោធិសត្វ ។ កំពូលភ្នំក៏ក្លាយទៅជាមាលាបូជាវិញ ។ ចំណែកទេវតាដែលរត់ចោលព្រះពោធិសត្វ ទៅឈរលើភ្នំចក្រវាឡចាំមើល ក៏គិតគ្នាថា ‹‹ប្រហែលជាព្រះសិទ្ធត្ថនោះវិនាសទៅដោយដៃមារហើយដឹង›› ។ ព្រះមហាបុរសទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹បល្ល័ង្កដែលកើតដល់ពោធិសត្វទាំង-ឡាយ ក្នុងថ្ងៃជាទីត្រាស់ដឹង បានកើតដល់អាត្មាអញ›› ទើបទ្រង់សួរទៅមារថា ‹‹អ្នកណាជាបន្ទាល់របស់អ្នក››? មារក៏តបទៅថា ‹‹ពួកពលសេនាទាំងឡាយនេះជាបន្ទាល់របស់យើង›› ។ ពោធិសត្វតបទៅថា ‹‹មារអើយ, បន្ទាល់របស់អ្នកសុទ្ធសឹងមានចេតនា, បុគ្គលណាជាបន្ទាល់នៃយើងមិនមាន››, ព្រះអង្គនឹកដល់ទានដែលព្រះអង្គឱ្យហើយ ក្នុងកាលកើតជាព្រះវេស្សន្តរ, ទើបព្រះអង្គបញ្ចេញព្រះហស្ត ពីក្នុងចីវរចង្កូលទៅផែនដីហើយតបទៅថា ‹‹មារអើយ, មហាប្រឹថពីនេះជា

បន្ទាល់របស់យើង›› ។ ផែនដីក៏លាន់ឮសម្លេងឡើង ហាក់ដូចជាក្រាបទូលថា‹‹យើងខ្ញុំជាបន្ទាល់ព្រះអង្គ››។

(៨) **តតោ មហាបុរិសោ** លំដាប់នោះ មហាបុរស ពិចារណាទានបារមី ដែលព្រះអង្គឱ្យដំរីក្នុងកាលដែល ទ្រង់សោយព្រះជាតិជាព្រះវេស្សន្តរ ។ ឯដំរីនាឡាគិរី នោះ ក៏ទប់ទល់មិនបាន ទន់ជង្គង់លុតចុះលើផែនដី ។ មារសោតក៏លើកដៃទាំង ១ ពាន់ដាក់លើសិរសាពោល ដោយគាថា ថា:

នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ នមោ តេ បុរិសុត្តម
សទេវកស្មឹ លោកស្មឹ នត្ថិ តេ បដិបុគ្គលោ
តុវំ ពុទ្ធោ តុវំ សត្ថា តុវំ មារាភិភូ មុនិ
តុវំ អនុស្សយេ ឆិន្នោ តិណ្ណោ តារេហិ មំ បជន្តិ

បពិត្រព្រះអង្គជាបុរសអាជានេយ្យ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម នមស្ការចំពោះព្រះអង្គ, បពិត្រព្រះអង្គជាបុរសខ្ពង់ខ្ពស់ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមនមស្ការចំពោះព្រះអង្គ, ក្នុងលោកនេះ ព្រមទាំងទេវលោក មិនមានបុគ្គលណាមួយប្រៀបផ្ទឹម ស្មើនឹងព្រះអង្គបានឡើយ, ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធ, ព្រះអង្គ

ជាសាស្តាចារ្យ, ព្រះអង្គជាអ្នកប្រាជ្ញ ទ្រង់គ្របសង្កត់នូវពួកមារ, ព្រះអង្គជាអ្នកកាត់ផ្តាច់នូវអនុសយក្កិលេស ទ្រង់ឆ្លងផុតចាកសង្សារហើយ សូមទ្រង់ចម្លងនូវខ្ញុំព្រះអង្គជាសត្វផង ។

មារនមស្សការហើយហោះរត់ទៅ ។ មារសេនាក៏រត់ទៅកាន់ទីទៃៗ ។ ចំណែកទេវតា បានឃើញមាររត់ទៅដូច្នោះក៏ប្រឹក្សាគ្នាថា ‹‹មារបរាជ័យចាញ់មហាបុរសរត់ទៅអស់ហើយ, ព្រះសិទ្ធត្ថនៃយើងមានជ័យឈ្នះមារហើយ›› គិតហើយក៏កាន់យកនូវគន្ធមាលា ហោះចុះមកកាន់ពោធិបល្ល័ង្ក មានចិត្តត្រេកអរ ក៏ស្រែកឃោសនាថ្វាយជ័យរាល់ៗ គ្នាក្នុងគ្រានោះ ។

(ចប់មារវិជយបរិច្ឆេទ ទី ១០)

អភិសម្ពោធិបរិច្ឆេទ ទី ១១

(១) **មហាបុរិសោ, សុរិយេ អនត្ថង្គតេ, ឯទំ មារពលំ វិធំសេត្វា** នាកាលព្រះអាទិត្យពុំទាន់អស្តង្គត នៅឡើយ, ព្រះមហាបុរសកំចាត់បង់នូវពលនៃមារ ដោយបារមីស្រេចហើយ ស្លឹកពោធិព្រឹក្សមានវណ្ណៈ ប្រាកដដូចជាកែវពពាឡ កែវទទឹម ក៏រុះចុះធ្លាក់មក បូជា ។ លុះដល់បឋមយាម ព្រះពោធិសត្វបាននូវ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ មានប្រការដ៏ច្រើន ដោយ អំណាចព្រះអង្គរលឹកនូវខន្ធសន្តាន ដែលធ្លាប់ អាស្រ័យនៅហើយក្នុងកាលមុន គឺទ្រង់រលឹកតាំងអំពី ជាតិទី ១ ទី ២ ដរាបដល់សែនជាតិនិងសំវដ្តកប្ប វិវដ្តកប្ប ព្រមទាំងអាការៈ ព្រមទាំងឧទ្ទេស ព្រមទាំង គោត្រត្រកូលអាហារ ព្រមទាំងការសោយនូវសេចក្តី សុខទុក្ខ ព្រមទាំងកំណត់អាយុ ។

(២) **មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ** លុះដល់មជ្ឈិមយាម ព្រះអង្គទ្រង់ជម្រះនូវទិព្វចក្ខុ បាននូវចុតូបបាតញ្ញាណ ឃើញដោយទិព្វចក្ខុនូវសត្វដែលច្យុតនិងកើត ថោក-ទាប ឧត្តម មានសម្បុរល្អ មានសម្បុរអាក្រក់ មាន

ដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមយថាកម្ម គឺឃើញថា ‹‹ឱហ្ន៎! សត្វទាំងឡាយនេះ ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត ជាអ្នកតិះដៀលនូវព្រះអរិយៈ ជាមនុស្សមិច្ឆាទិដ្ឋិ សមាទាននូវមិច្ឆាទិដ្ឋិកម្ម, នោះលុះបែកធ្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ បានទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក, មួយវិញទៀត សត្វទាំងឡាយ ដែលប្រកបដោយកាយសុចរិត វចីសុចរិត មនោសុចរិត ជាអ្នកមិនតិះដៀលនូវព្រះអរិយៈ ជាមនុស្សសម្មាទិដ្ឋិ សមាទាននូវសម្មាទិដ្ឋិកម្ម, នោះលុះទម្លាយរាងកាយស្លាប់ទៅ បានទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ទេវលោក›› ។

(៣) **តទនន្តរំ ញាណំ ឱតារេត្វា** លំដាប់អំពីមជ្ឈិមយាមនោះមក ព្រះមហាបុរសទ្រង់ញ៉ាំងញាណឱ្យចុះកាន់បច្ចយាការៈ គឺបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ ក្នុងយាមជាទីបំផុត ។ ព្រះមហាបុរសទ្រង់ពិចារណាថា ‹‹សត្វលោកដែលដល់នូវសេចក្តីលំបាក ដោយកើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់ ហើយកើតទៀត ព្រោះមិនបានដឹងនូវ

ឧបាយសម្រាប់រលាស់ខ្លួនចាកទុក្ខនេះ›› ទើបព្រះមានបរិវិតក្កថា ‹‹អ្វីហ្ន៎មាន! ទើបជរានិងមរណៈមាន? ជរានិងមរណៈ តើមានអ្វីជាបច្ច័យ? យោនិសោមនសិការៈក៏កើតមានដល់ព្រះអង្គថា ‹‹កាលបើជាតិមានហើយ, ជរានិងមរណៈក៏មាន; ជរានិងមរណៈ មានជាតិជាបច្ច័យ›› ។

(៤) **អថស្ស ឯតទហោសិ** ទើបព្រះអង្គមានបរិវិតក្កទៅទៀតថា ‹‹អ្វីមាន, ទើបជាតិមាន? ជាតិតើមានអ្វីជាបច្ច័យ? ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបថា ‹‹កាលបើភពមាន, ទើបជាតិមាន, ជាតិមានភពជាបច្ច័យ ។ ភពមានឧបាទានជាបច្ច័យ, ឧបាទានមានតណ្ហាជាបច្ច័យ, តណ្ហាមានវេទនាជាបច្ច័យ, វេទនាមានផស្សៈជាបច្ច័យ, ផស្សៈមានសឡាយតនៈជាបច្ច័យ, សឡាយ-តនៈមាននាមរូបជាបច្ច័យ, នាមរូបមានវិញ្ញាណជាបច្ច័យ, វិញ្ញាណមានសង្ខារជាបច្ច័យ, សង្ខារមានអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ ព្រះអង្គពិចារណារកឫសគល់ នៃសេចក្ដីទុក្ខឃើញដូច្នោះហើយ ទើបពិចារណាជា

អនុលោមបណ្តោយទៅវិញថា ‹‹សង្ខារមានអវិជ្ជាជាបច្ច័យ, វិញ្ញាណមានសង្ខារជាបច្ច័យ, នាមរូបមានវិញ្ញាណជាបច្ច័យ, សឡាយតនៈមាននាមរូបជាបច្ច័យ, ផស្សៈមានសឡាយតនៈជាបច្ច័យ, វេទនាមានផស្សៈជាបច្ច័យ, តណ្ហាមានវេទនាជាបច្ច័យ, ឧបាទានមានតណ្ហាជាបច្ច័យ, ភពមានឧបាទានជាបច្ច័យ, ជាតិមានភពជាបច្ច័យ, ជរានិងមរណៈ មានជាតិជាបច្ច័យ, សេចក្តីសោកខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខទោមនស្សតានតឹងក្នុងចិត្តក៏កើតឡើងព្រម›› ។

ចក្ខុ ញាណ បញ្ញា វិជ្ជា ពន្លឺ ក្នុងធម៌ដែលព្រះអង្គមិនធ្លាប់ស្តាប់ក្នុងកាលមុន ក៏កើតឡើងដល់ព្រះអង្គ ។

(៥) **អថស្ស ឯតទហោសិ** លំដាប់នោះ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់មានបរិវិតក្កថា ‹‹កាលបើអ្វីហ្ន៎មិនមាន, ទើបជរានិងមរណៈមិនមាន? ការរលត់ជរានិងមរណៈព្រោះរលត់នូវអ្វី?›› យោនិសោមនសិការៈកើតឡើងដល់ព្រះអង្គថា ‹‹ជរាមរណៈដែលនឹងរលត់ទៅព្រោះរលត់ជាតិ, ជាតិរលត់ទៅព្រោះរលត់ភព, ភពរលត់ទៅ

ព្រោះរលត់ឧបាទាន, ឧបាទានរលត់ទៅ ព្រោះរលត់តណ្ហា ។ បេ ។ ការរលត់ទៅនៃកងទុក្ខនោះយ៉ាងនេះឯង ។ កាលដែលព្រះពោធិសត្វកំពុងពិចារណានូវបច្ចយាការៈ ដ៏ប្រកបដោយអង្គ ១២ ប្រការ ជាអនុលោមបដិលោមដោយអំណាច នៃសេចក្តីវិនាស និងសេចក្តីចម្រើនឡើងយ៉ាងនេះ, កោលធាតុទាំង ១ ម៉ឺនក៏កម្បនាការកម្រើកអស់វារៈ ១២ ដង ដរាបដល់ទឹកទ្រដីជាទីបំផុត ។

(៦) **មហាបុរិសោ ទសសហស្សលោកធាតុំ ឧន្នាទេត្វា** ព្រះមហាបុរស ញ៉ាំងលោកធាតុមួយម៉ឺនឱ្យកម្បនាការហើយ ព្រះអង្គបានត្រាស់ចំពោះសភាវធម៌មានសង្ខតាសង្ខតធម៌ជាដើម ដោយបញ្ញាដែលកើតអំពីបារមីដ៏វិចិត្រ ដែលព្រះអង្គសន្សំមក, ព្រះអង្គប្រាសចាកងងុតជាទីប្រជុំនៃវាសនា ដល់នូវកិរិយារីកវិសេសដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណសម្បត្តិ ប្រកបដោយគុណរាប់មិនបាន ជាទីប្រជុំព្រមនៃមគ្គញ្ញាណដ៏ប្រសើរដូជាផ្កាឈូករីក, ទ្រង់ប្រកបដោយសិរីសោភគ្គសម្បត្តិ

ដ៏រុងរឿងក្រៃពេក, ព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរ-សម្មាសម្ពោធិធម៌ គឺទេវតា គ្រុឌ មនុស្ស ភុជង្គ គន្ធព្វ ញាំញីមិនបាន ក្នុងវេលារះឡើងនៃអរុណថ្ងៃ ១ រោច នោះ ។

(៧) **តស្មឹ សព្វញ្ញុតំ បត្តេ** នាកាលព្រះបរមពោធិ-សត្វដល់ហើយនូវភាវៈជាអង្គសព្វញ្ញូ, លោកធាតុទាំង ១ ម៉ឺនសឹងប្រដាប់ដោយគ្រឿងប្រដាប់ គឺទង់ជ័យដែលទេវតាលើឡើងក្នុងកណ្ដាប់ចក្រវាឡខាងកើត ខាងលិច ខាងត្បូង ខាងជើង ។ ទង់ជាយទង់ជ្រុង ដែលទេវតាប្រតិស្ឋានតាំងពីលើផែនដី ដរាបទល់នឹងព្រហ្ម-លោក ។ ដើមឈើប្រកបដោយផ្ការីកស្គុសស្គាយ ។ ផ្កាឈូកក៏រីកដាសពាសពេញ ។ ដើមឈើមែកឈើនិងវល្លិក៏មានផ្កាសំយុងចុះ ។ ផ្កាឈូកដែលសំយុងចុះក្នុងអាកាសក៏មាន ។ ផ្កាឈូកដែលទម្លាយផែនដីផែនថ្មផុះឡើងហើយរីកក៏មាន ។ លោកធាតុទាំង ១ ម៉ឺនសឹងដេរដាសពាសពេញដោយផ្កាឈូក ។ **ឯចំ ភគវា** ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ដែលទេវតាបូជាហើយដោយ

គ្រឿងសក្ការៈគណនាត្រារាប់មិនបានយ៉ាងនេះ ព្រះអង្គបានដល់នូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺនូវឧទានថាគា ដែលព្រះពុទ្ធទាំងពួងមិនបានលះបង់ ថាៈ

អនេកជាតិ សំសារំ សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ
គហការំ គវេសន្តោ ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បុនំ
គហការក ទិដ្ឋោសិ បុន គេហំ ន កាហសិ
សព្វា តេ ផាសុកា ភគ្គា គហកូដំ វិសំខតំ
វិសំខារគតំ ចិត្តំ តណ្ហានំ ខយមជ្ឈគា ។

សេចក្ដីថាៈ អាត្មាអញកាលមិនទាន់បានជួបប្រទះ (ពោធិញ្ញាណ) នៅឡើយ វល់តែស្វែងរកនូវជាងផ្ទះគឺតណ្ហា អ្នកធ្វើនូវផ្ទះគឺអត្តភាព ហើយអន្ទោលទៅកាន់សង្សារមានជាតិមិនតែមួយ, ជាតិគឺការកើតរឿយៗរមែងនាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខ, នែជាងផ្ទះគឺតណ្ហា (ឥឡូវនេះ) យើងបានឃើញអ្នកច្បាស់ហើយ, អ្នកឯងនឹងធ្វើនូវផ្ទះគឺអត្តភាព (នេះ) ឱ្យយើងទៀតពុំបានឡើយ, ឆ្អឹងជំនីរគឺកិលេសទាំងអស់របស់អ្នកឯង យើងបាន

បំបាក់ចោលហើយ ទាំងកំពូកនៃផ្ទះគឺអវិជ្ជារបស់អ្នកឯងសោតទៀត យើងក៏បានបំបាក់ចោលហើយដែរ, ចិត្តរបស់យើងបានដល់នូវព្រះនិព្វាន ដែលមានសង្ខារទៅប្រាសហើយ, យើងបានដល់នូវព្រះអរហត្តគឺការអស់ទៅនៃតណ្ហាទាំងឡាយហើយ ។

ព្រះអង្គក៏គង់លើរតនបល្ល័ង្ក ដែលទ្រង់បានត្រាស់នោះអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ព្រះអង្គបានត្រាស់ក្នុងថ្ងៃពុធ ពេញបូណ៌មី ខែវិសាខ ឆ្នាំរកា ។

(ចប់អភិសម្ពោធិបរិច្ឆេទ ទី ១១)

ពោធិសព្វញ្ញុបរិច្ឆេទ ទី ១២

(១) **តេន ខោ បន សមយេន ឯកច្ចានំ ទេវតានំ បរិវិតក្កោ ឧទាទិ** ក៏ក្នុងសម័យថ្ងៃនោះឯង បរិវិតក្កក៏កើតឡើងដល់ទេវតាជំពូកខ្លះថា ‹‹កិច្ចព្រះសិទ្ធត្ថប្រហែលជាមានតែប៉ុណ្ណោះទេដឹង បានជាព្រះអង្គមិន

លះអាល័យពីរតនបល្ល័ង្ក›› ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបនូវបរិវិតក្កនៃទេវតាហើយ ទើបទ្រង់ហោះឡើងទៅកាន់អាកាស សំដែងនូវបាដិហារិយ៍ កាត់បង់នូវសេចក្ដីសង្ស័យនៃទេវតា ។ ឯបាដិហារ្យដែលព្រះអង្គសំដែងនោះគឺ សំដែងគំនរភ្លើងនិងទរនៃទឹកឱ្យប្រព្រឹត្តទៅជាគូៗ គឺគំនរភ្លើងប្រព្រឹត្តទៅអំពីកាយខាងលើ ទរទឹកប្រព្រឹត្តទៅអំពីកាយខាងក្រោមជាដើម ដរាបដល់គំនរភ្លើងប្រព្រឹត្តទៅអំពីម្រាមព្រះហស្ត ទរទឹកប្រព្រឹត្តទៅអំពីចន្លោះម្រាមព្រះហស្តជាបរិយោសាន ។

(២) **ឯទំ ភគវា បច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ អសាធារណំ យមកប្បាដិហារិយំ ទស្សេត្វា** ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងយមកប្បាដិហារ្យជាគូៗ មិនបានទូទៅដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ និងពុទ្ធសាវ័កដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់យាងចុះចាកអាកាស ទៅគង់នៅក្នុងចំណែកនៃទិសឦសាន ទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹សព្វញ្ញុតញ្ញាណ តថាគតបានហើយ លើរតនបល្ល័ង្ក›› ទើបព្រះអង្គទ្រង់ទតរតនបល្ល័ង្កនោះ ដោយព្រះនេត្រ

មិនបានប៉ប្រិចអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ទីនោះមាននាមបញ្ញត្តិថា អនិមិសស្សកចេតិយដ្ឋាន ។

(៣) **តតោ បល្លង្កស្ស ច ឋិតដ្ឋានស្ស ច** លំដាប់ពីនោះមក ព្រះអង្គនិម្មិតទីចង្ក្រមកែវដ៏វែងតាំងពីទិសបូព៌ដរាបដល់ទិសបស្ចិម ជាទីចន្លោះនៃរតនបល្ល័ង្ក និងទីដែលព្រះអង្គឋិតនៅ, ព្រះអង្គយាងចង្ក្រមលើទីចង្ក្រមកែវនោះ ទ្រង់សោយវិមុត្តិសុខអស់ ៧ ថ្ងៃទៀត ។ ទីនោះមាននាមបញ្ញត្តិថា រតនចេតិយដ្ឋាន ។

(៤) **ចតុត្ថេ សត្តាហេ** លុះដល់ថ្ងៃ ៧ ជាគម្រប់ ៤ ដង ទេវតាទាំងឡាយនិម្មិតនូវផ្ទះកែវ ក្នុងចំណែកទិសពាយព្យអំពីពោធិព្រឹក្ស ។ ព្រះអង្គក៏យាងទៅគង់ក្នុងផ្ទះកែវនោះដោយព្រះភ្នែន ទ្រង់ពិចារណានូវអភិធម្មបិដក ជាអនន្តន័យ គឺសមន្តបដ្ឋានដ៏វិសេសអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយដែលទ្រទ្រង់អភិធម្មនោះសំដែងថា ផ្ទះកែវមិនមាន, ទីដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ពិចារណា នូវសត្តប្បករណាភិធម្មនោះ មាននាមបញ្ញត្តិថា រតនឃរដ្ឋាន ព្រោះហេតុរតនឃរដ្ឋាន

មានភូមិភាគ គឺសតិបដ្ឋាន ៤, ដាំចុះនូវសសរគឺឥទ្ធិបាទ ៤, លើកឡើងនូវជញ្ជាំងគឺវិន័យបិដក, ដាក់លើក្រុបគឺសម្មប្បធាន ៤, តាំងទុកលើរតនិងផ្ទៃគឺសមាបត្តិ ៨, រៀបនូវរបៀបដំបូលខាងលើគឺ សុត្តន្តបិដក, ប្រកបចូលជាគ្រឿងប្រក់គឺអភិធម្មបិដក, ផ្ទះកែវរបស់ព្រះអង្គនោះជាវិការៈ នៃព្រះសទ្ធម្មទាំងអស់ ។ អ្នកប្រាជ្ញគប្បីដឹងថា រតនឃរៈនោះ ជាទីដែលព្រះអង្គពិចារណានូវបិដកទាំង ៣ ប្រកបដោយនិកាយ ៥, អង្គ ៩, ប្រដាប់ដោយធម្មក្ខន្ធ ៨៤.000 ។ ព្រះអង្គពិចារណានូវវិន័យបិដក សុត្តន្តបិដក អភិធម្មបិដកដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទើបព្រះអង្គមានរស្មីទាំង ៦ គឺខៀវ លឿង ក្រហម ស ហង្សបាទ ផ្លេកៗ (ចម្រុះ) ផ្សាយចេញចាកព្រះកាយ ទួទៅសព្វទិសានុទិសទាំងពួង ។ ទ្រង់ពិចារណាដោយទំនងនេះអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ទីនោះមាននាមប្បញ្ញត្តិថា រតនឃរចេតិយដ្ឋាន ។

(៥) **បញ្ចមេ សត្តាហេ** លុះដល់ថ្ងៃ ៧ ជាគម្រប់ ៥ ព្រះអង្គយាងចេញចាករតនឃរៈ ទៅកាន់ដើមអជ-

បាលនិគ្រោធ ដល់ហើយព្រះអង្គក៏គង់ទ្រង់ពិចារណា នូវព្រះសទ្ធម្មដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹង ប្រារព្ធដើម្បី ធ្វើឱ្យវិចិត្រដោយអាការៈដ៏ច្រើន, ដ្បិតថា បុគ្គលទាំង-ឡាយដែលព្រះពុទ្ធគប្បីទូន្មានបានមាន ៦ ពួក ដោយ អំណាចនៃចរិតទាំង ៦ ប្រការ មានរាគចរិតជាដើម មានវិតក្កចរិតជាបរិយោសាន; សត្វទាំងឡាយដែល ផ្សេងគ្នា មាន ៣ ប្រការ ដោយអំណាចនៃឧគ្ឃដិតញ្ញូ-បុគ្គល វិបច្ចិតញ្ញូបុគ្គល និងនេយ្យបុគ្គល ។ ព្រះអង្គ ទ្រង់ពិចារណាជ្រាបច្បាស់នូវសត្វ ដោយន័យដូច្នេះ ទើបទ្រង់ពិចារណានូវធម៌ដ៏វិចិត្រ ដែលព្រះអង្គត្រាស់ ដឹង ទ្រង់សោយវិមុត្តិសុខគង់ក្រោមដើមជ្រៃនោះ ។ លំដាប់នោះ ទេវបុត្តមារជាអ្នកស្វែងរកនូវទោស ក៏ចូល ទៅក្រាបទូលអារាធនាឱ្យព្រះអង្គបរិនិព្វាន ។ ព្រះអង្គ តបថា មារអើយ, ភិក្ខុជាសាវ័កតថាគតមិនមាននៅ ឡើយ, បើសាវ័កតថាគតមាន បានទាំងប្រព្រឹត្ត ព្រហ្មចរិយធម៌បរិបូណ៌ហើយ, តថាគតក៏មិនទាន់ បរិនិព្វានដែរ ។ កាលបើព្រះអង្គមិនព្រម, មារក៏មាន

ចិត្តទោមនស្សទៅអង្គុយក្នុងផ្លូវធំគូសគំនូស ១៦ លើផែនដី គិតនូវន័យផ្សេងៗ មានទានបារមីដែលខ្លួនមិនបានកសាងជាដើម ។ លំដាប់នោះ មារធីតាទាំង ៣ គឺ នាងតណ្ហា ១, អរតី ១, រាគា ១ ចុះមករកបិតា ឃើញកំពុងកើតទុក្ខ ក៏ធានាថានឹងទៅល្បួងលោមចង់ព្រះអង្គកាលបើបិតាឃាត់, ក៏មិនព្រមចចេសតែទៅ លុះដល់ហើយក៏ក្លែងភេទផ្សេងៗ ល្បួងលោមចាញ់ចំណោះក៏ត្រឡប់ទៅកាន់ទេវលោកវិញ ។ ព្រះអង្គគង់សោយវិមុត្តិសុខក្នុងទីនោះអស់ ៧ ថ្ងៃ ។

(៦) **អថ ខោ ភគវា អជបាលនិគ្រោធមូលា ឧដ្ឋាយ** លំដាប់នោះឯង ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ក្រោកចាកគល់អជបាលនិគ្រោធ យាងទៅកាន់មុចលិន្ទស្រះ, លុះដល់ហើយទ្រង់គង់នៅទៀបស្រះនោះ ដោយវិមុត្តិ-សុខ ។ មហាកាលមេឃក៏បង្អុរទឹកភ្លៀងឱ្យធ្លាក់ចុះមកក្នុងចក្រវាឡ ។ ស្តេចនាគឈ្មោះមុចលិន្ទ ចេញចាកស្រះឡើងមកនិម្មិតកាយដ៏ធំពេនព័ទ្ធជុំវិញ ហើយបើកពពារបាំងគ្របខាងលើព្រះសិរសាព្រះសាស្តា ដើម្បី

ការពារខ្យល់ភ្លៀងកំដៅថ្ងៃ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគគង់សោយវិមុត្តិសុខក្នុងទីនោះអស់ ៧ ថ្ងៃ ។

(៧) **សត្តមេ សត្តាហេ** ក្នុងថ្ងៃ ៧ ជាគម្រប់ ៧ ដង ព្រះដ៏មានបុណ្យយាងចាកទីនោះ ទៅគង់នៅក្រោមដើមកែស ដោយឯកបល្ល័ង្កអស់ ៧ ថ្ងៃទៀត ដើម្បីសោយវិមុត្តិសុខ ។ រាប់ថ្ងៃតាំងពីព្រះអង្គគង់ក្រោមដើមពោធិព្រឹក្ស ដរាបដល់ថ្ងៃដែលព្រះអង្គគង់ក្រោមដើមកែស ផ្សំទាំងអស់ត្រូវជា ៤៩ ថ្ងៃគត់ ។ លំដាប់ពីនោះមក សក្កទេវរាជនាំយកផ្លែសម៉ទិព្វមកថ្វាយ ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ទទួលយកមកសោយ ។ ហេតុដែលព្រះអង្គសោយនូវផ្លែសម៉នោះ សរីរវលញ្ជៈក៏កើតមានឡើងដល់ព្រះអង្គ ។ សក្កទេវរាជបានយកឈើស្ទន់ និងទឹកខ្ពុរព្រះឱស្ឋទៅថ្វាយ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ខ្ពុរព្រះឱស្ឋជម្រះស្រេចហើយ ទ្រង់គង់ក្រោមដើមកែសនោះ ។

(៨) **តេន ខោ បន សមយេន** ក្នុងសម័យនោះ មានពាណិជ ២ នាក់ ជាបងប្អូននឹងគ្នា បងឈ្មោះតបុស្ស ប្អូនឈ្មោះភល្លិក បាននាំពួកឈ្មួញរទេះ ៥០០

ផ្ទុកដោយទំនិញទៅលក់ឯឧត្តរាបថជនបទ ក្នុងមជ្ឈិម-ប្រទេស លុះដល់ដងព្រៃនោះ មានទេវតាមួយអង្គជាញាតិសាលោហិត នៃពាណិជទាំងពីរនាក់អំពីជាតិមុនដែលអាស្រ័យក្នុងដងព្រៃ ប្រាប់ពាណិជថា ម្នាលពាណិជ, ឥឡូវនេះព្រះពុទ្ធបានត្រាស់បរមាភិសេកហើយ, ព្រះអង្គគង់នៅក្រោមដើមកែស, អ្នកចូរចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះអង្គធ្វើមនស្សការ ហើយថ្វាយនូវសដូវដុំសដូវផង់ដល់ព្រះអង្គ និងបានផលប្រយោជន៍នាំមកនូវសេចក្តីសុខអស់កាលជាអង្វែង ។

(៩) **អថ ខោ តបុស្សភល្លិកា វាណិជា** លំដាប់នោះ ពាណិជទាំងពីរនាក់បានស្តាប់ពាក្យទេវតា ក៏កើតសេចក្តីជ្រះថ្លា ទើបកាន់យកសដូវនាំទៅថ្វាយព្រះអង្គ, ដល់ហើយថ្វាយបង្គំទូលថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, សូមព្រះអង្គទទួលនូវសដូវនៃយើងខ្ញុំ ដើម្បីប្រយោជន៍និងសេចក្តីសុខអស់កាលជាយូរអង្វែង›› ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះចិន្តាថា បាត្រតថាគតបាត់ទៅហើយ ក្នុងថ្ងៃដែលទទួលមធុបាយាស, តថាគតមិនគួរទទួលអាមិស

ដោយដៃ តថាគតនឹងបាននូវភាជនៈឯណាទទួល›› ។ លំដាប់នោះ ចតុលោកបាលទាំង ៤ បានដឹងបរិវិតក្ក ក៏នាំយកបាត្រថ្មកែវឥន្ទនិល ៤ មកថ្វាយ ។ ព្រះអង្គមិនទទួល ។ ចតុលោកបាលក៏បង្អោនបាត្រថ្មមានវណ្ណៈដូចសណ្តែកបាយទៅថ្វាយម្តងទៀត ។ ទើបទ្រង់ទទួល ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ស្តេចទាំង ៤, ទ្រង់តម្រួតលើគ្នាហើយអធិដ្ឋាននូវបាត្រ ១ ទើបទ្រង់ទទួលនូវសដូវហើយសោយ ។ លំដាប់នោះ ពាណិជទាំងពីរនាក់ ក៏សំដែងខ្លួនជាឧបាសក ដល់នូវទ្វេវាចិកសរណគមន៍ ។ ពាណិជទាំងពីរនាក់នោះ ជាបឋមឧបាសកក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

(១០) **អថ តេ វាណិជា** លំដាប់នោះ ពាណិជទាំងពីរនោះ ទូលសូមនូវវត្ថុជាទីសក្ការបូជា ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរាមាសព្រះសិរសា ក៏ព្រះកេសធាតុ ៨ សរសៃជាប់នឹងព្រហស្តមក, ព្រះអង្គព្រះរាជទានដល់ពាណិជទាំងពីរ ។ ឯពាណិជក៏ទទួលយកព្រះកេសធាតុទាំង ៨ សរសៃ នាំយកទៅកាន់នគរនៃខ្លួន,

ដល់ហើយក៏រៀបចំតាក់តែងទីទួលសិង្គុត្តរ ធ្វើចេតិយបញ្ចុះទុកធ្វើសក្ការបូជាតាមបណ្ដាំព្រះអង្គ ។ កាលដែលពាណិជនឹងបញ្ចុះនោះ ព្រះបាទឧបលាបរាជជាឧបត្ថម្ភកៈ ប្រកបដោយសេចក្ដីអស្ចារ្យ, ពួកទេវតាមានសក្កទេវរាជជាដើមក៏មកជួយរៀបចំ, ពួកមនុស្សមានព្រះបាទឧបលាបរាជជាដើម មកជួយខ្វល់ខ្វាយ ។ ឯព្រះកេសធាតុសោត ក៏សំដែងនូវបាដិហារ្យផ្សេងៗ ។ ទេវតានិងមនុស្ស ក៏ធ្វើសក្ការៈដោយវត្ថុមានមាសប្រាក់ជាដើម ដោយចិត្តជ្រះថ្លា ។ ចេតិយនោះ មាននាមបញ្ញត្តិថា សិង្គុត្តរចេតិយ ។ ទីទួលនោះជាទីបញ្ចុះទុកនូវគ្រឿងបរិក្ខារព្រះពុទ្ធទាំង ៤ ព្រះអង្គក្នុងភទ្ទកប្បនេះ គឺ បញ្ចុះធមក្រករបស់ព្រះកកុសន្ធៈ, វត្ថពន្ធរបស់ព្រះកោនាគមនៈ, សាដករបស់ព្រះកស្សបៈ និងព្រះកេសធាតុ ៨ សរសៃ របស់ព្រះគោតម ។

(ចប់ពោធិសព្វញ្ញូបរិច្ឆេទ ទី ១២)

ព្រហ្មជ្ឈេសនបរិច្ឆេទ ទី ១៣

(១) **អថ ខោ ភគវា តម្ហា រាជាយតនមូលា ឧដ្ឋហិត្វា** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ក្រោកចាកគល់រាជាយតនៈនោះ យាងទៅគង់ក្រោមដើមអជបាលនិគ្រោធវិញ ។ កាលដែលព្រះអង្គគង់ក្នុងទីនោះ ទ្រង់ព្រះបរិវិតក្កថា ‹‹ធម៌ដែលតថាគតបានត្រាស់ដឹងហើយនេះ ជាគម្ភីរភាពជ្រាលជ្រៅឆ្ងាយទូលាយណាស់ ដែលព្រះពុទ្ធាទាំងឡាយសន្សំហើយ ជាធម៌គឺសត្វទាំងឡាយឃើញដោយកម្រ ត្រាស់ដឹងដោយកម្រ ធម៌នេះល្អិតសុខុមណាស់ ឧត្តមប្រសើរណាស់ ដ៏ពេញដោយមិនសល់ គឺបណ្ឌិតជាតិគប្បីសំដែង›› ព្រះអង្គបរិវិតក្កដូច្នេះហើយ ក៏ដល់នូវសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយចិត្ត មិនមានព្រះទ័យប្រាថ្នាដើម្បីសំដែងនូវធម៌ដល់សត្វទាំងឡាយ ទ្រង់គង់ស្ងៀមព្រងើយ ។

(២) **អថ ខោ សហម្បតិ ព្រហ្មា** លំដាប់នោះ សហម្បតីព្រហ្មបានដឹងបរិវិតក្កនៃព្រះអង្គ ក៏បញ្ចេញនូវ

វាចាអស់វារៈ ៣ ដងថា ‹‹ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន, សត្វលោកនឹងវិនាសសាបសូន្យមិនខានឡើយ›› ។ មហាព្រហ្មដែលនៅក្នុងចក្កវាឡមួយម៉ឺនបានឮហើយ ក៏មកសួរគ្រប់ប្រការ ។ សហម្បីព្រហ្មប្រាប់ក៏ហេតុហើយទើបនាំហោះចុះមក ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្តាដល់ហើយ ក៏លុតនូវជាណុមណ្ឌលតម្កល់លើផ្ទៃប្រឹថពីផ្គងនូវអញ្ជលីជាទីសមោធាន នៃទសនខាដ៏រុងរឿងបីដូចជាផ្កានៅលើសិរសា ហើយងើបមុខមើលព្រះភក្ត្រានៃព្រះអង្គ ដ៏រុងរឿងដោយឆព្វណ្ណរង្សី ក្រាបអារាធនាដោយគាថាថា ‹‹សន្តិធ សត្ថាប្បរជក្ខជាតិកា›› ដូច្នេះ ជាដើម ។

(៣) **អថ ភគវា** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់មានព្រះទ័យប្រកបដោយសេចក្តីករុណា បានសវនាការនូវពាក្យនៃព្រហ្មហើយ ទើបព្រះអង្គមានព្រះពុទ្ធដីកាថា **ព្រហ្មេ** ម្នាលសហម្បតីព្រហ្ម, តថាគតបរិវិតក្កថា ធម៌ជាគម្ភីរភាព តថាគតត្រាស់ដឹងហើយពពួកសត្វទាំងឡាយត្រេកអរដោយតណ្ហា មិនអាចធ្វើឱ្យ

ជាក់ច្បាស់នូវទីបំផុតនៃទុក្ខ គឺព្រះនិព្វានបានឡើយ, បដិច្ចសមុប្បាទធម៌ប្រកបដោយអង្គ ១២ ក៏សត្វឃើញដោយកម្រ, កិរិយារម្ងាប់បង់នូវសង្ខារទាំងពួង និងការលះបង់នូវកិលេស និងការផ្តាច់បង់នូវតណ្ហា ហើយដល់នូវព្រះនិព្វាន ក៏សត្វដឹងបានដោយកម្រ, បើតថាគតសំដែងនូវធម៌, សត្វទាំងឡាយក៏មិនជឿនូវពាក្យតថាគត, សេចក្តីនឿយព្រួយលំបាកទទេគង់មានដល់តថាគត, ហេតុដូច្នោះ បានជាតថាគតមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយតិច ក្នុងការសំដែងធម៌ដល់សត្វ ។

(៤) **ឯវំ យាវ តតិយំ បិ ភគវា** ព្រះដ៏មានព្រះភាគ កាលសហម្បីព្រហ្មអារាធនាអស់វារៈ ៣ ដងដូច្នោះហើយ, ព្រះអង្គក៏រមិលមើលនូវសត្វដោយទិព្វ-ចក្ខុ ទ្រង់ឃើញនូវពួកសត្វខ្លះមានធូលីគឺរាគៈ ទោសៈ មោហៈ ក្នុងភ្នែកតិច, សត្វពួកខ្លះមានធូលីក្នុងភ្នែកច្រើន, ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយទើបមានព្រះពុទ្ធដីកាថាៈ

អបារុតា តេ អមតស្ស ទ្វារា

យេ សោតវន្តោ បមុញ្ចន្តុ សទ្ធំ
វិហឹសសញ្ញី បគុណំ នភាសឹ
ធម្មំ បណីតំ មនុជេសុ ព្រហ្មេតិ ។

ម្នាលព្រហ្ម, តថាគតមានការសម្គាល់នូវសេចក្តីនឿយ (កាយនិងវាចា) បានជាមិនទាន់សំដែងធម៌ដ៏ឧត្តម ដែលតថាគតចេះស្ទាត់ហើយ ដល់ពួកមនុស្សនិងទេវតា, (ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ) ទ្វារនិព្វានរបើកហើយ, ពួកសត្វណាដែលមានសោតបសាទ ពួកសត្វនោះ ចូរបញ្ចេញសទ្ធា (ស្តាប់ធម៌) ចុះ ។

សហម្បតីព្រហ្ម បានស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកាធ្វើនូវឱកាស ទទួលនឹងសំដែងធម៌ដល់សត្វដូច្នោះហើយ ក៏ធ្វើនូវអញ្ជលីថ្វាយបង្គំលា នាំព្រហ្មបរិវារហោះទៅឋានព្រហ្មលោកវិញ ។

(ចប់ព្រហ្មជ្ឈេសនបរិច្ឆេទ ទី ១៣)

ធម្មចក្កបរិច្ឆេទ ទី ១៤

(១) **ឯវំ ភគវា តស្ស ព្រហ្មុនោ បដិញ្ញំ ទត្វា** ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ប្រទាននូវបដិញ្ញា ដល់មហាព្រហ្មយ៉ាងនេះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹តថាគតគប្បីសំដែងនូវធម៌ដល់អ្នកណាជាមុន, បុគ្គលណានឹងបានត្រាស់ដឹងនូវធម៌ជាមុន›› ព្រះអង្គបរិវិតក្កថា អាឡារតាបសកាលាមគោត្រនេះ ជាបណ្ឌិតមានធូលីគឺកិលេសក្នុងភ្នែកតិច, គួរតថាគតសំដែងធម៌ឱ្យជាមុន, តាបសសោតគង់ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ពុំខាន ។ លំដាប់នោះទេវតាចូលទៅក្រាបទូលថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, អាឡារតាបសកាលាមគោត្រធ្វើមរណកាលទៅចំនួន ៧ ថ្ងៃហើយ›› ។ ព្រះបញ្ញាក៏កើតដល់ព្រះអង្គ ទ្រង់ជ្រាបថា ‹‹អាឡារតាបសធ្វើមរណកាលក្ស័យជីវិតកន្លងទៅ ៧ ថ្ងៃពិត›› ។

(២) **អថស្ស ឯតទហោសិ** លំដាប់ពីនោះមកទៀត ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់មានបរិវិតក្កថា តថាគតគប្បីសំដែងធម៌ដល់អ្នកណា ។ ទើបទ្រង់ជ្រាបថា ‹‹ឧទក-

តាបសរាមបុត្រនេះ ជាបណ្ឌិតមានធូលីក្នុងភ្នែកតិច គួរនឹងត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដោយឆាប់›› ។ លំដាប់នោះទេវតាចូលទៅក្រាបទូលដល់ព្រះអង្គថា ‹‹ឧទកតាបសរាមបុត្រនោះ ធ្វើមរណកាលក្នុងវេលាព្រលប់ទៅហើយ››។ ព្រះទ្រង់ជ្រាបដោយបញ្ញាថា ‹‹មែនដូចពាក្យទេវតា›› ទើបព្រះអង្គទ្រង់បរិវិតក្កថា ‹‹តាបសទាំងពីរនេះជាមនុស្សវិនាសធំ, បើតាបសនៅបានស្តាប់ធម៌ ដែលតថាគតសំដែង គង់នឹងត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដោយពិតមិនខាន ។

(៣) **អថស្ស ឯតទហោសិ** លំដាប់នោះ ព្រះអង្គទ្រង់មានបរិវិតក្កទៅទៀតថា ‹‹តថាគតគប្បីសំដែងធម៌ដល់អ្នកណាមុន, អ្នកឯណានឹងបានត្រាស់ដឹងនូវធម៌›› ទើបទ្រង់បរិវិតក្កនឹកដល់បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុថា ‹‹បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុនេះ មានឧបការៈដល់តថាគត បានធ្វើការបម្រើដល់តថាគតអស់កាលដ៏យូរ, បើដូច្នោះ គួរតថាគតសំដែងធម៌ដល់បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុនោះជាមុនចុះ››; ព្រះអង្គទ្រង់បរិវិតក្កថា ‹‹បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុទៅនៅក្នុងទីណា›› ទើប

ទ្រង់ជ្រាបថា ‹‹បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុទៅនៅក្នុងព្រៃឥសិបតន-មិគទាយវ័ន ទៀបនគរពារាណសី›› ព្រះអង្គគង់ក្នុងឧរុ-វេលាប្រទេសតាមសប្បាយ, លុះដល់គ្រាក្រោយទ្រង់យាងទៅកាន់ចារិក ។

ឧបកាជីវកបានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ក៏ពោលពាក្យសរសើរផ្សេងៗ ។ ព្រះអង្គទ្រង់សំដែងគាថា ថា: ‹‹**សព្វាភិភូ សព្វវិទូ**›› ដូច្នេះជាដើម លុះចប់ហើយឧប-កាជីវកសួរថា សមណៈទៅកាន់ទីឯណា? ព្រះអង្គតបថា តថាគតទៅដែនកាសី ដើម្បីសំដែងនូវធម្មចក្ក ។ ឧបកាជីវកបានស្តាប់ហើយក៏តបទៅថា ‹‹ម្នាលអាវុសោសមណៈ ពាក្យអ្នកពោលប្រពៃហើយ›› ហើយក៏ងក់ក្បាលគំនាប់ ដើរចៀសទៅតាមប្រាថ្នារបស់ខ្លួន។

(៤) **អថ ខោ ភគវា អនុបុព្វេន ចារិកញ្ចរមានោ** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ យាងទៅកាន់ចារិកតាមលំដាប់ ដល់ព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ជាទីនៅនៃបញ្ចវគ្គិយ ។ ឯបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុបានឃើញព្រះអង្គអំពីចម្ងាយ ក៏ធ្វើនូវបដិញ្ញានឹងគ្នាថា ‹‹ម្នាលគ្នាយើង, ព្រះ

សមណគោតមមកដល់ហើយ, យើងទាំងឡាយកុំថ្វាយបង្គំ កុំក្រោកទទួល កុំទទួលបាត្រចីវរ, តែថាពួកយើងត្រូវក្រាលអាសនៈទុក បើព្រះសមណៈអង្គុយក៏អង្គុយចុះ›› ។ លុះព្រះអង្គយាងទៅដល់ បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុអត់មិនបានភ្លេចពាក្យបដិញ្ញាអស់ ក៏ត្រឡប់ជាក្រោកអរទៅទទួលបាត្រចីវរ ធ្វើនូវកិច្ចទាំងពួងរាល់ៗ គ្នា ហើយហៅព្រះអង្គដោយពាក្យដើមខ្លះ ដោយពាក្យថាអាវុសោខ្លះ ។

(៥) **អរហំ ភិក្ខវេ តថាគតោ** ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកាថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, តថាគតឆ្ងាយចាកកិលេសហើយ ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដោយប្រពៃដោយខ្លួនឯងហើយ, អ្នកទាំងឡាយ ចូរតម្កល់នូវសោតប្បសាទចាំស្តាប់នូវធម៌ឈ្មោះអមតៈ តថាគតនឹងប្រដៅនឹងសំដែងនូវធម៌ដែលតថាគតត្រាស់ដឹង ។ កាលបើព្រះអង្គពោលដូច្នោះ, បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុក៏ក្រាបទូលសួរថា ‹‹ម្នាលអាវុសោគោតម, ខ្លួនអ្នកត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរិមនុស្សធម៌ហើយឬ? ព្រះតបទៅថា ‹‹ធម៌ដែលមាន

ឈ្មោះថា អមតៈ តថាគតត្រាស់ដឹងហើយ, តថាគត នឹងសំដែងធម៌ដល់អ្នកទាំងឡាយ›› ។ ព្រះអង្គក៏មិន អាចដើម្បីញុំាំងបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុឱ្យដឹងច្បាស់បាន អស់ វារៈជាគម្រប់ ២ ដង ។ តមកទើបបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុទទួល ស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកាក្នុងវារៈជាគម្រប់ ៣ ដង ។

(៦) **អថ ខោ ភគវា បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ** គ្រានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហៅបញ្ចវគ្គិយ-ភិក្ខុដោយព្រះពុទ្ធដីកាថា **ទ្វេ មេ ភិក្ខវេ អន្តា បព្វជិតេន ន សេវិតព្វា** ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ផ្លូវដ៏ លាមកទាំងឡាយពីរនេះ គឺបព្វជិតមិនគប្បីសេព, មគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ គឺបព្វជិតគប្បីសេព; ព្រះអង្គក៏ ទ្រង់ត្រាស់សំដែងធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ ប្រកបដោយ អង្គ ៣ ប្រការ គឺ កាមសុខល្លិកានុយោគ ១ អត្តកិល-មថានុយោគ ១ មជ្ឈិមាបដិបទា ១, ប្រកបដោយសច្ចៈ ៤ គឺទុក្ខសច្ចៈ ១ សមុទយសច្ចៈ ១ និរោធសច្ចៈ ១ មគ្គសច្ចៈ ១, ប្រកបដោយបរិវដ្ដ ៣ គឺ សច្ចញ្ញាណ ១ កិច្ចញ្ញាណ ១ កតញ្ញាណ ១, ប្រកបដោយអាការៈ

១២ គឺសច្ចៈ នីមួយៗ មានអាការៈបីៗ គ្រប់ទាំង ៤ ។ ទេវតាទាំងឡាយបន្លឺនូវសម្លេងតៗ គ្នាទៅ ។ លោកធាតុទាំង ១ ម៉ឺន ក៏កម្រើកញាប់ញ័រ ។ លំដាប់នោះ កោណ្ឌញ្ញភិក្ខុ បានត្រាស់ដឹងនូវលោកុត្តរធម៌ គឺសោតាបត្តិផល ។ ទេវតាទាំង ១៨ កោដិ ក៏បានធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិផល ហើយត្រឡប់ទៅកាន់ឋានទេវលោកវិញ ។

ព្រះអង្គសម្ដែងធម្មចក្រ ក្នុងថ្ងៃបុណ្ណមី ខែអាសាធ ឆ្នាំរកា ។

(ចប់ធម្មចក្កបរិច្ឆេទ ទី ១៤)

យសបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ១៥

(**១**) **អថ ខោ ភគវា វស្សំ ឧបគន្ត្វា** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ទ្រង់សំដែងធម្មីកថាដល់ភិក្ខុដ៏សេស ទ្រង់ប្រទានធម្មចក្ខុដល់វប្បៈក្នុងថ្ងៃ ១ រោច, ប្រទានដល់ភទ្ទិយៈក្នុងថ្ងៃ ២ រោច, ដល់មហានាមក្នុងថ្ងៃ ៣ រោច, ដល់អស្សជិក្នុង ៤ រោច ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុទាំង ៥

អង្គ ក៏សូមបព្វជ្ជាឧបសម្បទា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានឧបសម្បទាជាឯហិភិក្ខុដល់ភិក្ខុទាំង ៥ អង្គដោយព្រះពុទ្ធដីកាថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, អ្នកទាំងឡាយចូរមក អ្នកទាំងឡាយចូរប្រព្រឹត្តនូវព្រហ្មចរិយៈដើម្បីធ្វើនូវទីបំផុតនៃសេចក្តីទុក្ខ›› ។ ឧបសម្បទាក៏សម្រេចដល់បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ ។ ព្រះអង្គគង់នៅក្នុងវិហារសមាបត្តិរង់ចាំដើម្បីជម្រះនូវមន្ទិលនៃបញ្ចវគ្គិយ ។

(២) **ភាទ្ទបក្ខស្ស បញ្ចមិយំ តេសំ ចិសេសតោ** លុះដល់ថ្ងៃ ៥ រោច ព្រះអង្គឃើញឧបនិស្ស័យព្រះអរហត្ត នៃភិក្ខុទាំង ៥ អង្គដោយវិសេស ព្រះអង្គប្រជុំភិក្ខុទាំង ៥ អង្គ ហើយសំដែងនូវអនត្តលក្ខណសូត្រដោយព្រះពុទ្ធដីកាថា ‹‹**រូបំ ភិក្ខវេ អនត្តា**›› ដូច្នេះជាដើម ចង្អុលនូវបញ្ចក្ខន្ធថា ជាសភាវៈមិនបានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ។ បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ ក៏មានចិត្តត្រេកអរនឹងភាសិតនៃព្រះអង្គ ។ ចិត្តបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុសោតក៏រួចចាកអាសវៈ ។ ព្រះអរហន្ត ៥ អង្គ (៦ អង្គនឹងព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់) ក៏កើតឡើងក្នុងលោក ។

(៣) **តេន ខោ បន សមយេន ពារាណសិយំ យសោ នាម កុលបុត្តោ** ក្នុងសម័យនោះ មានបុត្រនៃសេដ្ឋីម្នាក់ឈ្មោះយសកុលបុត្រ[5] នៅក្នុងប្រាសាទទាំង ៣ ជាទីសប្បាយតាមឧតុកាល មានស្រីស្នំបម្រើជាធម្មតា, ក្នុងកាលនោះ យសកុលបុត្តភ្ញាក់ក្រោកឡើងមុនគេ បានឃើញជនទាំងពួងដេកលក់សំដែងវិប្បការៈផ្សេងៗ ក៏មានចិត្តនឿយណាយក្នុងឃរាវាស ទើបពាក់ស្បែកជើងមាស ដើរចុះចាកប្រាសាទចូលទៅក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ក្នុងរាត្រី ។ គ្រានោះ ព្រះដ៏មានបុណ្យទ្រង់យាងចង្ក្រម វេលាបច្ចូសសម័យ ទ្រង់ទតឃើញយសកុលបុត្តហើយ ត្រាស់ហៅថា ‹‹នែអ្នកដ៏ចម្រើន, ទីនេះឥតមានទោសបៀតបៀនទេ›› ។ យសកុលបុត្រស្តាប់ហើយ ក៏ដោះស្បែកជើងដើរចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្តា អង្គុយក្នុងទីដ៏សមគួរ ។ **ភគវា អនុបុព្វិកថំ កថេសិ** ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់

---

[5] -បុត្រនាងសុជាតាដែលថ្វាយមធុបាយាស ។

សំដែងអនុបុព្វីកថាចប់ហើយ យសកុលបុត្តបាន សម្រេចសោតាបត្តិផល ។

(៤) **អថ ខោ យសមាតា** លំដាប់នោះ មាតាយសកុលបុត្រឡើងទៅលើប្រាសាទ មិនឃើញកូន ក៏ទៅជម្រាបស្វាមី ។ សេដ្ឋីបានស្តាប់ហើយ ក៏ប្រើមនុស្សឱ្យទៅរកក្នុងទិសទាំង ៤ ។ គហបតីក៏ដើរទៅរកក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ដោយខ្លួនឯង បានឃើញស្បែកជើងមាសដែលកូនដោះចោល ក៏ដើរតាមដានទៅ ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ឃើញសេដ្ឋីដើរចូលមក ទ្រង់សំដែងឫទ្ធិមិនឱ្យឃើញយសកុលបុត្រ ។ សេដ្ឋីដើរចូលទៅសួរ ។ ព្រះអង្គមានព្រះពុទ្ធដីកាថា «អ្នកចូរអង្គុយក្នុងទីនេះចុះ គង់តែនឹងបានឃើញកូនអ្នក»។ សេដ្ឋីបានស្តាប់ហើយក៏ធ្វើតាម ។ ទើបទ្រង់សំដែងអនុបុព្វីកថា ចប់ហើយសេដ្ឋីបានសម្រេចសោតាបត្តិផល សំដែងខ្លួនជាឧបាសក ដល់តែវាចិកសរណគមន៍ ។ សេដ្ឋីនោះ ជាឧបាសកដំបូង ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ក៏រំសាយឫទ្ធិឱ្យឃើញ

យសកុលបុត្រ ដែលអង្គុយនៅជិតព្រះអង្គ ។ សេដ្ឋី ឃើញហើយក៏និយាយនឹងកូនថា ‹‹កូនអើយ មាតាអ្នកមានសេចក្ដីសោកខ្លាំងណាស់, ចូរអ្នកឱ្យនូវជីវិតដល់មាតាអ្នកផង›› ។

(៥) **អថ យសោ កុលបុត្តោ** លំដាប់នោះ យសកុលបុត្រក៏រមិលនូវព្រះដ៏មានបុណ្យ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគមានព្រះពុទ្ធដីកានឹងគហបតីថា ‹‹ម្នាលគហបតី, យសកុលបុត្តក្ដី អ្នកក្ដី បានដឹងច្បាស់នូវធម៌ហើយ, យសកុលបុត្រមិនគួរត្រឡប់ទៅកាន់ភេទថោកទាបវិញឡើយ›› ។ គហបតីក៏ក្រាបទូលថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, យសកុលបុត្រមិនគួរត្រឡប់ទេ, លាភសោតក៏យសបានដោយងាយ, តែថាថ្ងៃស្អែកនេះសូមព្រះអង្គយាងទៅទទួលភត្តនៃខ្ញុំព្រះករុណា មួយអន្លើដោយយសកុលបុត្តនេះ›› ។ ព្រះដ៏មានបុណ្យទ្រង់ទទួលនិមន្តដោយតុណ្ហីភាព ។ គហបតីដឹងនូវហេតុនោះ ក៏ថ្វាយបង្គំលាធ្វើប្រទក្សិណហើយចៀសចេញទៅ ។ ព្រះយសក៏សូមបព្វជ្ជាឧបសម្បទា ។ ព្រះ

សព្វញ្ញូទ្រង់ប្រទានបព្វជ្ជាឧបសម្បទាជាឯហិភិក្ខុ ។ ក្នុងសម័យនោះ មានព្រះអរហន្តចំនួន ៧ អង្គ គឺព្រះពុទ្ធ ១ អង្គ បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ ៥ អង្គ យសត្ថេរ ១ អង្គ ។

(៦) **អថ ខោ ភគវា** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រៃចីវរនិងបាត្រក្នុងបុព្វណ្ហសម័យ យាងចូលទៅកាន់ផ្ទះគហបតី មួយអន្លើដោយព្រះយសត្ថេរ ដល់ហើយ ទ្រង់ឡើងគង់លើអាសនា ដែលគហបតីតាក់តែងទុក ។ ចំណែកមាតានិងភរិយានៃព្រះយសក៏ចូលទៅថ្វាយបង្គំព្រះអង្គ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ ព្រះមហាករុណាទ្រង់សំដែងនូវអនុបុព្វីកថា ដល់ស្រីទាំង-ឡាយនោះ លុះចប់កាលណា ស្រីទាំងពីរគឺមាតានិងភរិយានៃព្រះយស ក៏បានដល់សោតាបត្តិផល ហើយថ្វាយខ្លួនជាឧបាសិកាក្នុងកាលនោះ ។ ជនទាំងឡាយមានជីតានៃព្រះយសជាដើម ក៏អង្គាសព្រះយសនិងព្រះសាស្តា ដោយខាទនីយៈភោជនីយាហារដ៏ឧត្តមដោយដៃខ្លួន ហើយបវារណាចំពោះព្រះសាស្តាៗ ទ្រង់

ញ៉ាំងជនទាំងនោះ ឱ្យរីករាយដោយធម្មីកថា ហើយយាងត្រឡប់វិញ ។

(៧) **ពារាណសិយំ អនុសេដ្ឋិកុលស្ស បុត្តា** គ្រហស្ថទាំងឡាយ ៤ នាក់ ជាសំឡាញ់នៃព្រះយសសុទ្ធសឹងជាបុត្រានៃត្រកូលអនុសេដ្ឋី ក្នុងនគរពារាណសី គឺ វិមល ១, សុពាហុ ១, បុណ្ណជិ ១, គវម្បតិ ១ បានឮថា ព្រះយសកុលបុត្រចេញសាងបព្វជ្ជា ក៏គិតនឹងទៅបួសតាម ទើបនាំគ្នាទៅកាន់សំណាក់ព្រះយស ។ ព្រះយសក៏នាំសំឡាញ់ទាំង ៤ នាក់ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្តា ក្រាបបង្គំទូលតាមដំណើរ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ សំដែងអនុបុព្វីកថាដល់កុលបុត្តទាំង ៤ នាក់ ។ កុលបុត្រទាំងនោះ ក៏សូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទាដល់កុលបុត្រទាំង ៤ នាក់ ។

លំដាប់ពីនោះមកទៀត មានគ្រហស្ថ ៥០ នាក់ជាសំឡាញ់ព្រះយសដែរ បានឮដំណឹងដូច្នោះ ក៏បបួល

គ្នាទៅកាន់សំណាក់ព្រះយស ។ ព្រះយសនាំទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្តា ។ ព្រះដ៏មានជោគទ្រង់ទូន្មានប្រៀនប្រដៅសំដែងអនុបុព្វីកថា ។ កុលបុត្តទាំង ៥០ នាក់ក៏សូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះឈ្មោះមារទ្រង់ប្រទានបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ភិក្ខុទាំងអម្បាលនោះមានចិត្តរួចចាកអាសវៈទាំងអស់អង្គ ។ ក្នុងកាលនោះមានព្រះអរហន្តចំនួន ៦១ ព្រះអង្គ ។

(៨) **មុត្តោហំ សព្វបាសេហិ យេ ច ទិព្វា យេ ច មានុសា** លំដាប់នោះ ព្រះសាស្តាមានព្រះពុទ្ធដីកាថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, តថាគតរួចហើយចាកអន្ទាក់ទាំងពួង, ទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយឯណាមានក្នុងលោកនេះ, អ្នកទាំងឡាយចូរត្រាច់ទៅកាន់ចារិក ចូរដោះទេវតានិងមនុស្សទាំងនោះ ឱ្យរួចចាកអន្ទាក់ផងចុះ អ្នកចូរសំដែងនូវធម៌មានពីរោះខាងដើម និងកណ្តាល និងខាងចុង ឱ្យទេវតានិងមនុស្សទាំងនោះស្តាប់ផងចុះ ដ្បិតសត្វទាំងឡាយ ដែលមានធូលីគឺកិលេសក្នុងភ្នែកតិច បើមិនបានស្តាប់ទេ មុខជា

សាបសូន្យចាកព្រះសទ្ធម្មដ៏ប្រសើរ; ចំណែកតថាគត នឹងទៅកាន់ប្រទេសឧរុវេលា, អ្នកទាំងឡាយចូរទៅ កាន់ចារិក ដើម្បីសំដែងនូវព្រហ្មចរិយធម៌ ដល់សត្វ ទាំងពួង តាមន័យដែលតថាគតសំដែងហើយ, តែអ្នក ទាំងឡាយ កុំទៅផ្លូវជាមួយគ្នាពីរនាក់ឡើយ›› ។ ភិក្ខុ ទាំងឡាយក៏ទទួលតាមព្រះពុទ្ធដីកា ក្រាបបង្គំលា ហើយចៀសចេញទៅ ។ លំដាប់នោះ មារាធិរាជមាន ចិត្តបាប ក៏ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្តា ក្រាបទូល ថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, ព្រះអង្គបានរួចចាក មារពន្ធន៍ទាំងពួងហើយ, តែព្រះអង្គគង់មិនរួចពីដៃ ខ្ញុំ››។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់តបថា ‹‹ម្នាលមារអើយ, សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងរូប សម្លេង ក្លិន រស សម្ផស្ស នៃតថាគតមិនមានឡើយ, តថាគតអាចកំចាត់បង់នូវ មច្ចុមារបាន›› ។ មារស្តាប់ហើយក៏កើតទុក្ខតូចចិត្ត ត្រឡប់វិលទៅវិញ ។

(ចប់យសបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ១៥)

ឧរុវេលគមនបរិច្ឆេទ ទី ១៦

(១) **អថ ខោ ភគវា ពារាណសិយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា** គ្រានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់គង់នៅក្នុងនគរពារាណសីតាមសប្បាយ ហើយទ្រង់ស្តេចសំដៅទៅឧរុវេលាប្រទេស ។ ក្នុងសម័យនោះ មានកុមារ ៣០នាក់[6]ជាពួកដ៏ចម្រើនជាសំឡាញ់នឹងគ្នា ព្រមទាំងភរិយាដើរត្រាច់ទៅក្នុងព្រៃ ។ ឯកុមារម្នាក់គ្មានភរិយា។ កុមារទាំងឡាយជាសំឡាញ់ នាំស្រីពេស្យាម្នាក់មកឱ្យ ។ ស្រីពេស្យានោះ, កាលបើកុមារទាំងពួងធ្វេសប្រហែសដើរលេងព្រៃ, ក៏លួចយកនូវបង្វិចគ្រឿងប្រដាប់រត់ចូលទៅក្នុងព្រៃ ។ ចំណែកកុមារជាសំឡាញ់ក៏ខ្វល់ខ្វាយជួយដើររក ស្រាប់តែបានជួបនឹងព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដែលគង់នៅទៀបគល់ឈើ ហើយសាកសួររកស្រីនោះ ។ ព្រះអង្គទ្រង់សួរថា ‹‹ស្រីនោះតើមាន

[6] -ក្នុងអដ្ឋកថាវិន័យប្រាប់ថា ភទ្ទវគ្គិយកុមារទាំង៣០នាក់នេះ ជាបុត្រស្តេចអ្នកដែនកោសល ។

ប្រយោជន៍ដូចម្ដេចដល់អ្នក››? កុមារទាំងពួងក្រាបបង្គំទូលសព្វគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះអង្គទ្រង់សំដែងអនុបុព្វី-កថា ។ កុមារទាំងឡាយបានស្ដាប់ហើយ សូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានឯហិភិក្ខុឧបសម្បទា ដល់កុមារទាំង ៣០ នាក់ ក្នុងព្រៃកប្បាសិកវ័ន ។

(២) **អថ ខោ** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់យាងទៅកាន់ចារិក ស្ដេចទៅដល់ប្រទេសឧរុវេលាគង់នៅក្នុងទីនោះ ។ សម័យមួយ មានជដិល ៣ នាក់បងប្អូននឹងគ្នា គឺឧរុវេលកស្សបៈ ១, នទីកស្សបៈ ១, គយាកស្សបៈ ១ ។ ឧរុវេលកស្សបៈ មានបរិវារ ៥ រយ, នទីកស្សបៈមានបរិវារ ៣ រយ, គយាកស្សបៈមានបរិវារ ២ រយ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគយាងទៅកាន់សំណាក់ឧរុវេលកស្សបៈ សូមនៅក្នុងរោងភ្លើង ។ កស្សបៈ ទូលហេតុទាំងពួងថាមាននាគនៅ ។ ព្រះអង្គក៏ចេះតែយាងទៅនៅ ។ ក្នុងរាត្រីនោះ ស្ដេចនាគបណ្ដាលជាភ្លើងឱ្យត្រូវកាយព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គក៏

សំដែងជាផ្សែងជាភ្លើងឱ្យត្រូវកាយនាគ ។ នាគចាញ់។ ព្រះអង្គចាប់នាគដាក់ក្នុងបាត្រ យកទៅបង្ហាញជដិល ។ ឧរុវេលកស្សបៈឃើញហើយក៏កោតដែរ តែនៅប្រកាន់ថាមិនវិសេស ។

(៣) **អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបោ** គ្រានោះ ឧរុវេលកស្សបៈ និមន្តដោយភត្តាហារ ដោយឃើញបាដិហារិយ៍ ។ ព្រះអង្គយាងទៅគង់នៅនាដងព្រៃ ។ ស្តេចទាំងបួន ចុះមកគាល់ព្រះអង្គក្នុងបឋមយាម ។ សម្តេចសហស្សន័យ ចុះមកគាល់ក្នុងមជ្ឈិមយាម ។ មហាព្រហ្ម ចុះមកគាល់ក្នុងបច្ឆិមយាម, បណ្តាលឱ្យព្រៃទាំងអស់រុងរឿងដោយរស្មីផ្សេងៗ គ្នា ។ លុះដល់ព្រឹកឡើង ឧរុវេលកស្សបៈ ទៅនិមន្តព្រះអង្គក៏ទូលសួរ ។ ព្រះអង្គតបថា ‹‹កស្សបៈអើយ, ស្តេចទាំង ៤ មកក្នុងបឋមយាម, ព្រះឥន្ទមកក្នុងមជ្ឈិមយាម, មហាព្រហ្មជាគ្រូអ្នក មកក្នុងបច្ឆិមយាម ដើម្បីស្តាប់ធម៌តថាគត›› ។ កស្សបស្តាប់ហើយ ក៏និមន្តព្រះអង្គទៅសោយភត្តាហារ ។ **បុនទិវសេ មហាយញ្ញោ** លុះ

ដល់ថ្ងៃក្រោយមកទៀត មហាយញ្ញក៏កើតឡើងដល់ឧរុវេលកស្សបៈ គឺជនដែលនៅក្នុងដែនមគធៈ នាំខាទនីយៈភោជនីយៈមក ។ ឧរុវេលកស្សបៈគិតមិនចង់ឱ្យព្រះអង្គយាងមកក្នុងថ្ងៃនោះ ។ ព្រះអង្គជ្រាបបរិវិតក្កនៃកស្សបទាំងអស់ ។ លុះព្រឹកឡើងព្រះអង្គយាងទៅខ្ពុរព្រះឱស្នងស្រះអនោតត្ត ហើយយាងទៅទ្រង់បិណ្ឌបាតឯឧត្តរកុរុទ្វីប បានហើយទ្រង់យាងមកសោយទៀបស្រះអនោតត្ត ទើបយាងមកគង់ក្នុងដងព្រៃនោះវិញ ។

(៤) **សាយណ្ហសមយេ** លុះដល់វេលាថ្ងៃរសៀលឧរុវេលកស្សបៈ ទៅកាន់សំណាក់ព្រះអង្គហើយទូលថា ហេតុអ្វីបានជាសមណៈមិនទៅក្នុងវេលាព្រឹកមិញនេះ? ព្រះអង្គក៏សំដែងហេតុទាំងពួងប្រាប់កស្សប ។ កស្សបៈក៏គិតថា សមណៈនេះគ្រាន់តែដឹងបរិវិតក្កប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាអរហន្តវិសេសដូចអញទេ ។ ក្នុងកាលនោះ សំពត់បង្សុកូលកើតឡើងដល់តថាគត ។ ព្រះអង្គយាងទៅទស់យកសំពត់ ដែលជនរុំអសុភនាង

បុណ្ណាទាសី យកទៅចោលក្នុងអាមកសុសាន ។ ព្រះអង្គបរិវិតក្កគិតនឹងលាង ។ ខណៈនោះ ព្រះឥន្ទចុះមកជីកស្រះបោក្ខរណីថ្វាយ ។ ព្រះអង្គគក់ហើយទ្រង់បរិវិតក្កថា តថាគតនឹងឈ្លីក្នុងទីណា ។ ព្រះឥន្ទនាំផែនថ្មធំមក ។ ព្រះអង្គឈ្លីហើយទ្រង់បរិវិតក្កថា តថាគតនឹងពាក់ក្នុងទីឯណា ។ ទេវតាបង្អោនមែកថ្វាន់មកថ្វាយព្រះអង្គពាក់ ។ ទើបទ្រង់បរិវិតក្កថា តថាគតនឹងហាលក្នុងទីឯណា ។ ព្រះឥន្ទក៏លើកផែនថ្មធំបង្អោនទៅថ្វាយឱ្យហាល ។ ខណៈដែលព្រះអង្គធ្វើមហាបង្សុកូលកិច្ច ផែនដីក៏កម្រើកអស់វារៈ ៣ ដង ។ លុះព្រឹកឡើងកស្សបៈទៅកាន់សំណាក់ព្រះអង្គ បានឃើញសម្ភារៈមានថ្មជាដើម ក៏ទូលសួរ ។ ព្រះអង្គប្រាប់ហេតុសព្វគ្រប់ប្រការ ។ កស្សបក៏បរិវិតក្កថា មិនមែនអរហន្តវិសេសដូចអញទេ ។

(៥) **ឥទ្ធនន្ត្ករ** លំដាប់អំពីនោះមកទៀត ព្រះសាស្តាទ្រង់ធ្វើនូវបាដិហារ្យ ៤ ប្រការ គឺព្រះអង្គបញ្ជូនកស្សបៈមក ទ្រង់ហោះទៅនាំផ្លែស្វាយពីព្រៃហិមវន្ត

នាំផ្លែកន្ទួតព្រៃ នាំផ្លែសម៉ ទ្រង់យាងទៅកាន់ឋានតាវត្តិង្ស នាំយកនូវផ្កាបារិច្ឆត្តកព្រឹក្សជាទិព្វបានមកទ្រង់យាងមកគង់ក្នុងរោងភ្លើងមុនកស្សបៈ អស់វារៈ ៤ ដង កស្សបៈក៏បរិវិតក្កដូចមុន ។ **ឯកទិវសំ ជដិលា** ក្នុងថ្ងៃមួយ ជដិលទាំងឡាយប្រាថ្នានឹងបង្កាត់ភ្លើង ពុះឧសមិនបែក ទើបគិតថាហេតុដែលមានយ៉ាងនេះព្រោះឫទ្ធិមហាសមណៈពិត ។ ព្រះសព្វញ្ញូទ្រង់តបទៅថា អ្នកចូរពុះឧសតាមប្រាថ្នាចុះ ។ ខណៈនោះ ជដិលក៏ពុះឧសបែកទាំងអស់ ។ ថ្ងៃមួយជដិលប្រាថ្នានឹងបង្កាត់ភ្លើងៗ មិនឆេះ ក៏គិតដូចមុន ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាប ក៏ត្រាស់អនុញ្ញាតឱ្យភ្លើងឆេះឡើង ។ ជដិលបូជាភ្លើងស្រេច ហើយក៏លត់ភ្លើងមិនរលត់ ក៏គិតដូចមុន ។ ព្រះអង្គទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យភ្លើងរលត់អស់ទៅ ។ កស្សបៈក៏បរិវិតក្កដូចមុន ។

(**៦**) **តស្មិំ សីតសមយេ** ក្នុងសម័យដែលរងាដោយទឹកសន្សើមធ្លាក់ចុះច្រើននោះ ជដិលទាំងឡាយចុះងូតទឹកក្នុងស្ទឹងនេរញ្ជរា ឡើងមកមានកិរិយារងា

ខ្លាំង ក៏សម្ដេចព្រះអរហំ ទ្រង់និម្មិតចង្ក្រាន ៥០០ ឱ្យពួកជដិលទាំងនោះអាំង ។ ម្ល៉ឹងដែរក៏ពួកជដិលនៅតែបរិវិតក្កដូចមុនទៀត ។ ថ្ងៃមួយមហាមេឃតាំងឡើងក្នុងកាលមិនគួរ បណ្ដាលទឹកឱ្យធ្លាក់ចុះមកជន់លិចគ្រប់អន្លើ ។ ចំណែកព្រះមហាករុណាទ្រង់គង់ក្នុងទីឯណា ទឹកមិនបានលិចនូវទីនោះ បែរជាមានសុទ្ធតែធូលីហុយឡើងវិញ ។ ឧរុវេលកស្សបៈគិតថា ‹‹មហាសមណៈប្រហែលជាលិចក្នុងទឹកស្ទឹងហើយ›› ទើបជិះទូកជាមួយនឹងកូនសិស្សទៅមើល ឃើញព្រះអង្គគង់ក្នុងទីមានទឹកជាកំផែងជុំវិញ ក៏ប្រាប់ឱ្យទ្រង់ឡើងគង់លើទូក ។ ព្រះអង្គមិនឡើងហើយក៏ហោះទៅក្នុងអាកាសវិញ ចុះពីអាកាសមក ទើបឋិតនៅលើទូកឧរុវេលកស្សប ។ ឧរុវេលកស្សបៈ ក៏នៅតែមានបរិវិតក្កដូចមុនទៀត ។

(៧) **តគោ បជ្ជាយ** ចាប់ដើមអំពីព្រះអង្គយាងចាកព្រៃឥសិបតនៈ ក្នុងរនោចខែកត្តិក មកគង់ឯប្រទេសឧរុវេលា រាប់ជាខែបានពីរខែ ដរាបដល់ពេញបូណ៌មីខែ

បុស្ស ។ ក្នុងរវាងនេះ ទ្រង់សំដែងបាដិហារ្យផ្សេងៗ ចំនួន ១.៥០០ បែប, ក៏ឧរុវេលកស្សបនៅតែរឹងរូស ដដែល ។ ព្រះសាស្ដាទ្រង់ព្រះបរិវិតក្កថា ‹‹តថាគតគួរ ញ៉ាំងជដិលនេះឱ្យតក់ស្លុត›› ទើបមានព្រះពុទ្ធដីកានឹង កស្សបថា ‹‹ម្នាលជដិល, អ្នកមិនមែនជាអរហន្ត វិសេសទេ ម្ដេចក៏ប្រកាន់ថា ជាអរហន្តវិសេស››? កស្សបបានឮព្រះពុទ្ធដីកា ក៏ខ្លាចក្រាបទៀបព្រះបាទា ហើយទូលសូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះសាស្ដា ទ្រង់បង្គាប់ឱ្យទៅលាជដិលជាសិស្សទាំង ៥០០ ។ កស្សបទទួលតាម ។ ពួកកូនសិស្សក៏ព្រមចូលបួសផង ហើយយកគ្រឿងបរិក្ខារបណ្ដែតទឹកចោលទាំងអស់ ។ ព្រះសាស្ដាជាម្ចាស់ ទ្រង់ករុណាប្រទានបព្វជ្ជា និងឧប-សម្បទាជាឯហិភិក្ខុ ។ **នទីកស្សបោ បន** ចំណែកនទី-កស្សបក្ដី គយាកស្សបក្ដី បានឃើញគ្រឿងបរិក្ខារ អណ្ដែតទឹកទៅដូច្នោះ ក៏នទីកស្សបនាំបរិវារ ៣ រយ គយាកស្សបនាំបរិវារ ២ រយ មកកាន់សំណាក់ឧរុវេល-កស្សបៈហើយសាកសួរដឹងហេតុទាំងពួង ក៏បណ្ដែត

គ្រឿងបរិក្ខារក្នុងទឹកទាំងអស់ ហើយសូមបព្វជ្ជា និង ឧបសម្បទា ។ ព្រះសាស្តាប្រទានឧបសម្បទាជា ឯហិភិក្ខុស្រេចហើយ ទើបទ្រង់សំដែងអាទិត្ត-បរិយាយសូត្រ លុះចប់ក៏ជដិលទាំង ១ ពាន់នាក់ បាន សម្រេចអរហត្ត ។

(៨) **ភគវា តេសំ ឧបនិស្សយំ ញត្វា** ឯព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបនូវឧបនិស្ស័យក្នុង បុរេជាតិនៃជដិលទាំងនោះ ទ្រង់ប្រទានធម៌ទេសនាឱ្យ ឋិននៅក្នុងមគ្គនិងផល ព្រះអង្គមានព្រះខីណាស្រពជា បរិវារយាងទៅកាន់លដ្ឋិវនុយ្យាន ជាឧបចារនៃនគរ រាជគហៈ ដើម្បីដោះបដិញ្ញានៃព្រះបាទពិម្ពិសារ ។ នាយឧទ្យានបានឃើញព្រះអង្គ ក៏ទៅក្រាបបង្គំទូល ព្រះរាជា ។ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ជ្រាបហើយក៏យាង ចេញពីនគរ មួយអន្លើដោយព្រាហ្មណ៍ និង គហបតី ១២ ម៉ឺន ទៅកាន់ឧទ្យាន ដល់ហើយថ្វាយបង្គំស្រេច ស្តេចគង់ក្នុងទីគួរមួយ ។ ចំណែកព្រាហ្មណ៍ និង គហបតីពួកខ្លះ ថ្វាយបង្គំហើយអង្គុយនៅ ពួកខ្លះថ្វាយ

បង្គំហើយ ក៏ពោលនូវសម្មោទនីយកថាផ្សេងៗ ពួកខ្លះនៅស្ងៀម ពួកខ្លះក៏មានបរិវិតក្កថា ព្រះមហាសមណៈប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈក្នុងសំណាក់ឧរុវេលកស្សប ឬឧរុ-វេលកស្សប ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងសំណាក់ព្រះមហាសមណៈ អ្នកណាប្រសើរជាងអ្នកណា! លំដាប់នោះ ព្រះមហាករុណាទ្រង់ជ្រាបចិត្តវារៈដោយញាណព្រះអង្គ ទើបមានព្រះពុទ្ធដីកានឹងឧរុវេលកស្សប ឱ្យកាត់សេចក្តីសង្ស័យ នៃពួកព្រាហ្មណ៍និងគហបតី ។ ឧរុវេលកស្សបបានដឹងពុទ្ធាធិប្បាយ ក៏ហោះឡើងកាន់អាកាសកម្ពស់មួយជួរត្នោត ចុះមកថ្វាយបង្គំម្តង ដរាបដល់កំពស់ ៧ ជួរត្នោត ក៏បញ្ចេញវាចាថា ‹‹ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ជាគ្រូនៃខ្ញុំ ខ្ញុំជាសាវ័កនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់›› គ្រប់វារៈទាំង ៧ ដង ។ មហាជនមានចិត្តជ្រះថ្លានឹងបាដិហារ្យក៏ពោលសរសើរព្រះពុទ្ធគុណគ្រប់គ្នា ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់ត្រាស់សំដែងនូវមហានារទជាតកដោយពិស្តារ លុះចប់ព្រាហ្មណ៍និងគហបតី ១១ ម៉ឺនមានព្រះរាជាជាប្រធាន ក៏បានឋិតនៅក្នុងសោតា-

បត្តិផល ។ ព្រាហ្មណ៍និងគហបតី ១ ម៉ឺនទៀត បានឋិតនៅក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍ ។

(ចប់ឧរុវេលគមនបរិច្ឆេទ ទី ១៦)

អគ្គសាវកបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ១៧

(១) **តេន ខោ បន សមយេន អង្គារសកោដិមត្តា រាជគហវាសិនោ** ក្នុងសម័យនោះឯង ជនទាំងឡាយ អ្នកក្រុងរាជគ្រឹះមានចំនួន ១៨ កោដិ[7] ទោះបីអ្នកដែលបានឃើញព្រះសាស្ដាហើយក្ដី អ្នកដែលមិនទាន់បានឃើញក្ដី ទាំងប្រុសទាំងស្រី សុទ្ធតែមានសេចក្ដីប្រាថ្នា ចង់ទស្សនាការនូវសម្ដេចព្រះភគវន្តអនន្តញ្ញាណ ក៏បានប្រច្រៀតគ្នាចូលទៅកាន់លដ្ឋិវនុយ្យានជាទីឋានដែលព្រះអង្គគង់នៅ ។

---

[7] -វិនយបិដកត្រង់មហាខន្ធកៈមានសេចក្ដីថា ព្រាហ្មណ៍និងគហបតី ជារាជបរិពារ មាន ចំនួន ១២ ម៉ឺន ។ ក្នុងគម្ពីរបឋមសម្ពោធិ ថាមានចំនួន ១៨ កោដិដូច្នេះ គឺសំដៅដល់ សាធារណជនទាំងពួងទាំងអ្នកតាមមើលផង ។

ទីឧទ្យានឥតមានកន្លែងសល់ចន្លោះ ពាសពេញដេរ-ដាសសព្វទីទាំងអស់ដោយប្រជាជននិករ ។

(២) **តេន ខោ បន សមយេន សក្កោ ទេវានមិន្ទោ** ក្នុងសម័យនោះ សម្ដេចសក្កទេវរាជ ជាធំជាងទេវតាទាំងឡាយ ប្លែងភេទជាមាណពម្នាក់ ចូលមកក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រនៃព្រះបរមសាស្ដា ធ្វើទីដែលចង្អៀតឱ្យប្រាសចាកមហាជន ដោយទេវានុភាព, កាលដែលព្រះសាស្ដា ទ្រង់ស្ដេចចូលទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ, មាណពនោះក៏បើកផ្លូវនាំមុខព្រះសាស្ដាទៅ ហើយច្រៀងសរសើរពុទ្ធគុណបណ្ដើរ ។ បណ្ដាជនទាំងឡាយឃើញហើយសួរគ្នាថា យីអើហ្ន៎! មាណពនេះ មានរូបល្អអ្វីម្ល៉េះ! គួរឱ្យពិតពិលរមិលមើល គួរជាទីជ្រះថ្លា ជាកូនចៅនរណា? មាណពនោះ ក៏ឆ្លើយឡើងជាបទព្រះគាថា ថា:

យោ ធីរោ សព្វធិ ទន្តោ សុទ្ធោ អប្បដិបុគ្គលោ
អរហំ សុគតោ លោកេ តស្សាហំ បរិចារកោ ។

សេចក្ដីថា: អ្នកប្រាជ្ញាទូន្មាននូវឥន្ទ្រិយបានទាំង-អស់ហើយ មានព្រះហឫទ័យស្អាត រកបុគ្គលប្រៀបមិន

បាន ឆ្ងាយចាកសត្រូវពោលគឺកិលេស មានដំណើរល្អ ក្នុងលោក ខ្ញុំឯងជាអ្នកបម្រើអ្នកប្រាជ្ញានោះ ។

ព្រះដ៏មានព្រះភាគ មួយអន្លើដោយព្រះភិក្ខុសង្ឃ ទ្រង់យាងចូលទៅកាន់ព្រះរាជនិវេសន៍ នៃព្រះបាទមាគធសេនិយពិម្ពិសារ ។ ព្រះរាជាទ្រង់អង្គាសព្រះភិក្ខុសង្ឃមានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ឱ្យឆ្អែតស្កប់ស្កល់ដោយខាទនីយភោជនីយាហារ ទើបទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹វេឡុវ័នឧទ្យាន មិនឆ្ងាយពេកមិនជិតពេក ជាទីល្មមទៅមកបានដោយងាយ, គួរអាត្មាអញថ្វាយឧទ្យាននេះ ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃមានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន›› ហើយទ្រង់ក្រាបបង្គំទូលព្រះដ៏មានព្រះភាគថា ‹‹ខ្ញុំព្រះអង្គសូមថ្វាយនូវឧទ្យានវេឡុវ័នចំពោះព្រះអង្គ និងព្រះភិក្ខុសង្ឃ›› ។ ព្រះសាស្តាក៏ទ្រង់ទទួលគង់នៅក្នុងឧទ្យានវេឡុវ័ននោះ ហើយទ្រង់អនុញ្ញាតអារាមដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ ។

(៣) **តេន ខោ បន សមយេន សញ្ជយោ បរិព្វាជកោ** សម័យនោះ សញ្ជយបរិព្វាជក នៅ

អាស្រ័យក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ មួយអន្លើដោយបរិព្វាជក បរិស័ទច្រើន ចំនួន ២៥០ រូប ។ ព្រះសារីបុត្រនិងព្រះមោគ្គល្លាន ក៏ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ក្នុងសំណាក់សញ្ជយបរិព្វាជកនោះដែរ ។ លោកទាំងពីររូបនោះបានប្ដេជ្ញានឹងគ្នាថា អ្នកណាបានដឹងនូវអមតធម៌មុន, អ្នកនោះគប្បីប្រាប់ដល់ម្នាក់ទៀត ។

កាលនោះ ព្រះអស្សជិស្លៀកស្បង់ប្រដាប់ដោយបាត្រនិងចីវរអំពីព្រឹក ប្រកបដោយឥរិយាបថរម្យទមគួរជាទីជ្រះថ្លាចូលទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ដើម្បីបិណ្ឌបាត។ បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្រ បានឃើញព្រះអស្សជិដ៏មានអាយុក៏គិតថា ‹‹ឱហ្ន៎! ជនទាំងឡាយឯណាជាអរហន្តក្ដី បានដល់ហើយនូវអរហត្តមគ្គក្ដី ក្នុងលោក, ភិក្ខុនេះប្រហែលជាពួកនៃជនទាំងនោះដែរ, គួរតែអាត្មាអញចូលទៅរកភិក្ខុនេះ, ប៉ុន្ដែកាលនេះជាកាលមិនគួរដើម្បីសួរនូវភិក្ខុនេះឡើយ ព្រោះលោកកំពុងត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាត›› គិតដូច្នេះហើយក៏ដើរតាមជាប់ពីក្រោយទៅ, កាលបើព្រះអស្សជិទទួលបិណ្ឌបាតហើយត្រឡប់

មកវិញ, បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្រក៏ចូលទៅជិត ធ្វើនូវសេចក្តីរីករាយពោលនូវពាក្យជាទីត្រេកអរ ល្មមឱ្យកើតសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលបាន ក៏សួរព្រះអស្សជិថា ‹‹បពិត្រលោកដ៏មានអាយុ, ឥន្ទ្រិយរបស់លោកក៏ស្រស់បស់, សម្បុររបស់លោកក៏ស្អាតផូរផង់, តើលោកបួសចំពោះអ្នកណា? អ្នកណាជាគ្រូរបស់លោក? ព្រះអស្សជិឆ្លើយថា ‹‹ម្នាលអាវុសោ, មានមហាសមណៈមួយព្រះអង្គ ជាសក្យបុត្ត ចេញចាកសក្យត្រកូលហើយទ្រង់ព្រះផ្នួស, ខ្ញុំឯងក៏បួសតាមព្រះមហាសមណៈនោះ, ព្រះមានព្រះភាគនោះឯងជាគ្រូរបស់ខ្ញុំ›› ។ បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្តសួរថា ‹‹ចុះគ្រូរបស់លោកម្ចាស់ពោលពាក្យដូចម្តេច? សំដែងធម៌ដូចម្តេច? ព្រះអស្សជិឆ្លើយថា ‹‹ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ, អាត្មាឯងជាភិក្ខុថ្មី ទើបនឹងចូលមកកាន់ធម៌វិន័យថ្មីៗ អាត្មាមិនអាចដើម្បីសំដែងធម៌ដោយពិស្តារបានទេ, តែថាអាត្មានឹងពោលនូវសេចក្តីយ៉ាងខ្លីឱ្យអ្នកស្តាប់›› ។ បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្រទូលថា ‹‹សូមលោកម្ចាស់សំដែង ទោះបីតិច

ក្តី ច្រើនក្តី ឱ្យឃើញតែទំនងជាលំអានមកចុះ មិនបាច់ពោលព្យញ្ជនៈឱ្យច្រើនឡើយ›› ។

(៤) **អថ ខោ អាយស្មា អស្សជិ** គ្រានោះ ព្រះអស្សជិដ៏មានអាយុ បានពោលនូវធម្មបរិយាយនេះថា:

យេ ធម្មា ហេតុប្បភវា តេសំ ហេតុំ តថាគតោ
តេសញ្ច យោ និរោធោ ច ឯវំ វាទី មហាសមណោ ។

សេចក្តីថា: ធម៌ទាំងឡាយឯណា តែងកើតអំពីហេតុ ព្រះតថាគតពោលនូវនហេតុនៃធម៌ទាំងឡាយនោះផង, មួយទៀត ទ្រង់ពោលនូវសេចក្តីរលត់និងឧបាយជាគ្រឿងរលត់នូវធម៌ទាំងឡាយនោះផង, ព្រះមហាសមណៈ មានវាទៈយ៉ាងនេះជាប្រក្រតី ។

បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្ត បានស្តាប់ធម្មបរិយាយនេះហើយ ក៏មានធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណប្រាសចាកធូលី ប្រាសចាកមន្ទិល ហើយចូលទៅរកបរិព្វាជកឈ្មោះមោគ្គល្លាន ។ បរិព្វាជកឈ្មោះមោគ្គល្លានបានឃើញពីចម្ងាយ ក៏សួរថា ‹‹ឥន្ទ្រិយ

របស់អ្នកស្រស់បស់អ្វីម៉្លេះ, ប្រហែលជាអ្នកបានដឹងនូវអមតធម៌ហើយឬ? បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្រប្រាប់តាមដំណើរ ។ បរិព្វាជកឈ្មោះមោគ្គល្លានបានស្តាប់ហើយក៏មានធម្មចក្ខុប្រាសចាកធូលី ទើបបបួលគ្នាថា ‹‹យើងនឹងទៅកាន់សំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ, ព្រះអង្គនោះជាគ្រូរបស់យើង›› ។ បរិព្វាជកឈ្មោះសារីបុត្រឆ្លើយថា ‹‹បរិព្វាជកចំនួន ២៥០ នាក់អាស្រ័យនឹងយើង បានឃើញយើង ទើបនៅក្នុងទៅនេះបាន, យើងត្រូវលាបរិព្វាជកទាំងនោះសិន›› ។ ទើបសារីបុត្រនិងមោគ្គល្លាន ក៏ចូលទៅរកបរិព្វាជកទាំងនោះ ដល់ហើយនិយាយប្រាប់ថា ‹‹យើងទាំងឡាយ នឹងទៅកាន់សំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ›› ។ បរិព្វាជកទាំងនោះឆ្លើយថា ‹‹បើលោកទាំងឡាយនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ក្នុងសំណាក់ព្រះមហាសមណៈ, យើងទាំងឡាយទាំងអស់គ្នា ក៏នឹងជាបុគ្គលដូច្នោះដែរ ។ សារីបុត្រនិងមោគ្គល្លាន ក៏បបួលគ្នាចូលទៅកាន់សំណាក់សញ្ជយបរិព្វាជក ពិតទូលតាមបំណងរបស់ខ្លួន ។ សញ្ជយ-

បរិព្វាជកឆ្លើយថា ‹‹មិនគួរទេ អ្នកទាំងឡាយកុំទៅឡើយ យើងទាំង ៣ នាក់ នឹងគ្រប់គ្រងរក្សាគណៈនេះ›› ។ សារីបុត្រនិងមោគ្គល្លាន ទទូចនិយាយអង្វរករអស់វារៈពីរដងបីដង ក៏សញ្ជយបរិព្វាជកមិនព្រមយល់តាម ទើបសារីបុត្រនិងមោគ្គល្លាន ក៏នាំពួកបរិព្វាជកទាំង ២៥០ នាក់នោះចូលទៅកាន់វត្តវេឡុវ័នទៅ ។ ចំណែកខាងសញ្ជយបរិព្វាជក ក៏មានសេចក្តីទោមនស្សដុតឡើង បណ្តាលអោយក្តៅក្រហាយរហូតដល់ក្អួតឈាមចេញពីមាត់ ។

(៥) **អទ្ទសា ខោ ភគវា សារិបុត្តមោគ្គល្លានេ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ ទិស្វា** ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ទតឃើញសារីបុត្រនិងមោគ្គល្លាន កំពុងដើរមកពីចម្ងាយលឹមៗ ក៏ទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុទាំងឡាយមកថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, ជនជាសំឡាញ់នឹងគ្នាទាំងពីរនាក់នោះឈ្មោះកោលិត១ ឈ្មោះឧបតិស្ស១ នឹងមកដល់ឥឡូវនេះហើយ, ហ្នឹងហើយជាគូនៃសាវ័ករបស់តថាគតដែលជាគូដ៏ប្រសើរ ជាគូដ៏ចម្រើន ។

(៦) **អថ ខោ សារីបុត្តមោគ្គល្លានា** គ្រានោះ ព្រះសារីបុត្រនិងព្រះមោគ្គល្លាន ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ សូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទាថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, យើងខ្ញុំទាំងឡាយគប្បីបាននូវបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ក្នុងសំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ›› ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំង-ឡាយ, អ្នកទាំងឡាយចូរមកចុះ, ធម៌តថាគតសំដែងហើយដោយប្រពៃ, អ្នកទាំងឡាយ ចូរប្រព្រឹត្តនូវព្រហ្មចិរយធម៌ ដើម្បីធ្វើនូវព្រះនិព្វាន ជាទីបំផុតនៃទុក្ខដោយប្រពៃចុះ›› ។ ព្រះពុទ្ធដីកានេះឯងជាឧបសម្បទារបស់លោកដ៏មានអាយុទាំងនោះ ។

(៧) **តេន ខោ បន សមយេន អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា មាគធិកា កុលបុត្តា** សម័យនោះឯងកុលបុត្រទាំងឡាយអ្នកដែនមគធៈ ដែលមានឈ្មោះល្បីល្បាញៗ ក៏ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ក្នុងសំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគដែរ ។ មនុស្សទាំងឡាយក៏ថ្កោលទោសឡើងថា ‹‹សមណគោតម ប្រតិបត្តិដើម្បីធ្វើ

មនុស្សមិនឱ្យមានកូន ដើម្បីធ្វើឱ្យពួកស្រីៗ ទៅជាមេម៉ាយ ដើម្បីផ្តាច់វង្សត្រកូល ឥឡូវនេះបបួលជដិលចំនួន ១.០០០ នាក់ ហើយបបួលទាំងបរិញ្វាជកចំនួន ២៥០ នាក់ ជាពួកសញ្ជ័យទៅទៀតផង បបួលកុលបុត្រដែលមានឈ្មោះល្បីល្បាញៗ ទៀតផង, តើតទៅទៀតនឹងនាំអ្នកណាទៅទៀត›› ។ ភិក្ខុទាំងឡាយបានឮហើយ ក៏ទៅក្រាបបង្គំទូលចំពោះព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ ព្រះអង្គត្រាស់ថា ‹‹ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយសម្តីនេះនឹងមិនមាននៅអស់កាលយូរប៉ុន្មានទេ យ៉ាងយូរណាស់ត្រឹម ៧ ថ្ងៃ កន្លងហួស ៧ ថ្ងៃទៅនឹងបាត់ទៅឯង, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, បើគេចោទដូច្នោះទៀត, អ្នកទាំងឡាយ ចូរចោទគេវិញថា ‹‹ព្រះតថាគតទាំងឡាយ មានសេចក្តីព្យាយាមាំ ណែនាំសត្វដោយព្រះសទ្ធម្ម ដោយប្រពៃពិត, ហេតុដូចម្តេចក៏មានសេចក្តីច្រណែនពួកអ្នកប្រាជ្ញ ដែលជាអ្នកណែនាំដោយធម៌ ។

(៨) **អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ** គ្រានោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ចូលទៅអាស្រ័យនូវស្រុកកល្លវាទឡគ្រាមក្នុងដែនមគធៈ, ក្នុងថ្ងៃទី ៧ រាប់ពីថ្ងៃដែលបួសមក លោកបានស្តាប់នូវធាតុកម្មដ្ឋាន បានសម្រេចនូវប្រជុំបីនៃមគ្គខាងលើ ហើយដល់នូវសាវកបារមីញាណ ។ ឯព្រះសារីបុត្រកន្លងកន្លះខែពីថ្ងៃដែលបួសមក លោកគង់នៅក្នុងគុហា ឈ្មោះសុករខាតៈ បានស្តាប់នូវវេទនាបរិគ្គហសូត្រ ដែលព្រះសាស្តាកំពុងសំដែងដល់ទីឃនខបរិព្វាជក ជាក្មួយរបសខ្លួន ក៏បានសម្រេចនូវសាវកបារមីញាណ ដូចជាបុគ្គលបរិភោគភត្ត ដែលដួសមកដើម្បីបុគ្គលដទៃ ។

ក្នុងថ្ងៃនោះឯង សម្តេចព្រះបរមសាស្តា ទ្រង់ធ្វើនូវសាវកសន្និបាតក្នុងវត្តវេឡុវ័ន ទ្រង់ប្រទាននូវទីជាអគ្គសាវ័កដល់ព្រះថេរៈទាំងពីរនោះ ទ្រង់សំដែងនូវឱវាទប្បាតិមោក្ខក្នុងថ្ងៃ ១៥ កើត ខែមាឃ[8] ឆ្នាំរកា ។

[8] -ថ្ងៃនេះដែលពុទ្ធសាសនិជនធ្វើបុណ្យមាឃបូជា ជាទីរឭកដល់សាវកសន្និបាត និង សំដែងបាតិមោក្ខជាដំបូង របស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

(ចប់អគ្គសាវកបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ១៧)

កបិលវត្ថុបរិច្ឆេទ ទី ១៨

(១) **ឯវំ ភគវា ទ្វីហិ សាវកប្បមុខេហិ** កាលដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ គង់នៅក្នុងវត្តវេឡុវ័ន មួយអន្លើដោយភិក្ខុសង្ឃជាច្រើន មានអគ្គសាវ័កទាំងពីរជាប្រធាន ក្នុងកាលនោះ ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍ ទ្រង់ជ្រាបដំណឹងថា ព្រះអង្គគង់ក្នុងទីនោះ ទើបត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជាឱ្យអាមាត្យម្នាក់នាំបរិវារ១ពាន់ទៅនិមន្ត។ អាមាត្យក៏ទទួលតាមព្រះរាជឱកង្ការ នាំបរិវារទៅកាន់នគររាជគហៈចម្ងាយផ្លូវ ៦០ យោជន៍ ដល់ហើយក៏ចូលទៅស្តាប់ធម៌ទេសនា លុះចប់បានសម្រេចអរហត្តទាំងអស់គ្នា ហើយចូលសូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានឯហិភិក្ខុឧបសម្បទា ។ អាមាត្យទាំងអស់ភ្លេចមិនបានទូលតាមព្រះរាជបណ្តាំ ។ ទើបព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍ បញ្ជូនអាមាត្យទៅទៀតតាម

ទំនងនេះ តាំងពីអាមាត្យម្នាក់បរិវារ ១ ពាន់ ដរាបដល់អាមាត្យ ៩ នាក់ បរិវារ ៩ ពាន់ អស់វារៈ ៩ ដង ។

អាមាត្យទាំងអម្បាលនោះ សម្រេចកិច្ចរបស់ខ្លួនហើយស្ងៀមនៅទាំងអស់ ។ លំដាប់នោះ ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ‹‹អាមាត្យដែលទៅមិនបានក្រាបទូលដល់ព្រះអង្គ›› ទើបត្រាស់ប្រើកាឡុទាយីអាមាត្យទៅនិមន្តព្រះអង្គទៀត ។ កាឡុទាយីអាមាត្យក៏ទទួលតាមព្រះរាជឱង្ការ ហើយសូមឱ្យព្រះអង្គអនុញ្ញាតឱ្យបួស, កាលបើព្រះរាជាទ្រង់ព្រម, ទើបនាំបរិវារ ១ ពាន់ទៅដល់វត្តវេឡុវ័ន បានស្តាប់ធម៌ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្តមួយអន្លើដោយបរិវារ ហើយសូមបព្វជ្ជានិងឧបសម្បទា ។ ព្រះអង្គទ្រង់បំបួសជាឯហិភិក្ខុទាំង-អស់ ។ កាឡុទាយិត្ថេរក៏គិតថា ‹‹អាត្មាអញបានសម្រេចមគ្គផលហើយ, កាលនេះគួរព្រះសាស្តាយាងទៅកាន់នគរកបិលពស្តុ ក្នុងថ្ងៃបុណ្ណមីខែផល្គុន›› ទើបចូលទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះអង្គ ពោលសរសើរនូវផ្លូវទៅកាន់នគរកបិលភស្តុដោយគាថា ៦០ ហើយទូល

បវត្តិហេតុថា ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន, ព្រះបាទសិរី-សុទ្ធោទន៍ជាព្រះពុទ្ធបិតា និរាសចាកព្រះអង្គយូរហើយ ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យចង់ឃើញព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រើឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គមកនិមន្ត សូមព្រះអង្គធ្វើនូវសេចក្តីសង្គ្រោះដល់ព្រះញាតិវង្ស›› ។

(២) **សាធុ សាធុ ឧទាយិ ករិស្សាមិ** ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ទទួលថា ‹‹ម្នាលឧទាយិ ប្រពៃហើយ, តថាគតនឹងធ្វើសេចក្តីសង្គ្រោះដល់ញាតិ, អ្នកចូរប្រាប់ដល់ភិក្ខុសង្ឃចុះ›› ។ ព្រះថេរៈក៏ប្រាប់ដល់ភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះដ៏មានបុណ្យមានភិក្ខុសង្ឃ ២ ម៉ឺនអង្គ ជាបរិវារ យាងចាកនគររាជគហៈ ទៅដល់កបិលវត្ថុបុរី ចម្ងាយផ្លូវ ៦០ យោជន៍ ។ ចំណែកស្តេចសក្យរាជ មានពុទ្ធ-បិតាជាប្រធានបានឮដំណឹងថា ព្រះអង្គយាងមក មានសេចក្តីសោមនស្សណាស់ ក៏ប្រជុំគ្នាតាក់តែងផ្លូវលើកទង់ រោយរាយផ្កាចាំទទួលព្រះអង្គ ហើយបញ្ជូនរាជកុមារកុមារីមានវ័យក្មេងជាងព្រះអង្គ ឱ្យទៅទទួលមុន ។ លំដាប់នោះ ព្រះសាស្តាយាងឡើងកាន់

ទូកឆ្លងទៅដល់ត្រើយនាយ ឡើងចាកទូកទ្រង់សំដែង
រូបសិរី ផ្សាយទៅនូវឆព្វណ្ណរង្សី យាងចូលទៅកាន់
និគ្រោធារាម មួយអន្លើដោយព្រះខីណាស្រព ២ ម៉ឺន
អង្គ ដល់ហើយគង់លើពុទ្ធាសនៈដ៏ប្រសើរ ។ ស្តេច
សាក្យរាជទាំងពួង មានព្រះបាទសុទ្ធោទន៍ជាប្រធាន
ប្រកាន់ខ្លួនថា ចាស់ជាងព្រះអង្គ ក៏មិនបានថ្វាយបង្គំ ។
គ្រានោះ ព្រះសាស្តាជ្រាបអធ្យាស្រ័យព្រះញាតិ ក៏ទ្រង់
សំដែងយមកប្បាដិហារ្យ និម្មិតទីចង្រ្កមកែវ យាង
ចង្រ្កមក្នុងអាកាស ហើយនិម្មិតជាព្រះពុទ្ធ ១ ព្រះអង្គ
ទៀតឱ្យដោះបញ្ហា ។ ទ្រង់ត្រាស់សួរបញ្ហា ។ ព្រះ
បាទសុទ្ធោទន៍ឃើញបាដិហារ្យ មានបីតិសោមនស្ស
មិនអាចទប់បានក៏លើកអញ្ជលីថ្វាយបង្គំ ដើម្បីឱ្យព្រះ
អង្គអត់ទោស ។ ព្រះរាជាថ្វាយបង្គំក្នុងកាលនោះ
ឈ្មោះតតិយវន្ទនា ។ ស្តេចសក្យរាជទាំងអស់ ឃើញ
ព្រះពុទ្ធបិតាថ្វាយបង្គំព្រះអង្គហើយ ទើបយាងចុះចាក
អាកាសមកគង់លើពុទ្ធាសនៈវិញ ។ ខណៈនោះ ភ្លៀង
បោក្ខរព័ស្ស ក៏ធ្លាក់ចុះមក ។ ព្រះអង្គប្រារព្ធភ្លៀង

បោក្ខរព័ណ៌ សំដែងនូវមហាវេស្សន្តរជាតក ។ លុះចប់ទេសនា ស្ដេចសាក្យរាជក៏ក្រោកចាកអាសនា ថ្វាយបង្គំចៀសចេញទៅ នឹងមានអ្នកណាមួយនិមន្តព្រះអង្គឱ្យសោយក្នុងវេលាស្អែកទៀតក៏ទេ ។

(៣) **បុនទិវសេ ភគវា** លុះដល់ថ្ងៃស្អែកឡើង ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់មានភិក្ខុសង្ឃ ២ ម៉ឺនអង្គជាបរិវារ យាងចូលទៅកាន់នគរក្នុងភិក្ខាចារវេលា ត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាត ផ្សាយទៅនូវរស្មី ៦ ពណ៌ ព្រះអង្គឈរទៀបគោលថ្មឥន្ទខីល ពិចារណាថា ព្រះពុទ្ធពីបូរាណចូលទៅកាន់នគរ ដើម្បីទទួលភិក្ខារបស់រាជ-ត្រកូលមុនឬដូចម្ដេច? ព្រះអង្គជ្រាបថា ‹‹ព្រះពុទ្ធពីដើម រមែងត្រាច់ទៅតាមលំដាប់ត្រកូលទទួលភិក្ខាបំពេញបិណ្ឌបាតចារិកវត្ត›› ជ្រាបហើយក៏ចរតាមលំដាប់ផ្ទះដើម្បីបិណ្ឌបាត ។ មហាជនក្នុងនគរឃើញព្រះអង្គ ក៏ផ្អើលឆោឡោស្ទុះទៅមើលរាល់គ្នាពោលថា ‹‹ព្រះសិទ្ធត្ថរាជកុមារត្រាច់ចរបិណ្ឌបាត›› ។ ចំណែករាហុលមាតាឮសម្លេងកោលាហល ក៏សួរស្រីបម្រើ ។

ស្រីទាំងឡាយទូលថា ‹‹ព្រះភស្តានាងមកដល់នគរ ហើយ កាន់បាត្រត្រាច់សូមភិក្ខា›› ។ នាងពិម្ពាបាន ស្តាប់ក៏គិតថា ‹‹ព្រះអយ្យបុត្តកោរសក់កោរពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាវពស្រ្ត កាន់បាត្រដើរបិណ្ឌ-បាតដូចម្តេចទៅ›› ទើបនាងក្រោកយ៉ាងប្រញាប់ បើក សីហបញ្ជរ ទតឃើញព្រះអង្គ មានព្រះកាយរុងរឿង ដោយអសីត្យានុព្យញ្ជនៈជាដើម, ព្រះនាងក៏ស្លុតព្រះ រាជហឫទ័យទួញយំ ស្ទុះប្រញាប់ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះ បាទសិរីសុទ្ធោទន៍ថា ‹‹បពិត្រព្រះសម្មតិទេព, ព្រះ អយ្យបុត្តព្រះអង្គត្រាច់បិណ្ឌបាត›› ។ ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះ សណ្តាប់ហើយក៏កើតសង្វេគ ទ្រង់ម្ទីម្ទាចុះចាក ប្រាសាទ ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទូល ថា ‹‹មិនគួរព្រះអយ្យបុត្ត ដើរបិណ្ឌបាតដូច្នេះសោះ! ខ្ញុំនេះជាមនុស្សកំសត់ទុគ៌ត មិនអាចថ្វាយភត្តាហារ ដល់ភិក្ខុសង្ឃទាំងអស់ឬ? ព្រះសាស្តាត្រាស់តបថា ‹‹មហារាជ, បិណ្ឌបាតចារិកវត្តនេះ ជាវង្សនៃតថាគត ពុំមែនជាវង្សនៃខត្តិយជាតិទាំងពួងទេ, ដ្បិតថា ធម្មតា

ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ រមែងចិញ្ចឹមជីវិតដោយភិក្ខាចារិក-វត្តនេះ›› ទើបព្រះអង្គសំដែងធម៌មានបទថា ឧត្តិដ្ឋេនប្បមជ្ជេយ្យ ដូច្នេះជាដើមដល់ព្រះវរបិតា; លុះចប់គាថា ព្រះវរបិតាឋិតនៅក្នុងសោតាបត្តិផល ។

(ចប់កបិលវត្ថុបរិច្ឆេទ ទី ១៨)

ពិម្ពាពិលាបបរិច្ឆេទ ទី ១៩

(១) **ទុតិយទិវសេ ភគវា** លុះដល់ថ្ងៃជាគម្រប់ពីរ សម្ដេចព្រះភគវន្តមុនីជាទីពឹងនៃលោក ទ្រង់សំដែងធម៌ដល់ព្រះនាងបជាបតិគោតមី ។ កាលបើចប់ទេសនា ព្រះមាតុច្ឆាក៏ឋិតនៅក្នុងសោតាបត្តិផល ។ ព្រះពុទ្ធបិតាបានឋិតនៅក្នុងសកទាគាមិផល ។

លុះដល់ថ្ងៃទីបី ព្រះជិនស្រីទ្រង់យាងទៅកាន់រាជ-និវេសន៍ ព្រះពុទ្ធបិតាក៏ថ្វាយយាគូនិងភត្តាហារ ដល់ភិក្ខុសង្ឃនិងព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ហើយក្រាបទូលថា ‹‹បពិត្រព្រះសាស្ដា, កាលព្រះអង្គធ្វើទុក្ករកិរិយា មាន

ទេវតា ១ អង្គមកឋិតនៅក្នុងអាកាស ប្រាប់ខ្ញុំថា ‹‹ព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គមិនសោយអាហារអស់ ៦ ថ្ងៃ មានព្រះកាយស្គាំងស្គមដួលដេក ធ្វើមរណកាលក្នុងទីបំផុតនៃទីចង្ក្រមទៅហើយ››; កាលដែលខ្ញុំឮពាក្យទេវតា, ខ្ញុំក៏តបទៅវិញថា ‹‹យើងមិនជឿពាក្យអ្នកទេ, ឯព្រះរាជបុត្តយើងបើមិនបានត្រាស់ដឹងដរាបណា ក៏មិនធ្វើមរណកាលដរាបនោះ››; ទេវតាក៏ប្រាប់ទៀតថា ‹‹ព្រះរាជបុត្ត ដែលខំធ្វើទុក្ករកិរិយាអស់ព្រះជន្មទៅហើយ, ខ្ញុំក៏នៅតែមិនជឿពាក្យទេវតាទៀត›› ។ ព្រះសាស្តាមានព្រះពុទ្ធដីកាតបទៅវិញថា ‹‹បពិត្រមហារាជ, កាលពីដើម តថាគតកើតជាពោធិសត្វ, អាចារ្យទិសាបាមោក្ខ នាំឆ្អឹងពពែមកបង្ហាញព្រះអង្គប្រាប់ថា ‹‹បុត្រនៃអ្នកធ្វើកាលកិរិយាទៅហើយ››; ព្រះអង្គមិនជឿដូចកាលឥឡូវនេះដែរ›› ។ កាលបើសម្រេចភត្តកិច្ចហើយ ព្រះសាស្តាទ្រង់សំដែងមហាធម្មបាលជាតក ។ លុះចប់ព្រះវរបិតាបានសម្រេចអនាគាមិផល ។ ទើបព្រះសាស្តាទេសនាភត្តានុមោទនា ។ ចំណែកព្រះនាង

បជាបតិគោតមី និង ស្រីបម្រើ ក៏អង្គុយស្តាប់ធម៌ទេសនាក្នុងទីនោះ ។

(២) **សុទ្ធោទនមហារាជា** ព្រះបាទសុទ្ធោទនមហារាជ ទ្រង់ទតព្រះនេត្រទៅក្នុងពួកនាងនារី មិនបានឃើញនាងពិម្ពាទេវី ទើបត្រាស់សួរថា ‹‹ថ្ងៃនេះនាងយសោធរាពិម្ពាទេវីទៅណាក៏មិនមក››? ទើបព្រះរាជាប្រើស្រីបម្រើឱ្យទៅអញ្ជើញ ។ នាងបេសកាទៅដល់ប្រាសាទនាងពិម្ពា ឃើញនាងទ្រង់សំពត់កាសាវព្រស្ត្រគង់នៅ នាងបេសការឥតឱកាសនឹងទូល ក៏អង្គុយស្ងៀម ។ នាងយសោធរាឃើញនាងបេសកា ក៏មានព្រះសវនីយ៍ថា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដែលអាចឱ្យសម្រេចប្រយោជន៍ទាំងពួង អស់សេចក្តីករុណាដល់ពិម្ពាហើយឬ បានជាទ្រង់កាត់អាល័យអស់សេចក្តីស្នេហា ឱ្យតែពិម្ពានៅកំព្រាជាមួយនឹងកូន? តាំងពីព្រះអង្គចេញចោលពិម្ពាទៅសាងបព្វជ្ជា ពិម្ពាមានតែសេចក្តីសោកទោមនស្ស ក្តៅក្រហាយក្នុងចិត្ត ដរាបដល់សព្វថ្ងៃ, ពិម្ពាស៊ីថ្នាំពិសឱ្យក្ស័យទៅជាជាងរស់

នៅ ។ នាងបេសកាទូលតបទៅថា ‹‹បពិត្រព្រះនាង, ឥឡូវនេះព្រះវរបិតាឱ្យខ្ញុំម្ចាស់មកអញ្ជើញ ដ្បិតព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យាងមកធ្វើភត្តកិច្ច គង់នៅក្នុងរាជនិវេសន៍កំពុងសំដែងធម៌›› ។ នាងពិម្ពាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនាងបេសកា ក៏លើកព្រះកគក់ឱរាទ្រង់ព្រះកន្សែងបរិទេវនាការពិលាប, ទើបតបទៅថា ‹‹ព្រះវរបិតាឱ្យមកហៅយើងឱ្យឡើងទៅមើលព្រះភស្តាឬប្រការម្តេច? នាងបេសកាទូលថា ‹‹ព្រះវរបិតាឱ្យអញ្ជើញព្រះនាងទៅ›› ។ នាងពិម្ពាតបទៅថា ‹‹ម្នាលនាងបេសកា, ខ្លួនយើងជាស្រីកាឡកណ្ណី មានឥន្ទ្រិយវិកលគ្រប់ប្រការនឹងឡើងទៅគាល់ ក្រែងអាប់ព្រះចេស្តា, កាលមុនៗព្រះភស្តាធ្លាប់ចេញចូលមកកាន់ទីលំនៅជានិច្ច, ចុះហេតុអ្វី ឥឡូវនេះក៏ឱ្យពិម្ពាទៅគាល់ឯទីដទៃវិញ? ចូរនាងទៅក្រាបទូលព្រះវរបិតាតាមពាក្យយើងថា ‹‹នាងពិម្ពាជាស្រីកាឡកិណី បានជាព្រះរាជបុត្រចេញចោលទៅសាងបព្វជ្ជា, ហេតុនេះយើងមិនទៅគាល់ទេ; មួយទៀត ចូរនាងក្រាបទូលថា ‹‹ពិម្ពាសូមថ្វាយបង្គំលា

ស្លាប់ក្នុងថ្ងៃហើយ›› ។ នាងបេសកាក៏ត្រឡប់មកក្រាបបង្គំទូលគ្រប់ប្រការ ។

(៣) **តំ សុត្វា មហារាជា** ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់សេចក្ដី ដែលនាងបេសកាក្រាបបង្គំទូលដូច្នោះហើយ ស្ដេចទ្រង់ទូលព្រះសម្ពុទ្ធ ឱ្យទ្រង់ជ្រាបគុណនាងពិម្ពាសព្វប្រការ ស្ដេចទ្រង់អារាធនានិមន្តព្រះអង្គឱ្យយាងទៅ ។ ព្រះសាស្ដាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់សេចក្ដីអារាធនាព្រះពុទ្ធបិតា ក៏មានព្រះពុទ្ធដីកាថា ‹‹គួរណាស់, បើតថាគតមិនទៅកាន់និវេសន៍ នាងពិម្ពាក្នុងថ្ងៃនេះទេ, នាងនឹងបែកហឫទ័យក្ស័យពិត; មួយទៀត រាហុលមាតានេះមានគុណដល់តថាគតជាច្រើនអំពីអតីតកាលមក›› ទើបព្រះអង្គក្រោកចាកអាសនាប្រទានបាត្រថ្វាយព្រះវរបិតាឱ្យស្ដេចតាមទៅផង ទ្រង់ឱ្យភិក្ខុសង្ឃគង់ចាំក្នុងព្រះរាជនិវេសន៍ ព្រះអង្គយាងទៅជាមួយអគ្គសាវ័កទាំងពីរអង្គ ទ្រង់មានពុទ្ធដីកានឹងអគ្គសាវ័កថា ‹‹រាហុលមាតានេះ មានគុណដល់តថាគតជាច្រើន, បើនាងមកទ្របាទាតថាគត, អ្នកកុំ

យាត់ឡើយ›› ទើបព្រះអង្គផ្សាយរស្មី ស្តេចយាងទៅកាន់ប្រាសាទនាងពិម្ពា ដល់ហើយទ្រង់គង់លើអាសនា បង្គាប់នាងទាសីឱ្យទៅទូលព្រះនាង ។ ព្រះនាងពិម្ពាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ក្រោកចេញមកឃើញព្រះអង្គ ក៏បរិទេវនាការចូលទៅទ្រព្រះបាទា ហើយសំដែងហេតុទាំងពួងទូលព្រះសាស្តា យកព្រះកេសាទ្រព្រះបាទាសោកាយ៉ាងខ្លាំង ។ ព្រះសាស្តាមានព្រះពុទ្ធដីកានឹងព្រះវរបិតាថា ‹‹បពិត្រមហារាជ, នាងយសោធរាដែលមានចិត្តស្នេហា ចំពោះតថាគតក្នុងកាលឥឡូវនេះ មិនជាអស្ចារ្យដូចកាលពីមុនឡើយ, កាលនាងកើតជាសត្វតិរច្ឆាននោះ មានចិត្តស្នេហា លើសនេះ›› ទើបទ្រង់សំដែងចន្ទកិន្នរីជាតកដោយពិស្តារ បន្ទោបង់សេចក្តីសោកនាងពិម្ពា, លុះចប់ទេសនា នាងសម្រេចសោតាបត្តិផល ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់យាងទៅកាន់វិហារវិញ ។

(ចប់ពិម្ពាពិលាបបរិច្ឆេទ ទី១៨)

សក្យបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ២០

(១) **ចតុត្ថេ ទិវសេ** ក្នុងថ្ងៃជាគម្រប់បួន ព្រះសាស្ដាយាងទៅកាន់និវេសន៍នន្ទកុមារ ដើម្បីទទួលបិណ្ឌបាតក្នុងវេលាកំពុងធ្វើវិវាហមង្គល គេហប្បវេសនាភិសេក ទ្រង់ធ្វើភត្តកិច្ចស្រេចហើយ ទើបប្រទានបាត្រឱ្យនន្ទកុមារ ហើយសំដែងមង្គលកថាស្រេចក៏យាងចេញមក, ព្រះអង្គមិនទទួលបាត្រពីនន្ទកុមារ ។ នន្ទកុមារមិនហ៊ានថ្វាយ ក៏កាន់បាត្រយាងទៅតាមក្រោយទៅ ។ ស្រីបម្រើឃើញនន្ទយាងតាមក្រោយព្រះសម្ពុទ្ធទៅ ក៏ចូលទៅទូលព្រះនាងជនបទកល្យាណី ។ ព្រះនាងជ្រាបហេតុនោះ ក៏ចេញមកផ្ដាំឱ្យត្រឡប់មកឆាប់ ។ ព្រះនន្ទតាមដរាបតែដល់និគ្រោធារាម ។ ព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សួរព្រះនន្ទថា អ្នកបួសឬ? ព្រះនន្ទមិនហ៊ានប្រកែក ក៏ទទួលថាបួស ។ ព្រះអង្គទ្រង់បំបួសក្នុងថ្ងៃនោះ ។ លុះដល់ថ្ងៃជាគម្រប់ ៧ ព្រះនាងពិម្ពាតាក់តែងរាហុលកុមារហើយ

បញ្ជូនឱ្យមកសូមកំណប់ទ្រព្យ ក្នុងវេលាដែលព្រះអង្គយាងបិណ្ឌបាត ។ រាហុលតាមទៅដល់វិហារ ។ ព្រះអង្គគិតប្រទានលោកុត្តរសម្បត្តិ ទើបទ្រង់បង្គាប់ឱ្យព្រះសារីបុត្របំបួស ។

ចំណែកអនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី កាលដែលជួបនឹងព្រះអង្គ កាលគង់នៅក្នុងនគររាជគហៈ បានថ្វាយទានដល់ព្រះអង្គនឹងភិក្ខុសង្ឃ ហើយអារាធនាព្រះអង្គឱ្យនិមន្តទៅនគរសាវត្ថី, គហបតីត្រឡប់ទៅ ក៏ធ្វើវត្តជេតវនវិហារទុកថ្វាយ ។

គ្រានោះ ព្រះសាស្តាយាងចេញចាកនគរកបិលវត្ថុទៅកាន់នគរសាវត្ថី ។ កាលដែលព្រះអង្គគង់ក្នុងជេតវនវិហារ, ព្រះនន្ទកើតអផ្សុកចង់សឹក ។ ព្រះអង្គបានជ្រាប ក៏លួងលោមឱ្យប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ហើយនឹងឱ្យបានស្រីអប្សរ ។ ព្រះនន្ទខំប្រព្រឹត្តមិនយូរប៉ុន្មានក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ទើបទៅដោះប្តេជ្ញានឹងព្រះសាស្តា ។

(២) **អថ ខោ ភគវា ចារិកំ ចរន្តោ** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់យាងទៅកាន់ចារិកជនបទ ទ្រង់គង់នៅក្នុងអនុបិយម្ពវ័នជិតក្រុងអនុបិយៈ ។ គ្រានោះ រាជត្រកូលដែលបានប្ដេជ្ញាថា នឹងថ្វាយព្រះរាជបុត្រ ១ អង្គៗ ជាបរិវារនោះ បានចេញទ្រង់បព្វជ្ជាតាមជាច្រើន ។ ចំណែកក្សត្រ ៦ ព្រះអង្គ គឺភទ្ទិយ ១, អនុរុទ្ធ ១, ភគុ ១, កិម្ពិល ១, អានន្ទ ១, ទេវទត្ត ១ មិនទាន់ចេញទ្រង់បព្វជ្ជានៅឡើយ ទើបសក្យៈទាំងពួងពោលថា ‹‹យើងរាល់គ្នាឱ្យកូនទៅបួសអស់ហើយ, ឯក្សត្រ ៦ ព្រះអង្គនេះ មិនមែនជាព្រះញាតិទេដឹង បានជាមិនទៅបួស›› ។ លំដាប់នោះ មហានាមសក្យៈជាបុត្រអមិតោ្តទនៈ មានព្រះបន្ទូលនឹងព្រះអនុរុទ្ធជាព្រះអនុជថា ‹‹ខ្លួនអ្នកក្ដី ខ្លួនខ្ញុំឯងក្ដី គួរទៅបួស›› ។ អនុរុទ្ធតបទៅថា ទូលបង្គំពុំទៅទេ ។ មហានាមថា បើអ្នកមិនទៅបួស គួររៀនធ្វើការងារចុះ, ខ្ញុំនឹងទៅបួស ។ អនុរុទ្ធសួររឿងការងារ ។ មហានាមក៏សំដែងប្រាប់ការងារ

ទាំងនោះមានកសិកម្មជាដើម ។ អនុរុទ្ធឃើញថា លំបាកណាស់ ។

ព្រះអនុរុទ្ធនេះ ជាក្សត្រប្រកបដោយសុខុមាលជាតិ ពុំដែលស្គាល់លំបាក, សូម្បីតែពាក្យថាគ្មានក៏ពុំដែលឮផង, បានជាមានរឿងជាប់តមកថា ថ្ងៃមួយក្សត្រទាំង៦ព្រះអង្គ ទ្រង់ក្រសាលអង្គញ់ជាមួយគ្នាភ្នាល់ដាក់នំថា ‹‹បើអ្នកណាចាញ់ ត្រូវយកនំមកសង›› ។ អនុរុទ្ធចេះតែចាញ់រាល់ក្តា ក៏បញ្ជូនមនុស្សឱ្យទៅយកនំពីព្រះមាតា ដរាបដល់ព្រះមាតាប្រាប់ថានំគ្មានទេ ។ កាលអ្នកបម្រើទៅក្រាបទូលតាមសេចក្តីនោះ, ព្រះអនុរុទ្ធក៏ប្រើឱ្យទៅយកនំគ្មាននោះមក ព្រោះពាក្យថាគ្មានព្រះអនុរុទ្ធមិនដែលឮ ។ ព្រះមាតាក៏ឱ្យយកភាជនៈទទេមកថ្វាយ ។ ទេវតាលបដាក់នំទិព្វក្នុងភាជនៈនោះ ។ អ្នកបម្រើនាំយកទៅ ស្រាប់តែឃើញនំមានក្លិនប្លែក ។ ក្សត្រទាំង៦អង្គក៏គ្នាសោយ ។ ព្រះអនុរុទ្ធសួរព្រះមាតាថា ហេតុអ្វីក៏ពីដើមមកទ្រង់ពុំប្រទាននំគ្មានដល់ទូលបង្គំ? តាំងពីថ្ងៃទៅ ទូលបង្គំពុំទទួលព្រះរាជទាននំដទៃ

ទេ ។ ព្រះមាតាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ហើយ ក៏សួរអ្នកបម្រើ ។ អ្នកបម្រើក្រាបទូលថា ភាជនៈដែលយកពីនេះទៅជាភាជនៈទទេ លុះដល់ទៅទីក្រសាលអង្គុញ់ក៏ស្រាប់តែឃើញនំពេញភាជនៈ ។ ព្រះមាតាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ហើយក៏ទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា ‹‹កូនអញបិតនៅជាយរាវាសដរាបណា ទេវតាក៏នឹងដាក់នំទិព្វឱ្យដរាបនោះមិនខាន ។

(៣) **អថេកទិវសំ តយោ ខត្តិយា** ថ្ងៃមួយជាខាងក្រោយមក ក្សត្រទាំង៣ព្រះអង្គសួរគ្នាថា ភោជនាហារកើតក្នុងទីណា? ចំណែកកិម្ពិលឆ្លើយថា ‹‹ភោជនាហារកើតក្នុងជង្រុក›› ។ ភទ្ទិយឆ្លើយថា ‹‹កើតក្នុងឆ្នាំង›› ព្រោះឃើញគេដោះបាយអំពីឆ្នាំង ។ អនុរុទ្ធឆ្លើយថា ‹‹កើតក្នុងភាជនៈ›› លុះដល់គ្រាខាងក្រោយទើបជ្រាបថា ‹‹កើតអំពីស្រែ›› ក៏មានសេចក្ដីនឿយណាយក្នុងឃរាវាស ទើបបបួលគ្នាទាំង៦អង្គ សោយសម្បត្តិអស់ ៧ ថ្ងៃ ហើយក៏ចេញចាកនគរកបិលវត្ថុទៅជាមួយនឹងបរិវារ, លុះដល់ទីបំផុតដែនក៏ឱ្យបរិវារត្រឡប់មកវិញ ។

ក្សត្រទាំង ៦ អង្គនិងឧបាលិកប្បកៈទៅដល់ដែនមល្លរដ្ឋ ក៏ដោះគ្រឿងអម្ពរឱ្យទៅឧបាលិកប្បកៈ យកទៅលក់ចិញ្ចឹមជីវិត ហើយយាងទៅ ។ ឧបាលិកប្បកៈទទួលបង្វិចត្រឡប់ដើរមកគិតថា ‹‹ធម្មតាសាក្យរាជកាចណាស់ កាលបើឃើញអញបានគ្រឿងអម្ពរ មុខជាគិតថា ‹‹ឧបាលិនេះ សម្លាប់រាជឱរសយកគ្រឿងអាភរណៈ›› ហើយនឹងធ្វើរាជទណ្ឌដល់អញពុំខាន›› ។ ឧបាលិគិតដូច្នោះហើយ ក៏យកបង្វិចព្យួរលើមែកឈើហើយទៅតាមក្សត្រទាំង ៦ អង្គវិញ ។ ក្សត្រទាំង ៦ អង្គ ឃើញឧបាលិមកដល់ក៏សួរសព្វគ្រប់ប្រការ, កាលបើឧបាលិក្រាបទូលតាមដំណើរហើយ, ក៏នាំគ្នាទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្ដា ទូលសូមឱ្យព្រះអង្គបំបួសឧបាលិកប្បកៈជាមុន ដើម្បីបន្ទន់មានៈរបស់ខ្លួន ។ ព្រះសាស្ដាក៏បំបួសឧបាលិមុនហើយ ទើបបំបួសក្សត្រទាំង ៦ អង្គជាខាងក្រោយ ។

ចំណែកភទ្ទិយ បានសម្រេចវិជ្ជា ៣ ក្នុងវស្សានោះ ។ ព្រះអនុរុទ្ធបានទិព្វចក្ខុញ្ញាណ, គ្រាក្រោយ

កាលព្រះសាស្តាទេសនាមហាបុរិសវិតក្កសូត្រ ក៏បាន សម្រេចអរហត្តផល ។ ព្រះអានន្ទបានសម្រេច សោតាបត្តិផល ។ ព្រះភគុ និងកិម្ពិលចម្រើនវិបស្សនា បានសំរេចព្រះអរហត្ត ។ ព្រះទេវទត្តបានឫទ្ធិជា បុថុជ្ជន ។ លំដាប់នោះ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់យាងទៅ នគរកោសម្ពី មហាជននាំគ្រឿងសក្ការៈទៅថ្វាយ ក៏សួរ រកត្រឹមតែព្រះសាស្តានិងអសីតិសាវ័ក, ត្រង់ទេវទត្តឥត នរណាសួររកសោះ ។ ទេវទត្តអន់ចិត្តក៏ស្វែងរកពួក បានហើយ ព្យាយាមធ្វើកម្មអាក្រក់ ដរាបដល់ព្រះ ធរណីស្រូបយកទៅ ។

(ចប់សក្យបព្វជ្ជាបរិច្ឆេទ ទី ២០)

មេត្តេយ្យព្យាករណបរិច្ឆេទ ទី ២១

(១) **ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ** ក្នុងកាលពុទ្ធុប្បាទនៃព្រះ សព្វញ្ញូជាម្ចាស់នៃយើងនេះ ព្រះមេត្តេយ្យពោធិសត្វ មកកើតក្នុងផ្ទៃនៃនាងកាញ្ចនាទេវី ជាអគ្គមហេសីនៃ

ព្រះបាទអជាតសត្តុរាជ, លុះគ្រប់ទសមាសកាលណា ក៏ប្រសូតចាកឧទរព្រះមាតាបាននាមថា ‹‹អជិតកុមារ›› មានវ័យចម្រើនដោយលំដាប់មក ទើបមានព្រះរាជ-ហឫទ័យជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ អជិតកុមារ បានឃើញពុទ្ធរូបសិរី បានស្តាប់ទេសនា ក៏គិតថា ‹‹បុគ្គលដែលមិនបានឱ្យទានរក្សាសីលជាដើម មិន អាចត្រាស់ដឹងសព្វញ្ញុតញ្ញាណបានឡើយ›› ទើបលា ព្រះបិតាទៅបព្វជ្ជា បានឧបសម្បទាមួយអន្លើដោយ បរិវារ ១ ពាន់ ហើយបានរៀននូវព្រះពុទ្ធវចនៈចេះចាំ ច្រើនបង្ហាញព្រះត្រៃបិដកដល់ភិក្ខុជាច្រើន ។

កាលដែលព្រះសាស្តា ទ្រង់ត្រឡប់មកកាន់នគរ កបិលវត្ថុក្នុងលើកទី២ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តនិគ្រោធារាម, ព្រះនាងបជាបតិគោតមីទ្រង់ព្រះចិន្តាថា ‹‹អាត្មាអញ គ្មានវត្ថុអ្វីថ្វាយព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទេ គួរតែអញនឹងថ្វាយ ចីវរសាដក, បើនឹងទិញសំពត់មានថ្លៃច្រើន ក៏ពេញជា គួរហើយ, តែបើអាត្មាអញត្បាញសំពត់ដោយដៃខ្លួន វិញ ទើបរឹតតែគួរជាង›› ហើយព្រះនាងឱ្យជាងធ្វើផើង

មាស ៧ យកមកដាក់ដីដាំគ្រាប់កប្បាសស្រោចដោយទឹកដោះគោ, លុះដល់កប្បាសដុះឡើងមានផ្កាផ្លែ, នាងក៏បេះដោយព្រះហស្ត នាងយកមកធ្វើជាសំឡីរវៃជាអម្បោះ ដរាបដល់ត្បាញជាសំពត់សាដកពីរផ្ទាំង, មួយផ្ទាំងៗ បណ្ដោយ ១៤ ហត្ថ ទទឹង ៥ ហត្ថ ដូចគ្នាទាំងពីរផ្ទាំង ទើបនាងបត់សាដកនោះដាក់ក្នុងប្រអប់មាសព្រមទាំងសំពត់ដទៃទៀតផង ហើយឱ្យស្រីបរិវារកាន់ដើរតាមក្រោយទៅកាន់និគ្រោធារាម ដល់ហើយនាងថ្វាយបង្គំដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋាន ទៀបបាទាព្រះសម្មា-សម្ពុទ្ធ, ព្រះនាងលើកសំពត់ថ្វាយ ក្រាបទូលតាមដំណើរ ដើម្បីឱ្យព្រះអង្គទទួលអនុគ្រោះដល់នាង ។

(២) **សង្ឃេ ទេហិ** ព្រះសាស្ដាទ្រង់ព្រះសវនាការយើយតបថា ‹‹បពិត្រនាងបជាបតិគោតមី, ចូរព្រះនាងថ្វាយសំពត់នេះដល់សង្ឃនឹងមានផលច្រើន›› ។ ព្រះនាងបជាបតិគោតមី អង្វរអស់វារៈ២ដង ៣ដង ក៏ព្រះសាស្ដានៅតែបង្គាប់ឱ្យនាងថ្វាយដល់សង្ឃ ។ ចំណែកពុទ្ធាធិប្បាយដែលឱ្យនាងថ្វាយដល់សង្ឃដូច្នោះ ព្រោះ

ព្រះអង្គប្រាថ្នាដើម្បីសំដែងគុណព្រះសង្ឃ ដែលមានជាតំណមកខាងក្រោយ ។ ព្រះនាងបជាបតិតូចព្រះរាជហឫទ័យ ក៏ទៅរកព្រះអានន្ទឱ្យជួយអង្វរ ។ ព្រះអង្គក៏នៅតែមិនព្រមទទួល ទើបទ្រង់សំដែងបាដិ-បុគ្គលិកទាននិងសង្ឃទាន ។ នាងទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ធម៌ទេសនាមានសេចក្ដីជ្រះថ្លា ទើបលើកសំពត់ថ្វាយដល់ព្រះសង្ឃ តម្កល់ទុកទៀបទីជិតព្រះសារីបុត្រ ។ ព្រះសារីបុត្រមិនទទួល ។ នាងនាំយកទៅប្រគេនព្រះថេរៈជាលំដាប់ៗ មិនមានអង្គណាមួយទទួលឡើយ ។ នាងនាំទៅដំកល់ទុក ក្នុងទីជិតអជិតភិក្ខុទើបនឹងបួសថ្មីគង់ចុងសាសន៍បំផុត ។ អជិតភិក្ខុក៏ទទួលយកសំពត់នោះ ។ ព្រះនាងក៏កើតសេចក្ដីទោមនស្ស ។ ព្រះសាស្ដាជ្រាបហើយ ទ្រង់ឱ្យព្រះអានន្ទយកបាត្រមកថ្វាយ, កាលព្រះអានន្ទនាំបាត្រមក, ទ្រង់អធិដ្ឋានថា ‹‹សាវ័កទាំងពួងកុំឱ្យបានបាត្រនេះ, សូមឱ្យអជិតភិក្ខុបានបាត្រនេះចុះ›› ទើបបោះបាត្រទៅក្នុងអាកាស ។ ព្រះសារីបុត្រទូលថា ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទៅរកបាត្រមក

ថ្វាយ ។ ព្រះអង្គក៏អនុញ្ញាត ។ ព្រះថេរៈទៅរកមិនឃើញ ។ ព្រះថេរៈទាំងអស់ទៅរកក៏មិនឃើញទៀត ។ លំដាប់នោះ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យអជិតភិក្ខុរកបាត្រ ។ អជិតក៏គិតថា ‹‹ព្រះថេរៈទាំងពួង ប្រកបដោយឫទ្ធិរកបាត្រព្រះអង្គមិនឃើញ, អាត្មាអញជាបុថុជ្ជនក៏មិនអាចនឹងរកឃើញឡើយ›› គិតហើយក៏ទទួលថា ‹‹ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងរកបាត្រក្នុងវេលានេះ›› ទើបអជិតភិក្ខុរមិលមើលអាកាសហើយអធិដ្ឋានថា ‹‹អាត្មាអញបួសគ្មានប្រាថ្នាលាភ, ប្រាថ្នាតែប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការត្រាស់ដឹង និងចម្លងសត្វលោក សូមឱ្យបាត្រព្រះអង្គ មកបិតនៅក្នុងដៃនៃយើងដោយឆាប់›› ។ ខណៈនោះ បាត្រក៏ធ្លាក់ចាកអាកាស មកប្រតិស្ឋានលើព្រះហស្តអជិតភិក្ខុដោយហេតុអស្ចារ្យ ។ ព្រះមាតុច្ឆាឃើញហើយ មានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្ស ថ្វាយបង្គំចូលទៅកាន់រាជនិវេសន៍វិញ ។ ព្រះសាស្តាក៏សំដែងបុព្វហេតុ

ទាំងពួងនៃអជិតភិក្ខុ ហើយទ្រង់ព្យាករអជិតភិក្ខុថា នឹងបានជាអង្គព្រះអរិយមេត្តេយ្យ ។

(ចប់មេត្តេយ្យព្យាករណបរិច្ឆេទ ទី ២១)

ពុទ្ធបិតុនិព្វានបរិច្ឆេទ ទី២២

(១) **តតោ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ** លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ចេញចាកនិគ្រោធារាម ទៅកាន់រាជគហនគរ គង់នៅក្នុងវេឡុវនវិហារ មួយអន្លើដោយភិក្ខុសង្ឃ គង់ចាំវស្សាជាគម្រប់ ៤ ដរាបអស់វស្សា លុះដល់វស្សាជាគំរប់ ៥ ព្រះអង្គយាងទៅគង់ក្នុងកូដាគារ-សាលាព្រៃមហាវ័ន ក្នុងនគរវេសាលី ដើម្បីអនុគ្រោះដល់វេនេយ្យជន ។ គ្រានោះ ព្រះបាទសិរីសុទ្ធោទន៍ទ្រង់ប្រឈួនធ្ងន់ ។ សាក្យរាជទាំងពួងមានព្រះនាងបជាបតិគោតមីជាដើម ខំរក្សាព្រះរោគនោះ ក៏មិនអាចឱ្យរម្ងាប់ទៅបាន ។ ព្រះពុទ្ធបិតាក៏ផ្ទំបម្រះននៀលលើព្រះសយនា ទ្រង់រលឹកដល់ព្រះសាស្ដា ហើយមានព្រះ

បរិវិតក្កថា បើព្រះសាស្តាយាងស្ទាបព្រះសិរសា, ព្រះអានន្ទមកស្ទាបព្រះសរីរកាយ គឺឆ្អឹងជំនីរសងខាង, ព្រះរាហុលមកបរាមាសព្រះបិដ្ឋិ កាលឯណា, ទុក្ខវេទនារោគាពាធនៃអាត្មាអញ ក៏នឹងរម្ងាប់ទៅក្នុងកាលនោះ ។

ក្នុងបច្ចូសសម័យនៃថ្ងៃនោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់រមិលមើលនូវវេនេយ្យសត្វ បានជ្រាបហេតុថាព្រះពុទ្ធបិតាប្រឈួន ទ្រង់ព្រះបរិវិតក្កថា កាលនេះគួរតថាគតទៅប្រោសព្រះបិតា ដែលកំពុងនឹកដល់តថាគត, ទើបព្រះអង្គហៅព្រះអានន្ទមកប្រាប់ហេតុគ្រប់ប្រការ ហើយបង្គាប់អានន្ទឱ្យប្រាប់ភិក្ខុទាំងពួង ។ ព្រះអានន្ទទទួលព្រះពុទ្ធដីកា ។ កាលបើភោក្ខុសង្ឃមកដល់, ព្រះអង្គប្រាប់ហេតុស្រេចហើយ ទ្រង់នាំភិក្ខុសង្ឃ ៥០០ អង្គទៅកាន់នគរកបិលពស្តុ តាមអាកាស ដល់ហើយទ្រង់យាងចូលទៅកាន់ព្រះរាជមន្ទីរ ទតឃើញព្រះវរបិតាមានព្រះកាយទុព្វលភាព ក៏ត្រាស់សួរព្រះរោគ ។ ព្រះពុទ្ធបិតា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកាក៏ស្រក់

ព្រះជលនេត្រទូលថា ទុក្ខវេទនានៃខ្ញុំមានកម្លាំងណាស់ ស្មើរនឹងដាច់ជីវិត ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ក៏លើកព្រះហស្តខាងស្តាំធ្វើសត្យាធិដ្ឋានថា ‹‹តថាគតខំបំពេញអភិនីហារ សាងសមត្ថិសបារមី អស់មួយអសង្ខេយ្យ និងមួយសែនកប្បនេះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សត្វលោក›› ទើបព្រះអង្គទ្រង់បរាមាសព្រះសិរព្រះវរបិតា ដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ។ ទុក្ខវេទនាព្រះសិរក៏វិនាសបង់ទៅ ។ លំដាប់នោះ ព្រះអានន្ទថ្វាយបង្គំព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធហើយ ធ្វើសត្យាធិដ្ឋាន លើកព្រះហស្តខាងស្តាំ ស្ទាបព្រះហស្តព្រះរាជាខាងស្តាំ ។ ទុក្ខវេទនាក៏វិនាសទៅ ។ លំដាប់នោះ ព្រះអានន្ទតាំងសត្យាធិដ្ឋានហើយ លើកព្រះហស្តបរាមាសព្រះហស្តព្រះរាជាខាងឆ្វេងទៀត ។ ព្រះរោគក៏វិនាសទៅ ។ ព្រះរាហុលធ្វើសត្យាធិដ្ឋានហើយ ស្ទាបព្រះបិដ្ឋិព្រះរាជអយ្យកោ ដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ។ ទុក្ខវេទនាក៏វិនាសទៅទៀត ។

(២) **តទា រាជា ខគ្គតរោគោ** ក្នុងកាលនោះ ព្រះពុទ្ធបិតាមានព្រះរោគាពាធប្រាសទៅហើយ ស្ដេចក្រោកចាកសិរីសយនា មានព្រះបីតិសោមនស្សលើកព្រះកធ្វើអញ្ជលីចំពោះព្រះសាស្ដា ។ សម្ដេចព្រះភគវាទ្រង់ពិចារណាអាយុសង្ខារនៃពុទ្ធបិតា ក៏ជ្រាបថា នៅតែ ៧ ថ្ងៃទៀតនឹងសុគត ។ ព្រះរាជាក៏អារាធនាឱ្យព្រះអង្គសំដែងធម៌ ។ ព្រះសាស្ដាទ្រង់អនិច្ចតាទិបដិ-សំយុត្ត គឺព្រះត្រៃលក្ខណ៍, លុះចប់កាលណា ព្រះពុទ្ធបិតាបានសម្រេចអរហត្តផល ។ ដល់ថ្ងៃជាគម្រប់ ៧ ព្រះពុទ្ធបិតាក្រាបទូលព្រះសាស្ដាថា អាយុសង្ខារខ្ញុំនេះតិចណាស់ ខ្ញុំសូមថ្វាយបង្គំលាព្រះសាស្ដាចូលនិព្វាន សូមទ្រង់អនុញ្ញាត ។ ចំណែកខត្តិយវង្សបានទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ហើយ បរិទេវនាការទួញយំ ។ ព្រះពុទ្ធបិតា សូមស្មាលាទោសនឹងព្រះសាស្ដា ស្រេចហើយ ក៏បរិនិព្វានក្នុងកាលនោះ ។ ព្រះមុនិន្ទពិនលោកនាថ ទ្រង់សំដែងធម៌បន្ទោបង់សោកនៃពួកសាក្យរាជហើយ មានព្រះពុទ្ធដីកាបង្គាប់ព្រះមហា-

កស្សបត្ថេរ ឱ្យមើលទីបូជាព្រះភ្លើង ។ ព្រះមហាកស្សបត្ថេរក៏ទទួលតាមព្រះពុទ្ធដីកា ។ ក្នុងកាលនោះ ពពួកទេវតាក្នុងម៉ឺនលោកធាតុ មកប្រជុំព្រមគ្នា ។ កាលព្រះមហាកស្សបត្ថេរ បង្គាប់ឱ្យតាក់តែងជើងថ្ករស្រេចហើយ ក៏ទៅក្រាបទូលព្រះបរមគ្រូ ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ព្រះសិរសាព្រះពុទ្ធបិតា ដោយព្រះហស្តទ្រង់ស្រោចដោយសុគន្ធវារីស្រេចហើយ លើកព្រះបរមសពដាក់ក្នុងមឈូសរ័តន៍, ទើបព្រះសាស្តាលើកមឈូសដោយព្រះអង្គឯង នាំទៅកាន់ទីបូជា, ព្រះអង្គទ្រង់ឃាត់សក្កទេវរាជមិនឱ្យថ្វាយព្រះភ្លើងមុន, ទ្រង់ថ្វាយព្រះភ្លើងដោយព្រះអង្គឯង ។ ឯព្រះញាតិព្រះសាស្តាទាំង ៦ នគរគឺ នគរកបិលវត្ថុ ១, ទេវទហៈ ១, កោលយៈ ១, សក្ករៈ ១, សុប្បវាសា ១, វេរនគរ ១ ក៏សោកសៅបរិទេវនាការ ក្នុងគ្រាដែលព្រះពុទ្ធបិតាទ្រង់ចូលនិព្វាន ទើបបបួលគ្នាមកប្រជុំព្រមក្នុងកបិលវត្ថុនគរទាំងអស់ ដើម្បីថ្វាយភត្តាហារដល់ព្រះសាស្តានិងភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះសព្វញ្ញូទ្រង់ទទួលយញ្ញទាន

ស្រេចហើយ ទ្រង់ធ្វើអនុមោទនាសំដែងធម៌ប្រោស ព្រះញាតិ ហើយយាងទៅគង់ក្នុងនិគ្រោធារាម ។ គ្រា នោះ ព្រះនាងបជាបតិគោតមីទៅសូមបព្វជ្ជា ។ ព្រះ អង្គមិនអនិញ្ញាត ទើបព្រះអង្គយាងទៅគង់ក្នុងកូដា-គារសាលា ។ លំដាប់នោះ ព្រះនាងបជាបតិគោតមី តាមទៅសូមបព្វជ្ជាទៀត បានឱ្យព្រះអានន្ទជួយអង្វរ។ ព្រះអង្គក៏នៅតែមិនអនុញ្ញាត ។ គ្រានោះព្រះសាស្តា យាងទៅគង់ក្នុងនគរសាវត្ថី។ ព្រះនាងបជាបតិគោតមី ក៏នាំខត្តិយកញ្ញា ៥០០ អង្គជាបតរិវារតាមទៅសូម បព្វជ្ជា ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ករុណាក៏ប្រទានបព្វជ្ជា ឧបសម្បទាដោយគរុធម៌ ៨ ប្រការ ។

(ចប់ពុទ្ធបិតុនិព្វានបរិច្ឆេទ ទី ២២)

បរិនិព្វានបរិច្ឆេទ ទី ២៣

(ពុទ្ធាធិវាសនដ្ឋាន)

(១) សម្តេចព្រះភគវន្តអនន្តញ្ញាណ តាំងពីទ្រង់ បានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធស្រេច ទ្រង់ត្រេចប្រកាសព្រះ

ពុទ្ធសាសនាដឹកនាំវេនេយ្យជនជាច្រើនតំបន់ ឱ្យចូលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាតាមនិហារនេះ ។ ទីឋានដែលព្រះអង្គធ្លាប់គង់ប្រកាសធម្មវិន័យនោះមាន១៨កន្លែគឺៈ វស្សាទី១ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សានៅព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័នជិតក្រុងពារាណសី១, វស្សាទី២ ទី៣ ទី៤ ព្រះអង្គគង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តវេឡុវនារាម ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ១, វស្សាទី ៥ ព្រះអង្គគង់ចាំវស្សាក្នុងកូដារសាលាព្រៃមហាវ័ន ជិតក្រុងវេសាលី១, វស្សាទី៦ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាលើមកដបព៌ត ក្នុងដែនមគធៈ១, វស្សាទី ៧ ព្រះអង្គឡើងទៅចាំវស្សាក្នុងឋានតាវត្តិង្ស លើថ្មបណ្ឌុកម្ពលសិលាអាសន៍ ត្រាស់ប្រទានព្រះសត្តប្បករណាភិធម្ម ៧ គម្ពីរ ប្រោសពុទ្ធមាតា ១, វស្សាទី ៨ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងភេសកលាវ័ន ក្នុងតគ្គរាជនបទ ១, វស្សាទី៩ ព្រះអង្គទ្រងគង់ចាំវស្សា ក្នុងព្រៃបាលិលេយ្យកៈ១, វស្សាទី១០ ទី១១ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងដងព្រៃ ជិតស្រុកព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះសាលេយ្យកគ្រាម១, វស្សាទី១២ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំ

វស្សានៅក្រោមដើមស្តៅ ដែលនឡេរុយក្សរក្សា ១, វស្សាទី ១៣ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សា នៅភ្នំបាលិលេយ្យកបព៌ត ១, វស្សាទី ១៤ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងជេតវនវិហារ ជិតក្រុងសាវត្ថី១, វស្សាទី ១៥ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តនិគ្រោធារាម ជិតក្រុងកបិលពស្តុ ដើម្បីប្រោសពួកព្រះញាតិ១, វស្សាទី ១៦ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងស្រុកអាឡវី ដើម្បីប្រោសអាឡវកយក្ស ១, វស្សាទី១៧ ទី១៨ ទី១៩ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវេឡុវនារាម ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ១, វស្សាទី២០ ដល់២៩ ព្រះអង្គទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងជេតវនមហាវិហារ ជិតក្រុងសាវត្ថី១, វស្សាទី ៣០ ដល់ទី ៣៥ ព្រះអង្គគង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តបុព្វារាម ១, វស្សាទី៣៦ ដល់ទី៤៤ ព្រះអង្គគង់ចាំវស្សាក្នុងជេតវនមហាវិហារ ជិតក្រុងសាវត្ថី១, វស្សាទី៤៥ ព្រះអង្គគង់ចាំវស្សាក្នុងស្រុកវេឡុវគ្រាម ១ ។ រួមទីកន្លែងដែលព្រះអង្គធ្លាប់គង់ត្រូវជា១៨ កន្លែង រួមវស្សាទាំងអស់ មានចំនួន ៤៥ វស្សា ។

(២) ក្នុងរវាង ៤៥ វស្សានេះ ព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចទាំង ៥ ប្រការ ជាកិច្ចដែលព្រះពុទ្ធទាំងពួងតែងធ្វើក្នុងការប្រកាសសាសនា គឺ **បុព្វណ្ហេ បិណ្ឌាញ្ញ** ក្នុងវេលាព្រឹកទ្រង់ត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាត ១, **សាយណ្ហេ ធម្មទេសនំ** ក្នុងវេលារសៀលទ្រង់សំដែងធម៌ទេសនាដល់សាធារណជន ១, **បទោសេ ភិក្ខុឱវាទំ** ក្នុងវេលាព្រលប់ទ្រង់ប្រទានឱវាទចំពោះតែពួកភិក្ខុ ១, **អឌ្ឍរត្តេ ទេវបញ្ហានំ** ក្នុងវេលាកណ្ដាលអធ្រាត្រ ទ្រង់ដោះស្រាយប្រស្នានៃពួកទេវតា ១, **បច្ចូសេ វ គតេ កាលេ ភព្វាភព្វេ វិលោកនំ** ដល់វេលាបែកបច្ចូស ទ្រង់ប្រមើលមើលនូវសត្វដែលមានភ័ព្វនិងឥតភ័ព្វ ១ ។ បើទ្រង់ឃើញសត្វណាមានភ័ព្វ ហើយជាពុទ្ធវេនេយ្យ, នោះព្រះអង្គទ្រង់និមន្តទៅប្រោស ដោយព្រះអង្គឯង, បើសត្វណាជាសវកវេនេយ្យ មាននិស្ស័យត្រូវសាវ័កអង្គណាប្រោសបាន, នោះព្រះដ៏ទ្រង់ញាណ ទ្រង់ចាត់សាវ័កអង្គនោះឱ្យទៅប្រោស ។

(៣) ព្រះដ៏មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ប្រព្រឹត្តធ្វើពុទ្ធកិច្ចទាំង ៥ ប្រការនេះអស់ ៤៥ វស្សា ។ ដល់ចេញវស្សាទី ៤៥ ព្រះអង្គទ្រង់និមន្តចេញ អំពីស្រុកវេឡុវៈ ត្រាច់ទៅកាន់ចារិកតាមលំដាប់ ដល់ថ្ងៃពេញបូណ៌មីខែមាឃ[9] ឆ្នាំម្សាញ់បញ្ចស័ក, ព្រះអង្គគង់នៅបាវាលចេតិយ ព្រះជិនស្រីទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារ ដោយព្រះពុទ្ធដីកាចំពោះមារថា ‹‹ម្នាលមារមានចិត្តបាប, ចូរអ្នកមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយតិចចុះ, ការបរិនិព្វានរបស់តថាគតមិនយូរប៉ុន្មានទេ កន្លង ៣ ខែ អំពីថ្ងៃនេះទៅតថាគតនឹងបរិនិព្វានហើយ›› លុះព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារដូច្នេះហើយ ក៏កក្រើកផែនដីយ៉ាងធំ គួរឱ្យភ្លូកភ្លឹកព្រឺព្រួចរោម ទាំងផ្គរក៏លាន់ឮឡើង ។ ពួកសាវកទាំងឡាយមានព្រះអានន្ទជាដើម ក៏កើតសង្វេគសោយសោកជាទុក្ខក្តុកក្តួលគ្រប់ៗអាត្មា។ តមក សម្តេចព្រះភគវា ទ្រង់ចូទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុង

---

[9] -ថ្ងៃនេះដែលពុទ្ធសាសនិកជនធ្វើបុណ្យមាឃបូជាជាទីរលឹកដល់ការដាក់អាយុសង្ខាររបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

វេសាលី, ត្រឡប់ពីបិណ្ឌបាត ទ្រង់ក្រឡេកទតក្រុងវេសាលីមានព្រះពុទ្ធដីកានឹងព្រះអានន្ទថា ‹‹តថាគតឃើញក្រុងវេសាលីម្តងនេះជាទីបំផុតហើយ›› ហើយទ្រង់ធ្វើពុទ្ធដំណើរទៅដល់ភណ្ឌគ្រាម ទ្រង់ត្រាច់ទៅកាន់ចារិកតាមលំដាប់ ដរាបដល់នគរកុសិនារា ទ្រង់ចូលទៅកាន់សាលវ័នរបស់ពួកមល្លក្សត្រ ដែលជាទីចូលទៅក្នុងក្រុងកុសិនារា ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទថា ‹‹ម្នាលអានន្ទ ចូរអ្នករៀបចំគ្រែឱ្យមានក្បាលដំណេកបែរទៅទិសខាងជើង ក្នុងចន្លោះសាលព្រឹក្សទាំងគូឱ្យតថាគតឆាប់›› ។ ព្រះអានន្ទក៏ទទួលធ្វើតាមព្រះពុទ្ធដីកា ។ គ្រានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់មានព្រះសតិសម្បជញ្ញៈ ទ្រង់សម្រេចសីហសេយ្យាផ្អៀងទៅខាងស្តាំ យកព្រះបាទឆ្វេងតម្រួតលើព្រះបាទស្តាំ ។

(៤) ក្នុងគ្រាដែលព្រះបរមសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ផ្ទំលើអនុដ្ឋានសយនាជាទីចូលបរិនិព្វាននេះ ព្រះមហាអានន្ទបានក្រាបបង្គំទូលសួរនូវវត្តប្រតិបត្តិផ្សេងៗ ជាច្រើន ដែលត្រូវប្រព្រឹត្តធ្វើក្នុងកាលជាខាងក្រោយមក

ទៀត; ព្រះអានន្ទបានស្តាប់ព្រះពុទ្ធតម្រាស់ ត្រាស់ប្រាប់គ្រប់ប្រការ ហើយចូលទៅកាន់វិហារ ឈរតោងត្រដោកទ្វារយំរៀបរាប់ជាអនេកប្រការ ។ សម្តេចព្រះបរមសាស្តា ទ្រង់ឱ្យភិក្ខុទៅហៅព្រះអានន្ទមក ទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកា សរសើរគុណសម្បត្តិរបស់អានន្ទដោយប្រការជាច្រើន ហើយទ្រង់ឱ្យព្រះអានន្ទទៅថ្វាយដំណឹងដល់ពួកមល្លក្សត្រ ។ ពួកមល្លក្សត្រនិងព្រះរាជបុត្រព្រះរាជសុណិសា ព្រមទាំងព្រះជាយារបស់មល្លក្សត្រ បានជ្រាបហើយ ក៏កើតទុក្ខតូចព្រះទ័យ ពោរពេញដោយសេចក្តីអាល័យ នាំគ្នាចូលទៅក្នុងសាលវ័នដើម្បីឱ្យទាន់ព្រះសាស្តា ទាំងពពួកទេវតាក៏ចូលមកណែនណាន់តាន់តាប់ ។ ដល់បច្ឆិមយាមរាត្រី សម្តេចព្រះជិនស្រីទ្រង់ត្រាស់នឹងភិក្ខុទាំងឡាយថា ‹‹**ហន្ទទានិ ភិក្ខវេ អាមន្តយាមិ វោ វយធម្មា សង្ខារា អប្បមាទេន សម្បាទេថ**›› ដូច្នេះហើយទ្រង់ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន, ចេញចាកបឋមជ្ឈាន ចូលកាន់ទុតិយជ្ឈាន, តតិយជ្ឈាន, ចតុត្ថជ្ឈាន, អាកាសា-

នញ្ចាយតនសមាបត្តិ, វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតន-សមាបត្តិ, សញ្ញាវេទយិតនិរោធ, ទ្រង់ចេញចាក សញ្ញាវេទយិតនិរោធ ថយមកកាន់អាកិញ្ចញ្ញាយតន-សមាបត្តិវិញ ជាបដិលោមច្រាសរហូតដល់បឋមជ្ឈាន ទើបចូលជាអនុលោមបណ្តោយ ដល់ត្រឹមចតុត្ថជ្ឈាន, ចេញអំពីចតុត្ថជ្ឈានហើយ ក៏ទ្រង់បរិនិព្វាន ក្នុងចន្លោះនោះ ។

(៥) ពុទ្ធបរិស័ទាំងឡាយ មានពួកមល្លក្សត្រអ្នកក្រុងកុសិនារាជាប្រធាន បានចាត់ការដើម្បីបូជាព្រះសរីរៈព្រះដ៏មានព្រះភាគ, មនុស្សព្រមទាំងទេវតា ធ្វើសក្ការបូជាដោយរបាំចម្រៀងភ្លេងប្រគំ ផ្កាកម្រងនិងគ្រឿងក្រអូបអស់វេលា ៦ ថ្ងៃ, ដល់ថ្ងៃជាគម្រប់ ៧ ក៏រំកិលព្រះបរមសរីរៈ ដើម្បីហែចេញទៅទិសខាងត្បូង ហើយនិងបូជាខាងត្បូងព្រះរាជវាំង ក៏រំកិលព្រះសរីរៈពុំកម្រើកសោះ ។ មល្លក្សត្រ ៨ ព្រះអង្គដែលជាប្រធាន បានទូលសួរព្រះអនុរុទ្ធៗ ថ្វាយព្រះពរថា ‹‹ព្រោះតែ

ខុសទាស់នឹងបំណងទេវតា›› ទើបព្រមព្រៀងគ្នារំកិល ព្រះបរមសរីរៈ ហែចេញទៅទិសខាងជើង ហើយចូល ទៅកាន់ក្រុងតាមទ្វារខាងជើង កាត់ពាក់កណ្ដាលក្រុង ចេញទៅតាមទ្វារខាងកើត ហើយថ្វាយព្រះភ្លើងព្រះ បរមសរីរៈព្រះដ៏មានព្រះភាគ ក្នុងមកុដពន្ធនចេតិយ[10] របស់ពួកមល្លក្សត្រឮដ៏ខាងកើតទីក្រុង ។

(៦) កាលដែលពួកមល្លក្សត្រថ្វាយព្រះភ្លើង, ព្រះ មហាកស្សប កំពុងនិមន្តមកពីដែនបាវា ពុំទាន់ដល់មក នៅឡើយ ។ ភ្លើងក៏ពុំឆេះ ។ លុះព្រះមហាកស្សប និមន្តមកដល់ ព្រះបាទាទាំងគូនៃព្រះទសពល ក៏ លៀនចេញពីមឈូសមាស ។ ព្រះមហាកស្សបនឹង ភិក្ខុទាំង ៥០០ ជាបរិវារ ថ្វាយបង្គំព្រះបាទារួចស្រេច ជើងថ្ករក៏ឆេះឯង ។ ព្រះសរីរៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ក៏សុះអស់គ្មានកំញម ដូចជាប្រេងដែលភ្លើងឆេះ នៅ សល់តែព្រះអដ្ឋិធាតុសុទ្ធ ។ ពួកមល្លក្សត្រអ្នកក្រុង

---

[10] -មកុដពន្ធនចេតិយនេះ គឺសាលាជាមង្គលសម្រាប់តែងព្រះអង្គរបស់ពួកមល្លរាជ បានជាហៅ ថាមកុដពន្ធនៈ, ហៅថាចេតិយព្រោះគេធ្វើវិចិត្ររចនាក្បូរក្បាច់វិសេសណាស់ ។

កុសិនារា ដែលមានពួកអ្នកកាន់លំពែង ពួកទាហានដំរី ទាហានសេះ ទាហានរថ និងពួកយោធាគ្រប់តំណែង ចោរោមជាបរិវារ បានរើសព្រះអដ្ឋិធាតុព្រះឈ្មោះមារ ទៅធ្វើសក្ការបូជាដោយរបាំ ចម្រៀង ភ្លេង ប្រគំ ផ្កាកម្រង និងគ្រឿងក្រអូបទាំងឡាយអស់ ៧ ថ្ងៃទៀត ក្នុងសណ្ឋាគារ ។

(៧) គ្រានោះ ព្រះបាទមាគធអជាតសត្តុទេវេហីបុត្ត ព្រះចៅក្រុងរាជគ្រឹះ, ពួកក្សត្រលិច្ឆវីអ្នកក្រុងវេសាលី, ពួកក្សត្រសក្យៈអ្នកក្រុងកបិលវត្ថុ, ពួកក្សត្រថូលិអ្នកក្រុងអល្លកប្បៈ, ពួកក្សត្រកលិយៈអ្នកក្រុងរាមគ្រាម, ព្រាហ្មណ៍ដែលនៅក្នុងដែនវេដ្ឋទីបៈ និងពួកក្សត្រក្រុងបាវាបានឮដំណឹងថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វានហើយ ក្នុងក្រុងកុសិនារា ក៏បញ្ជូនទូតមកដើម្បីសុំចែកព្រះសារីរិកធាតុ ។ ពួកមល្លក្សត្រពុំព្រមចែកឱ្យ ក៏ជជែកគ្នាស្ទើរតែនឹងកើតសង្គ្រាមមួយក្នុងរឿងនេះ ។ ទើបទោណព្រាហ្មណ៍និយាយឡើងថា ‹‹គួរតែស្រុះស្រួលព្រមព្រៀងនិយយារកគ្នា›› ហើយ

ក៏ចែកព្រះសារីរិកធាតុ ឱ្យជា ៨ ចំណែកស្មើគ្នា, ឯទោណអាចារ្យដែលជាមេចំណែក បានត្រឹមតែតុម្ព១ គឺជារង្វាល់ដែលវាល់ព្រះធាតុនោះប៉ុណ្ណោះ ។

ឯពួកក្សត្រមោរិយៈ អ្នកក្រុងបិប្ផលិវ័ន ក៏បញ្ជូនទូតទៅ ដើម្បីសុំចែកព្រះសារីរិកធាតុដែរ ។ ពួកមល្លក្សត្រថា ព្រះសារីរិកធាតុ យើងចែកគ្នាអស់ហើយ, ចូរអ្នកទាំងឡាយនាំព្រះអង្គារ (ធ្យូង) អំពីកន្លែងដែលថ្វាយព្រះភ្លើងនេះទៅចុះ ។ ពួកក្សត្រមោរិយៈទាំងនោះ ក៏នាំយកព្រះអង្គារអំពីកន្លែង ដែលថ្វាយព្រះភ្លើងនោះទៅ ។

(៨) គ្រានោះ ព្រះបាទមាគធអជាតសត្តុទេវេហីបុត្ត ក៏ធ្វើព្រះស្តូប ធ្វើសក្ការបូជាព្រះសារីរិកធាតុព្រះដ៏មានព្រះភាគក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។ ពួកក្សត្រលិច្ឆវី អ្នកក្រុងវេសាលី ធ្វើក្នុងក្រុងវេសាលី ។ ពួកក្សត្រសក្យៈអ្នកក្រុងកបិលវត្ថុ ធ្វើក្នុងក្រុងកបិលវត្ថុ ។ ពួកក្សត្រថូលិអ្នកក្រុងអល្លកប្បៈ ធ្វើក្នុងក្រុងអល្លកប្បៈ ។ ពួកក្សត្រកោលិយៈ អ្នករាមគ្រាម ធ្វើក្នុងរាមគ្រាម ។ ព្រាហ្មណ៍

អ្នកវេដ្ឋទីបៈ ធ្វើក្នុងដែនវេដ្ឋទីបៈ ។ ពួកមល្លក្សត្រ អ្នកក្រុងបាវា ធ្វើក្នុងក្រុងបាវា ។ ពួមល្លក្សត្រ អ្នកក្រុងកសិនារា ធ្វើក្នុងក្រុងកុសិនារា ។ ទោណព្រាហ្មណ៍ក៏ធ្វើក្នុងក្រុងកសិនារាដែរ ។ ពួកក្សត្រមោរិយៈ អ្នកក្រុងបិប្ផលិវ័ន ធ្វើក្នុងក្រុងបិប្ផលិវ័ន ។ រួមព្រះស្តូបតម្កល់ព្រះសារីរិកធាតុទាំងអស់មាន ៨, ជាគម្រប់ ៩ នឹងស្តូបដែលដំកល់ព្រះតុម្ពៈ, ជាគំរប់ ១០ នឹងព្រះស្តូបដែលតម្កល់ព្រះអង្គារ ៕

(ចប់បរិនិព្វានបរិច្ឆេទ ទី ២៣)

ពុទ្ធប្បវត្តិកថា ជាប្រវត្តិទី ១ នៃព្រះពុទ្ធសាសនា

មានរឿងសង្គីតិប្បវត្តិ ជាប្រវត្តិទី ២ និងពុទ្ធឃោសប្បវត្តិ ជាប្រវត្តិទី ៣ តទៅទៀត